ePublishing
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ
NATIONAL DOCUMENTATION CENTRE

Μακεδονικά

Τόμ. 5, Αρ. 1 (1963)

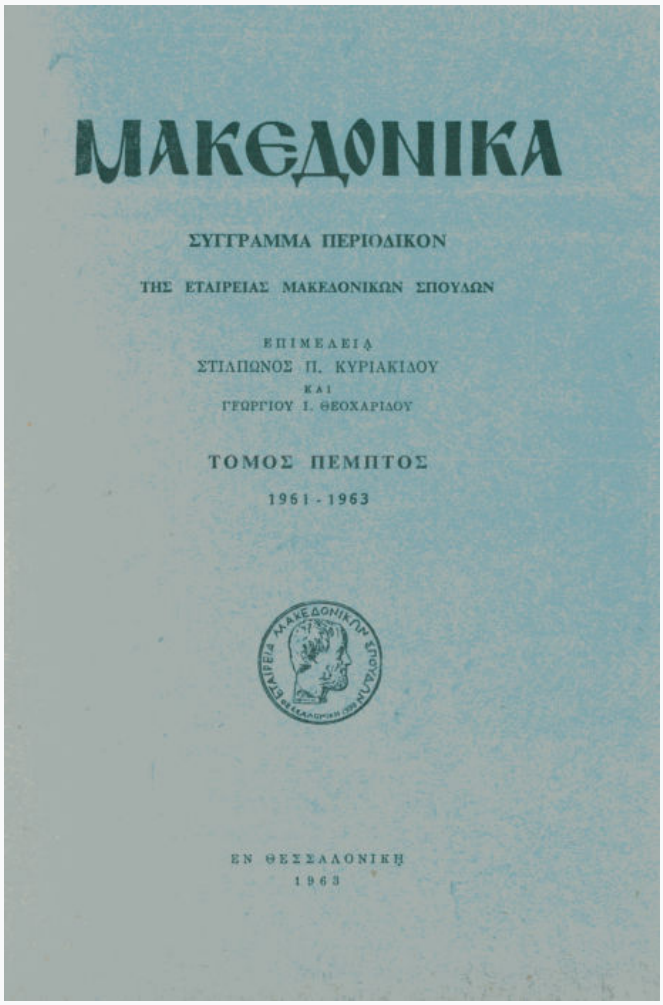

Η πειρατεία εις τα παράλια της Μακεδονίας κατά την Τουρκοκρατίαν

Ι. Κ. Βασδραβέλλης

doi: 10.12681/makedonika.798

Copyright © 2015, Ι. Κ. Βασδραβέλλης

Άδεια χρήσης Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0.

Βιβλιογραφική αναφορά:

Βασδραβέλλης Ι. Κ. (1963). Η πειρατεία εις τα παράλια της Μακεδονίας κατά την Τουρκοκρατίαν. *Μακεδονικά*, *5*(1), 319–362. https://doi.org/10.12681/makedonika.798

https://epublishing.ekt.gr | **e-Εκδότης:** ΕΚΤ | **Πρόσβαση:** 12/10/2024 11:59:01

Η ΠΕΙΡΑΤΕΙΑ ΕΙΣ ΤΑ ΠΑΡΑΛΙΑ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΝ

I

Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἀπὸ τῆς ἀρχαιοτάτης ἀκόμη ἐποχῆς, ἴσως ἀπὸ τῆς ἐποχῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ περιοικοῦντες τὴν Μεσόγειον Θάλασσαν λαοὶ ἔφθασαν εἰς τὸ σημεῖον νὰ διαπλέουν αὐτήν, ἤρχισεν ἡ πληγὴ τῆς πειρατείας,[1] ἡ ὁποία μὲ μερικὰ διαλείμματα διήρκεσε μέχρι τῶν χρόνων τῆς ἱδρύσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους. Ἰδίως κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας ἕνεκα τῆς κατὰ θάλασσαν ἀδυναμίας τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας οἱ ποικιλώνυμοι πειραταὶ ἀπέβησαν μάστιγες τῶν παραλίων τῆς Μεσογείου καὶ ἰδιαιτέρως τοῦ Αἰγαίου.

Περὶ αὐτῶν ἐγράφησαν ἀρκετὰ τόσον ὑπὸ ξένων ὅσον καὶ ὑπὸ ἡμετέρων ἱστοριογράφων καὶ ἄλλων. Ἐπειδὴ ὅμως εἰς τὰς ἐργασίας αὐτὰς δὲν γίνεται εἰδικῶς λόγος διὰ τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας, ἅτινα ὑπέστησαν ἐπίσης πολλὰ κατὰ καιροὺς ἀπὸ διαφόρους πειρατάς, ἐθεώρησα σκόπιμον, ἐνδιαφερόμενος ἰδιαιτέρως διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς περιοχῆς ταύτης κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας, ν' ἀσχοληθῶ μὲ τὸ θέμα τοῦτο.

Αἱ κυριώτεραι πληροφορίαι, τὰς ὁποίας ἐχρησιμοποίησα εἰς τὴν παροῦσαν ἐργασίαν, προέρχονται ἀπὸ τὰ δημοσιευθέντα πρό τινων ἐτῶν Ἀρχεῖα τῆς Τουρκοκρατίας ἐν Μακεδονίᾳ,[2] τὰ Ἀρχεῖα τῆς Ἑνετικῆς Γερουσίας,[3] τὰς ἐκθέσεις τῶν διαφόρων προξένων τῶν Δυτικῶν κρατῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ[4] καὶ ἄλλας τινὰς ἐργασίας, τῶν ὁποίων μνείαν ποιοῦμαι ἐνταῦθα.

---

[1] Διὰ τὴν πειρατείαν κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους βλέπε προχείρως, μεταξὺ ἄλλων, καὶ τὴν ἐργασίαν τοῦ Henry A. Ormerod, Piracy in the ancient world. An essay in mediterranean history. London - Liverpool 1924.

[2] Ἱστορικὰ Ἀρχεῖα Μακεδονίας, ἐπιμελείᾳ Ἰ. Κ. Βασδραβέλλη, Α' Ἀρχεῖον Θεσσαλονίκης 1695 - 1912. Θεσσαλονίκη 1952.—Β' Ἀρχεῖον Βεροίας - Ναούσης 1598 - 1886. Θεσσαλονίκη 1954. Τοῦ αὐτοῦ, Ἀρματολοὶ καὶ κλέφτες εἰς τὴν Μακεδονίαν. Θεσσαλονίκη 1948.

[3] Κ. Μέρτζιου, Μνημεῖα μακεδονικῆς ἱστορίας. Θεσσαλονίκη 1948.

[4] N. Svoronos, Le commerce de Salonique au XVIIIe siècle. Paris 1956. Τοῦ αὐτοῦ, Salonique et Cavalla (1686 - 1792). Inventaire des correspondances des consuls de France au Levant. Paris 1951.

II

Αἱ παλαιότεραι πληροφορίαι, τὰς ὁποίας ἔχομεν περὶ τῆς πειρατείας εἰς τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας, ἀφ' ἧς ἤρξατο ἡ εἰσβολὴ καὶ ἡ κατάκτησις τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου ὑπὸ τῶν Τούρκων, προέρχονται ἀπὸ τὸν κώδικα Morozini, εὑρισκόμενον εἰς τὰ Ἀρχεῖα τῆς Ἑνετικῆς Γερουσίας. Ἐξ ἄλλου εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ Κασσάνδρα καὶ μετὰ τὴν ἐν ἔτει 1430 ἅλωσιν τῆς Θεσσαλονίκης ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐξηκολούθησε διατελοῦσα ὑπὸ τὴν Ἑνετικὴν κυριαρχίαν, τῆς ὁποίας ἀπετέλει ἰσχυρὰν ναυτικὴν βάσιν εἰς τὸ Βόρειον Αἰγαῖον.

Ἐκ τῆς βάσεως ταύτης ἀποπλεύσας ὁ Ἑνετὸς πλοίαρχος Petro Zen[1] ἐπὶ κεφαλῆς ἰσχυρᾶς ναυτικῆς μοίρας, ἀποτελουμένης ἀπὸ 10 γαλέρας, ἐνήργησεν ἐν ἔτει 1425 φοβερὰν πειρατικὴν ἐπιδρομὴν κατὰ τῆς παραλιακῆς περιοχῆς τῆς Ἱεριssοῦ τῆς Χαλκιδικῆς. Πειρατικαὶ ἐπιδρομαὶ ὑπὸ στόλων ὠργανωμένων κρατῶν δὲν ἦσαν κάτι τὸ ἀσύνηθες εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Σκοπὸς τῶν ἐπιδρομῶν αὐτῶν δὲν ἦτο μόνον ἡ καταστροφὴ ἐχθρικῶν βάσεων, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐνέργεια πειρατείας, διαρπαγῆς καὶ λεηλασίας περιουσιακῶν ἀγαθῶν. Κατὰ τὸ σήμερον ἰσχῦον διεθνὲς δίκαιον αἱ καταδρομαὶ δὲν θεωροῦνται πειρατεία, διότι ἐνεργοῦνται κατὰ κρατικὴν ἐντολήν. Οἱ καταδρομεῖς ὅμως δὲν προβαίνουν εἰς διαρπαγὰς καὶ λεηλασίας περιουσιακῶν ἰδιωτικῆς κυριότητος ἀγαθῶν, ἀρκούμενοι εἰς τὴν καταστροφὴν στρατιωτικῶν ἐγκαταστάσεων, πυροβολείων καὶ ἐν γένει βάσεων πάσης μορφῆς, χρησίμων εἰς τὸν ἀντίπαλον. Εἰς τὴν περίπτωσίν μας τῆς Ἱεριssοῦ οἱ Ἑνετοὶ ἀποβιβασθέντες εἰς τὴν ξηρὰν ἐλεηλάτησαν ἀδιακρίτως ἅπασαν τὴν περιοχήν, ἐφόρτωσαν μεγάλας ποσότητας σιτηρῶν καὶ οἴνων, ἐπυρπόλησαν τὸ φρούριον τῆς κωμοπόλεως καὶ ἄλλους πέντε πύργους, εὑρισκομένους ἐκεῖ, καὶ ἀνεχώρησαν ἀνενόχλητοι, τῆς τουρκικῆς φρουρᾶς τραπείσης εἰς φυγὴν ἅμα τῇ ἐμφανίσει των.

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ κώδικος προκύπτει ὅτι τὴν 28ην Μαρτίου 1430 ἡμέραν Τρίτην, ὅτε ἡ Θεσσαλονίκη ἐπολιορκεῖτο στενῶς ὑπὸ τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων, διεδόθη μεταξὺ τῶν ἀμυνομένων πληθυσμῶν καὶ τῆς ὀλιγαρίθμου ἑνετικῆς φρουρᾶς,[2] ὅτι εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Βαρδαρίου ἐπρόκειτο νὰ εἰσχωρήσουν ἓξ τουρκικὰ πειρατικὰ σκάφη μὲ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν νὰ πυροπλήσουν τὰς ἐν τῷ λιμένι ναυλοχούσας ὀλίγας ἑνετικὰς γαλέρας, τὰ πληρώματα τῶν ὁποίων ἐμάχοντο εἰς τὰς ἐπάλξεις τῶν τειχῶν τῆς Θεσσαλονίκης κατὰ τῶν Τούρκων.

---

[1] Μέρτζιος, αὐτόθι, σελ. 90 ἑξ.

[2] Μέρτζιος, αὐτόθι, σελ. 91. Ὁ ἱστορικὸς ὅμως τῆς ἁλώσεως τῆς Θεσσαλονίκης Ἀναγνώστης γράφει περὶ τουρκικῶν πλοίων ἁπλῶς καὶ οὐχὶ πειρατικῶν. Βόνν., σελ. 500.

Κατὰ τὸ ἔτος 1457 ὁ ὑπὸ τοῦ Πάπα Καλίξτου τοῦ 3ου καταρτισθεὶς στόλος τῶν Σταυροφόρων ἤρξατο ἐπιχειρήσεων κατὰ τῶν Τούρκων εἰς τὸ Βόρειον Αἰγαῖον.[1] Ὁ στόλος αὐτός, ἀποτελούμενος ἀπὸ τεσσαράκοντα σκάφη, μεταξὺ τῶν ὁποίων συμπεριελαμβάνοντο καὶ πειρατικά, ἀφ' οὗ κατέλαβε τὴν Λῆμνον καὶ τὴν Σαμοθράκην, προσέβαλεν ἐν συνεχείᾳ τὸν Λιμένα (πρωτεύουσαν) τῆς νήσου Θάσου, ὑπερασπιζόμενον ἀπὸ ἑξήκοντα Τούρκους, τὸν ὁποῖον καὶ κατέλαβεν εὐχερῶς. Οἱ Ἐνετοί, οἱ ὁποῖοι μετεῖχον κατὰ μέγα μέρος τῆς παπικῆς αὐτῆς σταυροφορίας, διήρπασαν δασικὰ προϊόντα καὶ ἄλλα εἴδη, κατέλαβον δὲ καὶ τὰ μεταλλεῖα τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργύρου, ἐγκαταστήσαντες καὶ βάσεις εἰς τὴν Θάσον, διὰ νὰ δύνανται νὰ ἐνεργοῦν ἐπιθέσεις καὶ λεηλασίας κατὰ τῶν παραλίων τοῦ βορείου Αἰγαίου καὶ τῶν διερχομένων τουρκικῶν ἐμπορικῶν σκαφῶν.

Μετὰ πάροδον ὅμως διετίας ὁ Ζαγανὸς πασᾶς ἐπὶ κεφαλῆς ἰσχυροῦ στόλου ἀνακατέλαβε τὴν νῆσον. Οἱ κάτοικοι ὅμως τῆς Θάσου καθ' ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα τῆς Φραγκοκρατίας, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἐπάνοδον τῶν Τούρκων, ὑπέφερον τὰ πάνδεινα. Ὅσοι δὲν κατώρθωσαν νὰ διαφύγουν εἰς τὰ ὄρη συλληφθέντες ἐξηνδραποδίσθησαν, αἱ περιουσίαι των διηρπάγησαν, ὁ δὲ πληθυσμὸς ὑπέστη μεγάλην μείωσιν.

Ἐκ τοῦ ἡμερολογίου τοῦ Ἐνετοῦ περιηγητοῦ Gio Maria Dei Angioletto,[2] ὁ ὁποῖος περιηγήθη τὴν Μακεδονίαν κατὰ τὸ ἔτος 1470, προκύπτει ὅτι κατὰ τὸν μῆνα Σεπτέμβριον τοῦ ἔτους 1468 ὁ Ἐνετὸς ναύαρχος Nicola de Canale ἐπὶ κεφαλῆς ἰσχυροῦ στόλου ἀπεβιβάσθη εἰς τὰ παράλια τῆς Αἴνου, ἔνθα προέβη εἰς φοβερὰς λεηλασίας καὶ διαρπαγάς, συναποκομίσας πλουσιωτάτην λείαν, ἀποτελουμένην ἀπὸ τάπητας, χρυσόν, ἄργυρον καὶ κοσμήματα, ἀνήκοντα κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς Ἕλληνας. Ἀφ' οὗ ἐπυρπόλησε τὸ φρούριον, συνέλαβε πλείστους Ἕλληνας καὶ Τούρκους, τοὺς ὁποίους μετέφερεν ὡς σκλάβους εἰς τὴν Εὔβοιαν. Καὶ τοὺς μὲν Ἕλληνας ἀπηλευθέρωσε μετ' ὀλίγον, ἐκράτησεν ὅμως τοὺς Τούρκους.[3]

---

[1] A. E. Vacalopoulos, Thasos, son histoire, son administration de 1453-1912, ἔνθα καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία. Βλέπε καὶ Π. Ἀξιώτη, Ἡ Θάσος. Θεσσαλονίκη 1953, σελ. 134 ἑξ.

[2] Ὁ Angioletto εἶχεν αἰχμαλωτισθῆ ἀπὸ τοὺς Τούρκους κατὰ τὴν κατάληψιν τῆς Εὐβοίας τὸν Ἰούλιον τοῦ 1470, ἀπελευθερωθεὶς ἐν συνεχείᾳ. Μέρτζιος, αὐτόθι σελ. 197 ἑξ.

[3] Τὴν ἀγρίαν ταύτην πειρατικὴν ἐπιδρομὴν τῶν Ἐνετῶν δὲν ἠνέχθη ὁ Σουλτάνος. Ἐπέσπευσε τὰς πολεμικάς του προπαρασκευὰς διὰ τὴν κατάληψιν τῆς Εὐβοίας, κατεχομένης ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν, καὶ συγκροτήσας ἰσχυρὸν στόλον, συγκείμενον ἐκ 300 μικρῶν καὶ μεγάλων σκαφῶν, ἀπέστειλε τοῦτον ἐναντίον τῆς Εὐβοίας ὑπὸ τὸν ναύαρχον Μαχμοὺτ πασᾶν, αὐτὸς δὲ ἐξεστράτευσεν αὐτοπροσώπως διὰ ξηρᾶς ἐπὶ κεφαλῆς δυνάμεως ἐξ 70000 ἀνδρῶν. Ἐπιτεθεὶς ἀπό τε ξηρᾶς καὶ θαλάσσης κατώρθωσε νὰ καταλάβῃ τὴν νῆσον συλλαβὼν πλείστους αἰχμαλώτους. Αὐτόθι, σελ. 198.

Μέχρι τοῦ ἔτους 1498 δὲν ἀνεύρομεν ἄλλας πληροφορίας διὰ πειρατικὰ κρούσματα. Τοῦτο νομίζω ὅτι πρέπει ν' ἀποδοθῇ μᾶλλον εἰς τὴν ἔλλειψιν γραπτῶν εἰδήσεων καὶ ὀλιγώτερον εἰς τὴν περιστολὴν τῆς πειρατείας. Ἀλλὰ κατὰ τὸ ἔτος 1499 ἐνεφανίσθη εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου ὁ Κορσικανὸς πειρατὴς Pedro,[1] ὅστις κατώρθωσε νὰ συλλάβῃ ἓν ὑπὸ ἐνετικὴν σημαίαν ἐμπορικὸν σκάφος μὲ σιτηρά, φορτωθέντα ἐκ Θεσσαλονίκης, τὸ ὁποῖον καὶ ἐλαφυραγώγησε.

Εἶναι γνωστὸν ἐκ τῆς μελέτης τῆς βυζαντινῆς ἱστορίας ὅτι τὸ Βυζάντιον,[2] ἰδίως μετὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα, δὲν εἶχε κατορθώσει νὰ ἐπιτύχῃ τὸν ἔλεγχον τῶν ἑλληνικῶν θαλασσῶν. Πειραταὶ τοῦ Ἀλγερίου καὶ τῆς Τύνιδος ἐλυμαίνοντο τὴν Μεσόγειον καὶ τὸ Αἰγαῖον, εἰς αὐτοὺς δὲ προσετέθησαν ἀργότερον καὶ οἱ Γενουάται. Ἐξ ἄλλου ἡ Ἑνετικὴ Δημοκρατία καὶ πρὸ τῆς καταλήψεως εἰσέτι ὑπὸ τῶν Τούρκων τῶν βορείων ἑλληνικῶν ἐπαρχιῶν, εὑρίσκετο εἰς διαρκεῖς συγκρούσεις πρὸς αὐτούς, οἱ δὲ Ἑνετοί, θαλασσοκράτορες τότε τῆς Μεσογείου καὶ τοῦ Αἰγαίου, ἐνήργουν, ὡς ἀνωτέρω διέλαβον, καὶ πειρατικὰς ἐπιδρομάς, αἵτινες πολλὰ δεινὰ ἐπροξένησαν εἰς τοὺς παραλίους πληθυσμοὺς τῆς Μακεδονίας. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπίσημον Τουρκικὸν Κράτος δὲν ἐδίσταζε διὰ τῶν στόλων του νὰ λεηλατῇ πολλάκις παραλίους περιοχὰς καὶ μοναστηριακὰς ἐγκαταστάσεις, τοιαῦτα δὲ δείγματα πειρατικῶν ἐπιδρομῶν παραθέτομεν ἐν συνεχείᾳ.

Εἰς τὸν κώδικα τῆς Σκήτης Καυσοκαλυβίων ἀναγράφεται θαῦμα, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ δεύτερος Τοῦρκος σουλτάνος, ποὺ ἐβασίλευσεν[3] εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν (Βαγιαζὴτ ὁ Β', 1479 - 1512), διέταξε τὸν ναύαρχόν του, ὅπως ἐξοπλίζων 30 κάτεργα ἐνεργήσῃ πειρατικὴν ἐπιδρομὴν κατὰ τοῦ Ἁγίου Ὄρους μὲ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν νὰ κουρσεύσῃ τὰς μονάς, νὰ συλλάβῃ σκλάβους καὶ νὰ λεηλατήσῃ τὰ πάντα. Τὴν νύκτα, κατὰ τὴν ὁποίαν κατέπλευσεν ὁ στόλος, ὁ Τοῦρκος ναύαρχος εἶδε καθ' ὕπνον γυναῖκα, ἡ ὁποία τὸν παρώτρυνε ν' ἀποχωρήσῃ ἀμέσως, διότι ἄλλως ἡ ἁρμάδα θὰ κατεστρέφετο. Καὶ ὁ μὲν ναύαρχος δὲν ἀνεχώρησεν, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἔπνευσε σφοδρότατος ἄνεμος, ἡ θάλασσα ἐταράχθη, ἄγρια κύματα ἐξέσπασαν καὶ ἐκ τῶν κατέργων ἄλλα μὲν ἐβυθίσθησαν, ἄλλα δὲ κατεστράφησαν προσκρούσαντα ἐπὶ τῶν ἀποκρήμνων βράχων. Ὁ ναύαρχος μόλις κατορθώσας νὰ διασωθῇ ἔφθασε κακῶς ἔχων εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ διηγήθη τὰ συμ-

---

[1] Αὐτόθι, σελ. 102.

[2] D. A. Zakythinos, Corsaires et pirates dans les mers grecques aux temps de la domination Turque. Εἰς περιοδικὸν L' Hellénisme Contemporaine, τ. 10 (1939), σελ. 65 ἑξ.

[3] Εὐλογίου Κουρίλα, Κατάλογος τῶν κωδίκων τῆς Ἱερᾶς Σκήτης Καυσοκαλυβίων κ.λ.π. ἐκδιδόμενος ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου πρῴην Λεοντοπόλεως Σωφρονίου Εὐστρατιάδου. Paris 1930, σελ. 36, ἀριθ. Κ 18Φ. 38.

Εἰκὼν ἐπὶ περγαμηνῆς παριστῶσα ἐπίθεσιν πειρατῶν κατὰ τοῦ Ἁγίου Ὄρους.

βάντα εἰς τὸν σουλτάνον. Τότε ἀπεφασίσθη ν' ἀφεθῇ ἀνενόχλητον τὸ Ἅγιον Ὄρος, οἱ δὲ μοναχοὶ ἀπέδωσαν τὸ θαῦμα εἰς τὴν Θεομήτορα.[1]

Τὸν μῆνα Ἰούλιον τοῦ ἔτους 1502 Ἐνετὸς ναύαρχος ἐνήργησε πειρατικὴν ἐπιδρομὴν κατὰ τῆς περιοχῆς τῆς Καβάλας[2] ἐπὶ κεφαλῆς στόλου, συγκειμένου ἐκ 34 γαλερῶν, ἔνθα ἐλεηλάτησε καὶ διήρπασε τὰ πάντα, ἐνέπρησε τὰς ἀποθήκας τοῦ λιμένος καὶ ἐν τέλει, δεχθεὶς ἐπίθεσιν δυνάμεως Τούρκων ἱππέων, ἠναγκάσθη ν' ἀπέλθῃ συναποκομίσας πλουσίαν λείαν.

Ἐν συνεχείᾳ αἱ ἐνετικαὶ γαλέραι κατηυθύνθησαν εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος καὶ τὴν περιοχὴν τοῦ κόλπου τῆς Θεσσαλονίκης, ἔνθα ἐγένοντο ἐκτεταμέναι ἀποβάσεις, ἀπολήξασαι εἰς τὴν ἀπογύμνωσιν τῶν κατοίκων καὶ τὴν διαρπαγὴν τῶν περιουσιῶν των. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν μῆνα Ὀκτώβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους[3] χριστιανικαὶ γαλέραι τῶν Δυτικῶν κρατῶν ὑπὸ Πορτογάλλον ναύαρχον, ἀποπλεύσασαι ἐκ Ῥόδου, κατηυθύνθησαν εἰς τὰ παράλια τῆς Θεσσαλονίκης, σκοποῦσαι νὰ αἰχμαλωτίσουν ἀδιακρίτως ἐμπορικὰ σκάφη καὶ νὰ διαρπάσουν σιτηρά.

Στερούμεθα περαιτέρω πληροφοριῶν περὶ τῆς πειρατικῆς αὐτῆς ἐπιδρομῆς, ὅπως δὲν εὕρομεν καὶ ἄλλας εἰδήσεις καὶ διὰ τὸν Ἐνετὸν κουρσάρον Antonio di Polo ἀπὸ τὴν Cursula,[4] ὁ ὁποῖος κατὰ τὸ ἔτος 1505 ἐνήργησε πειρατικὴν ἀπόβασιν εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἀπήγαγε πολλοὺς χωρικούς, προοριζομένους διὰ τὰ σκλαβοπάζαρα τῆς Μεσογείου.[5]

---

[1] Ἐν τούτοις μετὰ πάροδον ἐτῶν τινων, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ σουλτάνου Σελὴμ τοῦ Α', υἱοῦ τοῦ Βαγιαζήτ, ἐνηργήθη καὶ ἄλλη πειρατικὴ ἐπιδρομὴ κατὰ τοῦ Ἁγιωνύμου Ὄρους. Εἰς τὸν Κώδικα τῆς Μονῆς Ἁγίου Παύλου ὑπάρχει ἐνθύμησις, ἀναγράφουσα τὰ ἑξῆς· «Ἐν ἔτει ζ,οε' (1566;) μηνὶ Ὀκτωβρίῳ ἐβασίλευσεν ὁ Σελήμης καὶ ἐχάλασεν καὶ ἐκούρσευσε τὰ μοναστήρια καὶ ἐπῆρε τὸν βίον τους· φεῦ τῆς μανίας καὶ τῆς ἀδικίας ὁποὺ ἔκαμεν». (Σ π. Λ ά μ π ρ ο υ, Κατάλογος τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἑλληνικῶν κωδίκων. Ἐν Κανταβρυγίᾳ τῆς Ἀγγλίας 1893, τ. Α', σελ. 23).

[2] Ὡς προκύπτει ἀπὸ τὰ diaria τοῦ περιηγητοῦ Martin Sanuto. M é r t z i o s, αὐτόθι σελ. 106.

[3] Αὐτόθι, σελ. 112.

[4] Αὐτόθι, σελ. 106.

[5] Κατὰ τὸ ἔτος 1517 πειρατικά τινα τοῦ Μεγάλου Μαγίστρου τῆς Ῥόδου, ἀνήκοντος εἰς τὸ τάγμα τῶν Ἱπποτῶν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, ἐλεηλάτησαν τὰ παράλια τῆς βορείου Ἑλλάδος καὶ ᾐχμαλώτισαν διαφόρους Τούρκους, προοριζομένους διὰ τὰ σκλαβοπάζαρα, μεταξὺ τῶν ὁποίων καί τινας σημαίνοντας. Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ τουρκικοῦ στόλου, ἐκμανεὶς ἐκ τῆς πειρατείας ταύτης, ἀπέστειλε τὴν κατωτέρω ἐν ἀποσπάσματι δημοσιευομένην ἀπειλητικὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Μάγιστρον τῆς Ῥόδου, λίαν χαρακτηριστικὴν τῆς τουρκικῆς ὑπεροψίας καὶ τοῦ ὑπερφιάλου ἐγωϊσμοῦ τῶν Τούρκων τῆς ἱστορουμένης ἐποχῆς. . «οἱ Μουσουλμάνοι μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ θεοῦ κόπτουν τὰς κεφαλὰς τῶν ἐχθρῶν τῆς πίστεως, χύνουν τὸ αἷμα των, αἰχμαλωτίζουν τοὺς παῖδας των καὶ ψήνουν τὰ ἐντόσθιά των καὶ τοιουτοτρόπως ἐγένετο ἕως σήμερον. Τώρα ἡ σπάθη τῶν Μουσουλμάνων εὑρίσκεται εἰς χεῖρας τοῦ σουλτάνου

Κατὰ μῆνα Μάρτιον τοῦ ἔτους 1515 ὁ σουλτάνος Σελὴμ ὁ Α΄, εὑρισκόμενος εἰς περιοδείαν ἐν τῇ περιοχῇ Καβάλας καὶ ἐστρατοπεδευμένος ἐκεῖ, ἀντελήφθη πειρατικὰ τῆς Ῥόδου [1] ν' ἀποβιβάζουν πολλοὺς πειρατάς, οἱ ὁποῖοι ἐπιτεθέντες κατὰ τῆς σουλτανικῆς φρουρᾶς συνέλαβον πλείστους ἄνδρας, τοὺς ὁποίους κατέσφαξαν ἐπὶ τόπου. Ταυτοχρόνως ἄλλα 8 πειρατικὰ σκάφη, ὁρμώμενα προφανῶς ἐκ τῆς νήσου Θάσου, καταπλεύσαντα εἰς τὴν περιοχὴν ἐνήργησαν νέας ἀποβάσεις καὶ συνέδραμον τοὺς πρώτους ἀποβιβασθέντας. Αἱ πληροφορίαι τῶν ἀρχείων τῆς Ἑνετικῆς Γερουσίας ἀναφέρουν ὅτι ὁλόκληρος σχεδὸν ἡ σουλτανικὴ συνοδεία ἐξωντώθη καὶ μόλις κατώρθωσε νὰ διασωθῇ ὁ Σουλτάνος, κατευθυνθεὶς εἰς Θεσσαλονίκην. Πλήρης ὀργῆς διὰ τὸ πάθημά του, διέταξε τὰς ἐκεῖ εὑρισκομένας 7 τουρκικὰς γαλέρας, νὰ προβοῦν εἰς τὴν ἄμεσον καταδίωξιν τῶν πειρατῶν καὶ νὰ καταστρέψουν τὰς νήσους, τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι, ἀσκοῦντες τὴν πειρατείαν ἢ καὶ ὑποθάλποντες αὐτήν, εἶχον προξενήσει μεγάλας ζημίας εἰς τοὺς ὑπηκόους του.

III.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1525 ἐμφανίζονται εἰς τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας πειρατικὰ τουρκικὰ καὶ ἀλγερινά. Κατ' αὐτὸ τὸ ἔτος ὁ Τοῦρκος ἀρχιπειρατὴς Μιστὰν Ρεῖς [2] κατέπλευσεν εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον, ἵνα προβῇ εἰς πειρατικὰς ἐνεργείας, ἀλλὰ συλληφθεὶς ὑπὸ τουρκικῶν καταδιωκτικῶν μετήχθη σιδηροδέσμιος εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν κατὰ διαταγὴν τοῦ σουλτάνου. Μετὰ πάροδον πενταετίας, κατὰ μῆνα Φεβρουάριον τοῦ 1530, ἄλλος Τοῦρκος πειρατής, ὀνομαζόμενος Κούσαγλης, [3] ἐπὶ κεφαλῆς 5 πειρατικῶν σκαφῶν, συνέλαβε καὶ διήρπασεν ἐντὸς τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου τὰ ἐμπορεύματα τοῦ ὑπὸ ἑνετικὴν σημαίαν σκάφους τοῦ ἐμποροπλοιάρχου Bartholomeo Gianglivari. Τὴν ἰδίαν ἐποχὴν ὁ σουλτάνος Σουλεϊμὰν ὁ Α΄, ὁ Νομοθέτης (Κανονοῦ), ἐκ τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν τῆς Τουρκίας, ἐν τῇ μερίμνῃ

Σελήμ... Ὅλοι οἱ ἀφένται τῆς Μπαρμπαριᾶς συνεφώνησαν τώρα καὶ ἔστειλαν πρέσβεις, διὰ νὰ παραχωρήσουν τὰς χώρας των, κύπτουν δὲ τὴν κεφαλὴν εἰς τὴν γῆν εἰς ἔνδειξιν ὑποταγῆς· καὶ σὺ ποὺ εἶσαι εἷς σκύλος ψωραλέος ἀπὸ μίαν μάνδραν, σκύλε, σκύλας γέννημα, σκύλε τῆς κολάσεως καὶ ὀνομάζεσαι καὶ «μέγας σκύλος», εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Αὐθέντου, ὅστις κυβερνᾷ τὸν κόσμον, πῶς ἐνεργεῖς τοιαύτας πράξεις καὶ ἐξέρχεσαι εἰς τὴν θάλασσαν καὶ αἰχμαλωτίζεις ἐμπόρους; Ἐλπίζω, πώς, ὅταν μάθῃ ὁ αὐθέντης μου τὰς λωποδυσίας σου, θὰ διατάξῃ ἐμὲ τὸν δοῦλον του καὶ τότε ἀπὸ σὲ καὶ τοὺς ἄλλους ὁμοίους σου σκύλους θ' ἀφαιρέσω τὸ ξύγκι καὶ θ' ἀλείψω τὰς γαλέρας μου. Αὐτὴν τὴν προειδοποίησιν ν' ἀποστείλῃς καὶ εἰς τὸν Πάπαν σου καὶ βασιλέα, τοὺς μεγαλυτέρους ἀπὸ σὲ σκύλους, γεννήματα σκύλων κ.λ.π. Ἀπὸ τὸ ἡμερολόγιον τοῦ Martin Sanuto, Μέρτζιος, αὐτόθι σελ. 115.

[1] Μέρτζιος, αὐτόθι σελ. 117.

[2] Αὐτόθι, σελ. 118.

[3] Αὐτόθι, σελ. 119.

του νὰ ὀργανώσῃ τὸ τουρκικὸν ναυτικόν, τὸ ὁποῖον εὑρίσκετο κατὰ κανόνα εἰς χαμηλὸν ἐπίπεδον, θαμβωθεὶς ἐκ τῶν πειρατικῶν ἄθλων τοῦ διασήμου διὰ τὴν ἐποχήν του Τούρκου κουρσάρου Χαΐρ Ἐλ Ντὶν Μπαρμπαρόσα[1] προσεκάλεσε τοῦτον εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἵνα ἀπονείμῃ εἰς αὐτὸν τὸν τίτλον τοῦ ναυάρχου (καπουντάνι ντεριὰ) καὶ τοῦ κυριάρχου τῶν θαλασσῶν (χακκὰ ἐλ μπάχρ). Ὁ φοβερὸς αὐτὸς κουρσάρος ἐπὶ κεφαλῆς ἰσχυρῶς ἐξωπλισμένου πειρατικοῦ στόλου ὑπῆρξεν ἐπὶ δεκαετηρίδας μάστιξ τῶν παραλίων καὶ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, ὡς καὶ τοῦ θαλασσίου ἐμπορίου, συγκρουσθεὶς ἐπανειλημμένως μὲ τοὺς στόλους τῶν κρατῶν τῆς Δύσεως καὶ ἰδίως μὲ τοὺς Ἑνετοὺς καὶ τοὺς Γενουάτας.[2] Ἀμείλικτος ἐχθρός του καθ' ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα ἐστάθη ὁ Andrea Doria, ὁ ἐνδοξότερος ναύαρχος τῆς Γένοβας.[3]

Ὁ Μπαρμπαρόσας ἐπὶ κεφαλῆς 18 ἀρτίως ἐξωπλισμένων καὶ ἐπηνδρωμένων πειρατικῶν, τὰ πληρώματα τῶν ὁποίων ἀπετελοῦντο κυρίως ἀπὸ ἀγρίους καὶ πολεμοχαρεῖς πειρατὰς Βερβερίνους, Τυνησίους καί τινας Τούρκους, ἀφ' οὗ προηγουμένως ἐλεηλάτησε τὴν περιοχὴν τοῦ βορείου Αἰγαίου καὶ τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, συλλαβὼν τὰ κατὰ τὸν πλοῦν του εὑρεθέντα ἐμπορικὰ σκάφη, κατέπλευσεν ἐν τέλει εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, γενόμενος δεκτὸς ἐκεῖ μετὰ μεγάλων τιμῶν.

Κατὰ μῆνα Νοέμβριον τοῦ ἔτους 1532 ἀπέπλευσαν ἐκ τῆς νήσου Κεφαλληνίας μὲ προορισμὸν τὰ παράλια τῆς Θεσσαλονίκης[4] καὶ μὲ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν νὰ προβοῦν εἰς ἐκτεταμένας λεηλασίας καὶ ἐν γένει πειρα-

---

[1] Σπυρ. Ἀργυροῦ, Ἡ πειρατεία ἀπὸ τοῦ 1500 π.χ. ἕως τὰ 1860. Ἀθῆναι 1956, σελ. 46 ἑξ.

[2] Τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ μελετήσουν τὴν ζωὴν καὶ τὴν δρᾶσιν τοῦ Μπαρμπαρόσα, παρουσιάζουσαν μέγα ἐνδιαφέρον διὰ τὰ ναυτικὰ πράγματα τῶν θαλασσῶν μας κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, παραπέμπω εἰς τὰ κατωτέρω ἔργα. 1) Cr. Farine, Deux pirates au XVIe siècle. Histoire de Barberousse. Paris 1689. 2) Antoine de Barres, L'estat present de l' archipel. Paris 1678. 3) Père Pierre Dan, Histoire de Barbarie et des corsaires. Paris 1637. 4) Lane Pool, The Barbary Corsaires. London 1890. 5) Julien de la Graviere, Les corsaires barbaresques et la marine de Soliman le grand. Paris 1887. Ἡ ἑλληνικὴ λαϊκὴ μοῦσα διέσωσε τὸ κατωτέρω τραγούδι (Πολίτου, Ἐκλογαὶ κ.λ.π. σελ. 6,3).

ΟΙ ΣΚΛΑΒΟΙ ΤΩ ΜΠΑΡΜΠΑΡΕΣΣΩ

Ἥλιε, ποὺ βγαίνεις τὸ ταχύ, σ' οὔλον τὸν κόσμο δούδεις,
σ' οὔλον τὸν κόσμ' ἀνάτειλε, σ' οὔλην τὴν οἰκουμένη,
σ' τῶ Μπαρμπαρέσσω τοῖς αὐλαῖς, ἥλιε, μὴν ἀνατείλῃς,
κι' ἂν ἀνατείλῃς, ἥλιε μου, νὰ γοργοβασιλέψῃς,
γιατ' ἔχουν σκλάβους ἔμορφους, πολλὰ παραπονιάρους,
καὶ θὰ γραθοῦ οἱ γιαχτῖδες σου ποὺ τῶ σκλαβῶ τὰ δάκρυα.

[3] Διὰ τὸν Andrea Doria βλέπε ἰδίως τὸ ἔργον τοῦ E. Petit, Un amiral condottiere au XVIe siècle. Andrea Doria (1466 - 1560). Paris 1887.

[4] Μέρτζιος, αὐτόθι σελ. 122, 124.

τικὰς ἐπιχειρήσεις 5 γαλέραι ἑνετικαὶ καὶ ἄλλαι 3 τοῦ Πάπα ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Andrea Doria. Οἱ Ἑνετοὶ εὑρίσκοντο καὶ πάλιν τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις κατὰ τῶν Τούρκων καὶ μόνον ὀλιγοχρόνιος καὶ ἐνδιάμεσος ἐνεφανίζετο ποιά τις εἰρηνικὴ περίοδος. Ὁ στόλος αὐτός, περιφερόμενος εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, συνέλαβε δύο ἐμπορικὰ σκάφη τῆς Ῥαγούζας (Ντουμπρόβνικ), μεταφέροντα ἐκ Θεσσαλονίκης 4-5000 καντάρια σίτου, τὰ ὁποῖα καὶ διήρπασε. Τὰ πειρατικὰ αὐτὰ περιεφέροντο ἀνενόχλητα ἐπὶ πολὺ διάστημα εἰς τὸ βόρειον Αἰγαῖον, οἱ δὲ Τοῦρκοι δὲν ἐτόλμων νὰ προβοῦν εἰς τὴν καταδίωξιν καὶ τὴν προστασίαν τῶν χωρικῶν των ὑδάτων.

Τοιουτοτρόπως ὑπὸ τὸ φαινομενικὸν πρόσχημα τῶν συγκρούσεων πρὸς τοὺς Τούρκους οἱ Ἑνετοὶ καὶ ἄλλοι Σταυροφόροι, ὡς καὶ ποικιλώνυμοι ἱπποτται, κατέχοντες καὶ νεμόμενοι τὰς νήσους τοῦ ἑλληνικοῦ θαλασσίου χώρου, ἀλλὰ καὶ παντοειδεῖς ἄλλοι πειραταί, κυβερνῆται ἰδιωτικῶν ληστρικῶν σκαφῶν μὲ πληρώματα ἐξησκημένα καὶ ἀ δ ί σ τ α κ τ α, διέτρεχον τὸ βόρειον Αἰγαῖον καὶ ἐπεδίδοντο εἰς ἐκτεταμένας λεηλασίας καὶ διαρπαγὰς τῶν παραλίων καὶ τῶν νήσων τῆς Μακεδονίας, ἀδιακρίτως φυλῆς καὶ θρησκεύματος. Θαλασσοκράτορες αὐτοί, ἀποχαλινωμένοι καὶ θηριώδεις, κατελάμβανον παραλίους συνοικισμοὺς ἢ συνελάμβανον ἐμπορικὰ σκάφη, ποὺ εἶχον τὴν ἀτυχίαν νὰ εὑρεθοῦν κατὰ τὸν πλοῦν των εἰς τὴν ἀκτῖνα δράσεώς των ἢ νὰ πέσουν εἰς στηθεῖσαν ἐνέδραν.

Ἡ νῆσος Θάσος κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοὺς εἶχεν ὑποστῆ τὰ πάνδεινα ἀπὸ τοὺς πειρατάς. Παρ' ὅλα τὰ προφυλακτικὰ μέτρα, ποὺ ἐλάμβανον οἱ δυστυχεῖς κάτοικοι τῆς ὡραίας αὐτῆς νήσου κατὰ τῶν πειρατῶν, ἡ ζωή των εἶχεν ἀποβῆ διαρκὲς μαρτύριον, αἱ δὲ βιαιότητες, αἱ διαρπαγαί, αἱ ἀτιμώσεις καὶ τὸ σκλάβωμα τῶν κατοίκων, ὑπῆρξαν δεινά, σ υ ν τ ρ ί ψ α ν τ α κ υ ρ ι ο λ ε κ τ ι κ ῶ ς τὴν ἀνθρωπίνην ψυχήν.[1]

---

[1] Π α ν τ. Κ ο ν τ ο γ ι ά ν ν η, Οἱ πειραταὶ καὶ ἡ Θάσος. Ἀθῆναι 1915, σελ. 13 ἑξ. 29 ἑξ. Ὁ A. Conze εἰς τὸ ἔργον του Reise auf den Inseln des thrakischen Meeres, Hannover 1884, ἐκθέτει ὅτι ἐπισκεφθεὶς τὴν Θάσον κατὰ τὸ ἔτος 1858 εἶδεν ἀνάγλυφον σύνθεσιν ἐπὶ μαρμάρου, παριστῶσαν γυναῖκα μὲ μικρὸν παῖδα, διὰ τὴν ὁποίαν ὑπῆρχε παράδοσις, καθ' ἣν Μαλτέζοι πειραταὶ ἐπετέθησαν νὰ καταλάβουν τὴν νῆσον καί, ὅπως κατὰ κανόνα συνέβαινε κατὰ τὰς πειρατικὰς ἐπιδρομάς, οἱ κάτοικοι τῆς Θάσου, προσπαθοῦντες νὰ διασωθοῦν, ἐτρέποντο πρὸς τὰ ὄρη καὶ τὰς πυκνὰς καὶ δασώδεις ἐκτάσεις. Ἡ γυνὴ ὅμως τῆς ἀναγλύφου παραστάσεως δὲν κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ, καταδιωκομένη δὲ ἀπὸ τοὺς πειρατὰς καὶ προσπαθοῦσα νὰ διασωθῇ μετὰ τοῦ τέκνου της, παρεκάλεσε τὸν θεὸν «νὰ τὴν μαρμαρώσῃ». Ἡ παράδοσις εἶναι χαρακτηριστικὴ τῶν ἀφαντάστων δεινῶν, ποὺ ὑπέφερον οἱ Θάσιοι ἀπὸ τοὺς πειρατάς. Ἀλλὰ καὶ ἄλλαι πολλαὶ παραδόσεις καὶ θρῦλοι διὰ πειρατικὰς ἐπιδρομὰς διεσώθησαν εἰς τὴν Θάσον καὶ συγκεκριμένως εἰς τὸ χωρίον Ποτός, εἰς τὸ Θεολόγον, εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Κάβο Φονιᾶ (Κοίνυρα), εἰς τὴν Κακὴν Ῥάχην καὶ

Ἀπὸ τὴν ἀλληλογραφίαν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει βαΰλου πρὸς τὸν δόγην τῆς Βενετίας[1] προκύπτει ὅτι κατὰ τὸν μῆνα Σεπτέμβριον τοῦ ἔτους 1587 πειρατικὰ τῶν Δυτικῶν Δυνάμεων ἐνήργησαν μεγάλην ἐπιδρομὴν κατὰ τῶν παραλίων τοῦ Παγασητικοῦ καὶ τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, ἐλεηλάτησαν καὶ διήρπασαν τὰ πάντα, ἀπήγαγον δὲ πολυαρίθμους σκλάβους, μεταξὺ τῶν ὁποίων καί τινας Ἰσραηλίτας.[2]

Εἰς τὰ πειρατικὰ ταῦτα ὑπηρέτουν καὶ Ἕλληνες ἀπὸ τὴν Μάνην,[3] τὸ Τσιρίγον καὶ τὰς νήσους τοῦ Ἰονίου καὶ Αἰγαίου πελάγους. Πειρατικὰ ἑλληνικὰ δὲν εἶχον ἀκόμη ἐμφανισθῆ, ἀλλ' ἡ πτωχεία τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ[4] κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν καὶ ἰδίως τῶν νησιωτῶν καὶ τῶν ἄλλων παραλίων καὶ ἡ γνώριμος ἑλληνικὴ θάλασσα, λίαν προσφιλὴς εἰς τοὺς παραλίους ἑλληνικοὺς πληθυσμούς, ἐξώθουν αὐτοὺς πρὸς τὴν πειρατείαν, ἐκ τῆς ἀσκήσεως τῆς ὁποίας προσεπορίζοντο τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαιοῦντα.[5] Ἐδῶ νομίζω ὅτι ἔχει τὰς ῥίζας ἡ μετά τινας δεκαετηρίδας ἐμφάνισις τῶν Ἑλλήνων κουρσάρων καὶ πειρατῶν, περὶ τῶν ὁποίων θὰ διαλάβωμεν ἐν συνεχείᾳ. Εἰς τὰ ξένα αὐτὰ πειρατικὰ ὑπηρέτησαν καὶ ἐμαθήτευσαν οἱ Ἕλληνες ναυτικοί, πολλὰ διδαχθέντες κατὰ τὸ διάστημα τῆς Τουρκοκρατίας.

Αἱ κατὰ θάλασσαν συγκρούσεις εἰς τὴν Μεσόγειον καὶ τὸ Αἰγαῖον τῶν ναυτικῶν δυνάμεων τῆς Ἑνετίας, τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ῥωσίας κατὰ τὴν ἱστορουμένην περίοδον, τὰ συγκρουόμενα οἰκονομικὰ συμφέροντα αὐτῶν κατά τε τὴν πολεμικὴν καὶ εἰρηνικὴν περίοδον, ἰδίως εἰς τὸ Αἰγαῖον καὶ τὰς παρακειμένας θαλάσσας, εἶχον οὐσιαστικῶς καταργήσει τὴν ναυτικὴν κυριαρχίαν τῆς Τουρκίας, ἀδυνατούσης ν' ἀ-

---

ἀλλαχοῦ, διὰ νὰ διαλαλοῦν ὅλα αὐτὰ τὰ ἐκ πειρατικῶν ἐπιδρομῶν μαρτύρια τῆς καταφύτου αὐτῆς νήσου μὲ τὴν ἀρχαιοτάτην ἱστορίαν.

[1] Μέρτζιος, αὐτόθι σελ. 150.

[2] Διὰ τοὺς ποικιλωνύμους αὐτοὺς πειρατὰς τῆς Δύσεως Γάλλος περιηγητὴς γράφει τὰ ἑξῆς: «Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς Φράγκους, ποὺ ἔρχονται εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Ἑλλάδος, ἔρχονται μὲ σκοπὸν νὰ λεηλατήσουν. Ἀλλὰ καὶ τί δὲν ἔπραξαν οἱ ἀτυχεῖς Ἕλληνες τοῦ Αἰγαίου πελάγους, διὰ νὰ προστατεύσουν ἑαυτοὺς ἀπὸ τὰς δηώσεις τῶν καθολικῶν μας κουρσάρων. Καὶ εἰς τὸν Πάπαν ἔστειλαν νὰ ζητήσουν ἔγγραφα ἀσφαλείας καὶ ἐπέτυχον νὰ λάβουν παπικὰς βούλας, ἀπευθυνομένας πρὸς τοὺς πειρατάς, οἱ ὁποῖοι ὅμως οὐδεμίαν ἔδωσαν σημασίαν. (Ἀργυρός, ἀνωτ. σελ. 82).

[3] Διὰ τοὺς πειρατὰς τῆς Μάνης ὁ Γάλλος συγγραφεὺς D' Arvieux εἰς τὸ ἔργον του Mémoires, τ. I σελ. 33, ἐκφράζεται λίαν δυσμενῶς. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἀνώνυμος συνθέτης ἑνὸς δημοτικοῦ τραγουδιοῦ συμβουλεύει τοὺς ναυτιλλομένους ν' ἀποφεύγουν τὸ ἀκρωτήριον τῆς Μάνης Ματαπᾶ, ὅπου ἐνεδρεύει ὁ κίνδυνος τῶν πειρατῶν.

Ἀπὸ τὸν Κάβο Ματαπᾶ σαράντα μίλια μακριά,
κι' ἀπὸ τὸν Κάβο Γκρόσσο σαράντα κὶ ἄλλο τόσο.

[4] Zakythinos, αὐτόθι σελ. 711.

[5] Πρβλ. Ormerod, ἀνωτέρω σελ. 29.

παλλάξῃ τὴν θαλασσίαν αὐτὴν περιοχὴν ἀπὸ τὰ λυμαινόμενα ταύτην πειρατικά.

Τὴν δημιουργηθεῖσαν αὐτὴν κατάστασιν ὑπέθαλπον καὶ διηυκόλυνον καὶ διάφοροι ἔμποροι καὶ ἐμπορικοὶ πράκτορες Εὐρωπαῖοι καὶ ἰδίως Ἄγγλοι,[1] ποικιλοτρόπως διευκολύνοντες τοὺς πειρατὰς καὶ ἀποκομίζοντες μεγάλα κέρδη ἐκ τῆς ἀθεμίτου ταύτης συνεργασίας. Ἀλλὰ καὶ οἱ διπλωματικοὶ ἐκπρόσωποι τῶν ξένων Δυνάμεων καὶ οἱ προστατευόμενοί των (φερμανλῆδες), ὡς προκύπτει ἀπὸ σχετικὴν ἔκθεσιν τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ βαΐλου τῆς Ἑνετίας,[2] εὑρίσκοντο εἰς στενὰς σχέσεις πρὸς τοὺς πειρατάς, μετὰ τῶν ὁποίων διεμοιράζοντο τὰ ἐκ τῆς λεηλασίας προερχόμενα παράνομα κέρδη.[3]

Ἡ παρατηρουμένη αὕτη ἀναρχία εἰς τὰς θαλάσσας, τὰ δεινοπαθήματα τῶν παραλίων πληθυσμῶν καὶ ἡ ἔλλειψις πάσης ἀσφαλείας εἰς τὸ θαλάσσιον ἐμπόριον, ἠνάγκασαν τὸν Τοῦρκον σουλτάνον Ἀχμὲτ τὸν Α΄ κατὰ τὸ ἔτος 1603 νὰ προβῇ εἰς τὴν ναυπήγησιν ἰσχυροῦ στόλου, ἀποτελουμένου ἀπὸ 36 γαλέρας, αἵτινες διετάχθησαν νὰ πλεύσουν εἰς τὸ Αἰγαῖον καὶ νὰ καταδιώξουν τοὺς πειρατάς. Οἱ Τοῦρκοι ὅμως ναυτικοί, πλὴν ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, στερούμενοι ναυτικῆς παραδόσεως, ἐλάχιστα συνέβαλον εἰς τὴν ἐκκαθάρισιν τῶν θαλασσῶν ἀπὸ τῶν κρουσμάτων τῆς πειρατείας· μετὰ πάροδον ὀλίγου χρόνου ἡ περιοχὴ τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου καὶ τὸ βόρειον Αἰγαῖον ἐπλημμύρισεν ἀπὸ παντοειδῆ πειρατικά, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ 20 μπερτόνια τῆς Φλωρεντίας, τὰ ὁποῖα ἐλεηλάτησαν ἀδιακρίτως ὁλόκληρον τὴν περιοχήν, ἐφόνευσαν κατοίκους, διήρπασαν περιουσιακὰ ἀγαθά, ᾐχμαλώτισαν σκλάβους καὶ ἐμπορικὰ σκάφη. Δύο ἀπὸ αὐτὰ τὰ φλωρεντινὰ πειρατικά, καθὼς καὶ πέντε γαλέραι τοῦ δουκὸς τῆς Βενετίας μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1607 καὶ 1611 ἐλεηλάτησαν κατ' ἐπανάληψιν τὴν περιοχὴν τῆς Καβάλας, ἐπεχείρησαν δὲ δι' ἀποβάσεων νὰ καταλάβουν τὴν πύλην τοῦ φρουρίου, χωρὶς τελικῶς νὰ ἐπιτύχουν ἕνεκα τῆς ἀφίξεως ἰσχυρῶν τουρκικῶν δυνάμεων.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους 1640 οἱ πειραταὶ τοῦ Αἰγαίου πελάγους (Ἀκ Ντενίζ), κατὰ πᾶσαν πιθανότητα Τοῦρκοι ἢ μετ' αὐτῶν συνεργαζόμενοι Ἀλγερῖνοι, ἔχοντες στόλον ἀποτελούμενον ἀπὸ 12 μπερτόνια, κατέπλευσαν εἰς τὸν λιμένα τῆς Θεσσαλονίκης πρὸς ἐπάνδρωσιν τῶν σκαφῶν

---

[1] Μέρτζιος, αὐτόθι σελ. 165.

[2] Αὐτόθι, σελ. 280.

[3] Αὐτόθι, σελ. 165, 167, 170. Κατὰ τὸ ἔτος 1633 δύο πολεμικὰ ὑπὸ ἀγγλικὴν σημαίαν ἀφίχθησαν εἰς τὸν λιμένα τῆς Κασσάνδρας, ἵνα φορτώσουν λαθρεμπορικῶς σιτηρά. Αἴφνης κατέπλευσεν ἐκεῖ ἡ τουρκικὴ ἁρμάδα ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ κσπουντὰν πασᾶ (ναυάρχου). Οἱ Ἄγγλοι ἐπεχείρησαν νὰ διαφύγουν, ἀλλ' ὁ ἄνεμος δὲν ἦτο εὐνοϊκός. Οἱ Τοῦρκοι ἐπετέθησαν μὲ τὸν πολυάριθμον στόλον των, οἱ δὲ Ἄγγλοι ἐπολέμησαν ἡρωϊκῶς, ἀλλὰ μὴ δυνάμενοι πρὸ τῆς ἀπολύτου τουρκικῆς ὑπεροπλίας ν' ἀντισταθοῦν περαιτέρω καὶ βλέποντες ὅτι εἶχον πανταχόθεν κυκλωθῆ, ἀνετίναξαν τὰ

των. Ἐκεῖ ἐπεβίβασαν λεβέντες[1] καὶ σκλάβους, τοὺς ὁποίους εἶχον ἐκεῖ ἀφήσει πρὸ διετίας, χορηγήσαντες εἰς ἕκαστον ἀνὰ πέντε ῥεάλια διὰ τὴν ἀγορὰν στολῶν. Ὡς προκύπτει ἐκ τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει βαΐλου τῆς Ἑνετίας, τὰ ἐνδύματα τῶν σκλάβων αὐτῶν εἶχον τελείως φθαρῆ καθ' ὁδὸν ἐκ τῆς πολυημέρου πρὸς Θεσσαλονίκην πεζοπορίας, κατὰ τὸ διάστημα τῆς ὁποίας πλέον τῶν 1000 εἶχον ἀποθάνει ἐκ τῶν κακουχιῶν καὶ στερήσεων.[2]

Οἱ πειραταὶ ἐπλήρωσαν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην τὸ ἀντίτιμον 14000 ἄρτων καί, ἐπειδὴ τὰ πληρώματα τῶν πλοίων των δὲν ἦσαν ἐπαρκῆ πρὸς ἐπάνδρωσιν τῶν σκαφῶν, προέβησαν εἰς στρατολογίαν ἐθελοντῶν ἐκ Θεσσαλονίκης, χορηγήσαντες εἰς αὐτοὺς ὅπλα καὶ ἀνὰ δέκα ῥεάλια ὡς μισθόν. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν εἶχον προσέλθει περισσότεροι τῶν 25 ἐθελοντῶν, ἥρπασαν βιαίως Ἕλληνας καὶ Ἰσραηλίτας, ἵνα τοὺς χρησιμοποιήσουν ὡς σκλάβους εἰς τὰ μπερτόνια, ὅτε οἱ συγγενεῖς τῶν ἁρπαγέντων κλαίοντες καὶ ὀδυρόμενοι μετέβησαν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἵνα παραπονεθοῦν εἰς τὸν Σουλτάνον ὅτι οἱ πειραταὶ διαρπάζουν καὶ λεηλατοῦν ἀνεμποδίστως ἐντὸς τῆς ἐπικρατείας του.

Ὁ καθηγητὴς Σπυρίδων Λάμπρος κατὰ τὰς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ἐρεύνας του ἀνεκάλυψε καὶ ἐδημοσίευσε[3] χρονικὸν τῆς μονῆς Δοχειαρίου, κατὰ τὸ ὁποῖον τὴν 27ην Φεβρουαρίου 1717 τρία πειρατικὰ σκάφη ἀγνώστου ἐθνικότητος προσήγγισαν εἰς τὴν Ἱερισσὸν τῆς Χαλκιδικῆς, ἔνθα συνέλαβον πολλοὺς κατοίκους, προοριζομένους διὰ δουλεμπορίαν. Κατὰ τὸν ἀπόπλουν ὅμως καὶ ἔναντι τῆς μεγίστης Λαύρας τὸ ἓν ἐκ τῶν πειρατικῶν κατεποντίσθη αὔτανδρον.[4] Κατὰ τὰ ἔτη 1732, 1733 καὶ 1734 πειρατικὰ ἱσπανικά, γαλ-

---

πλοῖα των, διὰ νὰ μὴ παραδοθοῦν. Ὅλοι οἱ Ἄγγλοι ἐφονεύθησαν πλὴν 53, οἵτινες μεθ' ἑνὸς πλοιάρχου περισυνελέγησαν ἐκ τῆς θαλάσσης. Αἱ τουρκικαὶ ἀπώλειαι ὑπῆρξαν βαρεῖαι, οἱ δὲ νεκροὶ ἀνῆλθον εἰς 3500, μεταξὺ τῶν ὁποίων 800 γενίτσαροι. Ἡ γαλέρα τοῦ διοικητοῦ τοῦ ναυστάθμου Κασσάνδρας κατεστράφη, ἡ δὲ τουρκικὴ ναυαρχὶς ὑπέστη μεγάλας ζημίας. (Μέρτζιος, αὐτόθι σελ. 132).

[1] Τουρκικὴ λέξις σημαίνουσα ναύτης.

[2] Μέρτζιος, αὐτόθι σελ. 185.

[3] Σπ. Ἀργυροῦ, αὐτόθι σελ. 150. N. Svoronos, Le commerce de Salonique au XVIIIe s., σελ. 128 ἑξ.

[4] Οἱ μοναχοὶ ἀπέδωσαν τὸ γεγονὸς εἰς θαῦμα τῆς Θεομήτορος. Ἐν τούτοις ἐν τῇ μερίμνῃ μου νὰ ἐρευνήσω τὸ γεγονὸς τοῦτο ἀπετάθην εἰς τὴν μονὴν Δοχειαρίου καὶ εἰς τὸν ἐκεῖ ἐρευνητὴν καὶ γνώστην τῶν χειρογράφων τῆς μονῆς γέροντα Ἱερόθεον Δοχειαρίτην, ὁ ὁποῖος διὰ τῆς ἀπὸ 19 Ὀκτωβρίου 1960 ἐπιστολῆς του μοὶ ἐγνώρισε ὅτι τοιοῦτον χρονικὸν περὶ πειρατῶν εἶναι ἄγνωστον εἰς τὴν μονὴν καὶ ὅτι νέα ἔρευνα τῶν κωδίκων οὐδὲν ἀπεκάλυψεν. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ «Βραχέα χρονικὰ» τοῦ Λάμπρου οὐδὲν σχετικὸν περὶ πειρατείας εἰς τὴν ἐν λόγῳ μονὴν ἀνεῦρον καὶ διερωτῶμαι πόθεν ὁ Ἀργυρὸς ἤντλησε τὴν πληροφορίαν ταύτην.

λικὰ καὶ ἀλγερινὰ[1] ἐλυμαίνοντο τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον, τὰ παράλια τῆς Χαλκιδικῆς καὶ τοῦ Παγασητικοῦ, οἱ δὲ φορτωταὶ καπνῶν καὶ βάμβακος τῆς Θεσσαλονίκης, φοβούμενοι διαρπαγὴν τῶν ἐμπορευμάτων των, ἠρνοῦντο νὰ προβοῦν εἰς φορτώσεις. Ἄλλως τε τὴν ἰδίαν ἐποχὴν δύο πειρατικά, ἐξ ὧν τὸ ἓν ὑπὸ Γάλλον καὶ τὸ ἕτερον ὑπὸ Ἱσπανόν, εἶχον συλλάβει εἰς τὸ Πόρτο Κουφὸ τῆς Χαλκιδικῆς (χερσόνησον Σιθωνίας) τὸ ἐμπορικὸν σκάφος τοῦ Ἕλληνος πλοιοκτήτου καὶ πλοιάρχου Ἀντωνίου Μοσχοπούλου κατάφορτον ἐμπορευμάτων καί, ἀφ' οὗ ἀπεβίβασαν βιαίως τὸ πλήρωμα καὶ τοὺς ἐπιβάτας εἰς τὴν ξηράν, ἀπήγαγον τὸ πλοῖον μαζὶ μὲ τὰ ἐμπορεύματα. Κατὰ τὸ ἔτος 1740 ἐμφανίζεται εἰς τὸ βόρειον Αἰγαῖον ὁ πρῶτος Ἕλλην κουρσάρος, ὀνομαζόμενος Παναγιώτης Χριστόπουλος(;), καταγόμενος ἐκ Ζακύνθου.[2] Κυβερνήτης ἀρχικῶς μιᾶς πειρατικῆς τ α ρ τ ά ν α ς ὑπὸ τὴν σημαίαν τῆς Μάλτας, διατελούσης τότε ὑπὸ γαλλικὴν ἐπιρροήν, κατέπλευσεν εἰς τὸν κόλπον τῆς Κασσάνδρας καὶ κατώρθωσε δι' ἀποβάσεως νὰ αἰχμαλωτίσῃ τὸν ἀγᾶν τῆς χερσονήσου ταύτης.[3] Μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ Τούρκου ἐπισήμου ὁ Παναγιώτης εἶχε τὸ θάρρος δι' ἀπεσταλμένου του εἰς Θεσσαλονίκην νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὰς τουρκικὰς ἀρχὰς 200 πουγγιὰ ὡς λύτρα διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ αἰχμαλωτισθέντος. Οἱ Τοῦρκοι προέβησαν εἰς τὴν καταδίωξιν τοῦ ζακυνθινοῦ πειρατοῦ, ἄνευ ὅμως ἀποτελέσματος. Μετά τινας μῆνας ὁ Παναγιώτης[4] ἐνεφανίσθη ἐκ νέου μεταξὺ Θεσσαλονίκης καὶ Βόλου ἐπιβαίνων σκάφους ἰσχυροῦ ἀγγλικῆς κατασκευῆς, φαίνεται δὲ ὅτι διηυκολύνετο ἀπὸ τοὺς Ἄγγλους, εὑρισκομένους εἰς ἐμπόλεμον κατάστασιν μὲ τὴν Γαλλίαν. Αἱ τουρκικαὶ ἀρχαί, ὡς καὶ οἱ Ἐνετοί, φίλα προσκείμεναι εἰς τὴν ἀγγλικὴν πολιτικήν, διηυκόλυνον τοὺς Ἄγγλους νὰ στρατολογοῦν καὶ νὰ ἐνισχύουν τοὺς Ἕλληνας πειρατάς.

Ἐν γνώσει τῶν ἀνωτέρω ὁ Παναγιώτης συνέλαβε καὶ ἐλαφυραγώγησεν ἔξω τοῦ κόλπου τῆς Θεσσαλονίκης γαλλικὸν ἐμπορικὸν σκάφος, ἐπειδὴ

---

[1] Μ έ ρ τ ζ ι ο ς, αὐτόθι σελ. 286, 287.

[2] Αὐτόθι, σελ. 302.

[3] Εἰς τὰ ἔγγραφα τοῦ Τουρκικοῦ Ἀρχείου Θεσσαλονίκης, ἅτινα ἐδημοσίευσα (Ἰ. Β α σ δ ρ α β έ λ λ η, ἔνθ' ἀνωτ. τ. Α' σελ. 228 καὶ Ἀρματολοὶ καὶ κλέφτες, σελ. 88) ὑπάρχει φιρμάνιον ὑπὸ χρονολογίαν 12 Σιαμπὰν 1156=6 Ἀπριλίου 1743, κατὰ τὸ ὁποῖον πρό τινος χρόνου οἱ ἄπιστοι πειραταὶ εἶχον ληστεύσει καὶ λεηλατήσει τὸ παρὰ τὴν Κασσάνδραν βακουφικὸν κτῆμα τοῦ Γκαζανφὲρ ἀγᾶ, συλλαβόντες αἰχμάλωτον τὸν τιμαριοῦχον Ἀλῆ Χασεκῆ, ὅστις ἀπηλευθερώθη ἀργότερον διὰ καταβολῆς λύτρων ἐκ 2500 γροσίων. Τὸ φιρμάνιον ἐξεδόθη μετά τινα χρόνον ἀπὸ τῆς πειρατικῆς ἐπιδρομῆς, τὸ δὲ περιεχόμενόν του μᾶς ἐπιτρέπει νὰ ταυτίσωμεν τὴν πειρατείαν ταύτην μὲ τὴν ἐπιδρομὴν τοῦ Παναγιώτη.

[4] Ὁ N. S v o r o n o s, αὐτόθι σελ. 129, βασιζόμενος εἰς τὰς πληροφορίας τῶν γαλλικῶν ἀρχείων, γράφει ὅτι τὸ νέον ὑπὸ ἀγγλικὴν σημαίαν πειρατικὸν τοῦ Παναγιώτη ἦτο ἐξωπλισμένον μὲ 24 πυροβόλα καὶ εἶχε πλήρωμα ἐκ 42 ἀνδρῶν, ἐξ ὧν οἱ 35 ἦσαν Ζακυνθινοὶ καὶ 7 ἄλλοι διάφοροι Ἕλληνες.

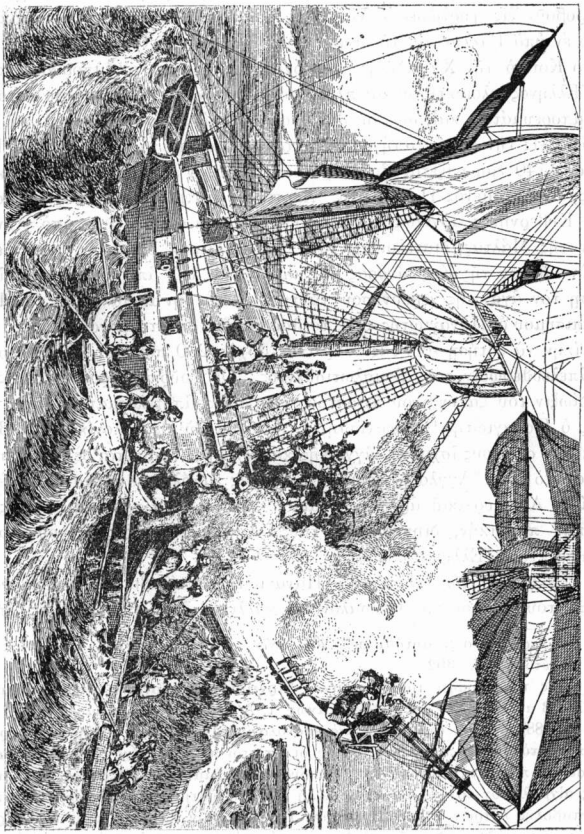

Ἐπίθεσις τοῦ Παναγιώτη. Ἡρωϊκὴ πράξις τοῦ Bisson (Ἐκ τῆς France Militaire)

δὲ εἰς τὰς ὑποβληθείσας ἐκ μέρους τοῦ Γάλλου προξένου διαμαρτυρίας οἱ Τοῦρκοι ἐκώφευσαν, ὁ ὑπουργὸς τῶν ναυτικῶν τῆς Γαλλίας Barthélemy διέταξε γαλλικὴν ναυτικὴν μοῖραν νὰ προβῇ εἰς τὴν συστηματικὴν δίωξιν τοῦ Παναγιώτου καὶ τὴν καταστροφὴν τοῦ ὁρμητηρίου του.[1] Ὁ γαλλικὸς στόλος ἀνεκάλυψε τὸν Παναγιώτην πλησίον τῆς νήσου Σκοπέλου καὶ ἐτέθη εἰς καταδίωξιν, ἀλλ' αὐτὸς διαθέτων ταχύπλουν πειρατικὸν ὄχι μόνον διέφυγεν, ἀλλ' ἐπέτυχεν ἐντὸς ὀλίγου νὰ συλλάβῃ ἔξωθι τῶν ἀκτῶν τοῦ Βόλου ἕτερον γαλλικὸν ἐμπορικὸν σκάφος καὶ νὰ πυροπλήσῃ τοῦτο εἰς ἀντεκδίκησιν.[2]

Κατὰ Ἰανουάριον τοῦ ἔτους 1765 πειρατικὰ μὲ πληρώματα ἀποτελούμενα ἀπὸ Ἀλβανοὺς τοῦ Δουλτσίνου, ἐπωφελούμενα τῶν πολέμων[3] καὶ τῆς πλήρους ἀναρχίας, ἡ ὁποία ἐπεκράτει εἰς τὴν Μεσόγειον καὶ τὸ Αἰγαῖον, ἐνήργουν συνεχεῖς ἐπιδρομὰς τόσον κατ' ἐμπορικῶν σκαφῶν ἀδιακρίτως σημαίας, ὅσον καὶ κατὰ παραλιακῶν πληθυσμῶν. Τινὰ ἐκ τῶν ἀλβανικῶν αὐτῶν πειρατικῶν ἐπέδραμον κατὰ τῆς νήσου Σκιάθου,[4] κατέσφαξαν τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ πληθυσμοῦ, ἐβασάνισαν δὲ ἰδιαιτέρως τὰς γυναῖκας, διὰ ν' ἀποσπάσουν μαρτυρίας κεκρυμμένων θησαυρῶν καὶ ἄλλων τιμαλφῶν. Εἷς ἐκ τῶν Ἀλβανῶν αὐτῶν πειρατῶν τοῦ Δουλτσίνου, ὀνομαζόμενος Ἀχμὲτ Ρεΐζ, κατόπιν καταγγελίας τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ βαΰλου τῆς Ἑνετίας συνελήφθη ἀπὸ τὰς τουρκικὰς ἀρχὰς κατά τινα κατάπλουν του εἰς Θεσσαλονίκην, κατηγορούμενος ὅτι εἶχε λεηλατήσει ἑνετικὰ ἐμπορικὰ σκάφη καὶ διότι διεκήρυττεν ἀναφανδὸν ὅτι θὰ κατέστρεφε πᾶν ἑνετικὸν πλοῖον, τὸ ὁποῖον θὰ συνήντα κατὰ τὸν πλοῦν του. Κατὰ τὴν συζήτησιν τῆς καταγγελίας ἐνώπιον τοῦ συγκροτηθέντος δικαστηρίου, τοῦ ὁποίου προήδρευσεν ὁ μολλᾶς τῆς Θεσσαλονίκης, ὁ κατηγορούμενος ἀπολογούμενος ἰσχυρίσθη ὅτι ἤσκει τὴν πειρατείαν ἐπιβαίνων πλοίου ὑπὸ τὴν σημαίαν τῆς Τριπολίτιδος καί, ἐπειδὴ ἡ Ἑνετία εὑρίσκετο εἰς ἐμπόλεμον κατάστασιν μὲ τὴν Ραγούζαν καὶ τὸ Δουλτσίνον, συμμάχους προφανῶς τῆς Τριπολίτιδος, νομίμως ἐνήργει ἐν προκειμένῳ.

---

[1] Τελικῶς ὁ Παναγιώτης ἐξωντώθη ἀπὸ πολεμικὸν τῆς γαλλικῆς αὐτῆς μοίρας, κυβερνώμενον ὑπὸ τοῦ πλοιάρχου Bisson. Αἱ δημοσιευόμεναι χαλκογραφίαι ἀνήκουν εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ φίλου κ. Ἰ. Ἰωαννίδη. Τὰ πρωτότυπα εὑρίσκονται εἰς τὸ Ναυτικὸν Μουσεῖον τῆς Γαλλίας. Οἱ Γάλλοι τότε ἀπησχολήθησαν σοβαρῶς μὲ τὸν Ἕλληνα τοῦτον ἀρχιπειρατήν.

[2] Κατὰ τὸ ἔτος 1743, προερχόμενος ἐκ Μπαρμπαριᾶς, ἀφίχθη εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, συνοδευόμενος ἀπὸ μαύρους πειρατάς, ὁ ἀρχιπειρατὴς Μεχμὲτ Ρεΐζ. Οὗτος ἦτο ἐξισλαμισθεὶς Ἕλλην ἐκ τῆς νήσου Κέας (Τζιᾶ), πλουτήσας δὲ ἐκ τῆς πειρατείας μετέβαινεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἵνα ἐπιτύχῃ παρὰ τοῦ σουλτάνου τὴν ἔκδοσιν φιρμανίου διὰ τὴν ἄσκησιν(!) τῆς πειρατείας (Μέρτζιος, αὐτόθι σελ. 320).

[3] Πρόκειται περὶ τοῦ ὀνομασθέντος ἑπταετοῦς πολέμου τῶν ἐτῶν 1755-1763, κατὰ τὸν ὁποῖον Ἄγγλοι κουρσάροι, στενῶς συνεργασθέντες μὲ Ἕλληνας πειρατάς, ἐπετίθεντο κατὰ παντὸς γαλλικοῦ πλοίου. Svoronos, αὐτόθι σελ. 125 ἑξ.

[4] Μέρτζιος, αὐτόθι σελ. 395, 398.

Τὸ δικαστήριον, εὑρὸν εὐσταθοῦντα τὰ ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου ἀναπτυχθέντα, ἠθώωσεν αὐτόν.

IV

Θὰ εἰσέλθωμεν τώρα εἰς μίαν περίοδον, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀρχίζει ἡ ἐμφάνισις εἰς τὰς ἑλληνικὰς θαλάσσας Ἑλλήνων πειρατῶν, κυβερνώντων ἑλληνικὰ πειρατικὰ σκάφη καὶ συνεργαζομένων μὲ πειρατικὰ τῶν Δυτικῶν Δυνάμεων. Κατόπιν τῶν ἀφαντάστων δεινῶν, τὰ ὁποῖα εἶχεν ὑποστῆ ὁλόκληρος ὁ Ἑλληνισμὸς κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τῆς Τουρκοκρατίας, οἱ ἑλληνικοὶ παραλιακοὶ πληθυσμοὶ ἦτο φυσικὸν νὰ συμμερισθοῦν τὰ δεινοπαθήματα τῶν ὁμοεθνῶν των τῆς ἠπειρωτικῆς Ἑλλάδος. Ἀπολέσαντες τὰ σκάφη των καὶ πᾶν ἀγαθόν, τὸ ὁποῖον τοὺς συνέδεε μὲ τὴν θάλασσαν, δὲν ἐτόλμων κἂν ν' ἀσχοληθοῦν μὲ τὸ θαλάσσιον ἐμπόριον καὶ τὰς μεταφοράς. Ἐξ ἄλλου αἱ κατὰ τὸ διαρρεῦσαν τοῦτο διάστημα διαρκεῖς σχεδὸν συγκρούσεις τῆς Τουρκίας καὶ τῆς Ἑνετικῆς Δημοκρατίας δὲν ἐπέτρεπον τὴν ἐμφάνισιν Ἑλλήνων ναυτικῶν εἰς τὰς θαλάσσας τῆς Μεσογείου καὶ τοῦ Αἰγαίου. Ὀλιγάριθμοι Ἕλληνες ναυτικοί, διαφεύγοντες τὴν ζωὴν τοῦ ὑποδούλου ῥαγιᾶ, ὑπηρέτουν εἰς πλοῖα χριστιανικῶν κρατῶν, ἀρκετοὶ δέ, ἰδίως νησιῶται, ἐστρατολογοῦντο ὡς πληρώματα τοῦ τουρκικοῦ στόλου. Θαλασσία δρᾶσις ἀνεξάρτητος μὲ Ἕλληνας πλοιοκτήτας καὶ πληρώματα δὲν ἐνεφανίζετο καὶ μόνον εὐάριθμοι Ἕλληνες ναυτικοί, ἀσκοῦντες τὴν πειρατείαν, διετέλουν ὑπὸ τὴν διοίκησιν ξένων κουρσάρων καὶ πειρατῶν.

Τὴν πρώτην ἐπίσημον συνεργασίαν Ἑλλήνων ναυτικῶν συναντῶμεν κατὰ τὸν ἑπταετῆ Ἀγγλογαλλικὸν πόλεμον τῶν ἐτῶν 1755-1763.[1] Κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτοῦ τὸ Αἰγαῖον εἶχε πλημμυρίσει ἀπὸ πειρατὰς Ἀ γ γ λ ο έ λ λ η ν α ς, ὅπως τοὺς ἀπεκάλουν οἱ πρόξενοι τῆς Θεσσαλονίκης εἰς τὰς ἐκθέσεις των. Ἀπὸ τοὺς Ἄγγλους αὐτοὺς πειρατὰς πολλὰ ἐδιδάχθησαν οἱ Ἕλληνες ναυτικοί. Θὰ ἠδύνατο κανεὶς βασίμως νὰ ὑποστηρίξῃ ὅτι αὐτή, ἡ διὰ παρανόμων βεβαίως μέσων διεξαχθεῖσα συνεργασία, ὑπῆρξε μία ἐκ τῶν αἱ-

---

[1] S v o r o n o s, αὐτόθι σελ. 125. Καὶ τὰ ἐμπορικὰ εἰσέτι σκάφη τῶν Δυτικῶν Κρατῶν διεξῆγον πειρατείαν. Κατὰ μῆνα Μάρτιον τοῦ ἔτους 1757 ὁ Ἄγγλος Rous, κυβερνήτης ἐμπορικοῦ σκάφους, ἀποπλεύσας ἐκ Θεσσαλονίκης δι' Ἀλεξάνδρειαν μὲ φορτίον καπνῶν, συνήντησεν ἔξω τοῦ ἀκρωτηρίου Μεγάλου Ἐμβόλου (Καραμπουρνοῦ) γαλλικὸν ἐμπορικὸν σκάφος, τὸ ὁποῖον ἕνεκα τῆς κακοκαιρίας εἶχεν ἀγκυροβολήσει 20 μίλια μακρὰν τῆς Θεσσαλονίκης (ἀκταὶ τῆς Ἐπανωμῆς). Ὁ Ἄγγλος πλοίαρχος ἤρχισε νὰ βάλλῃ κατὰ τοῦ γαλλικοῦ ἐμπορικοῦ τραυματίσας τὸν ναύκληρον. Κατόπιν τούτου τὸ πλήρωμα φοβηθὲν ἐγκατέλειψε τὸ σκάφος, ὅτε καὶ οἱ Ἄγγλοι ἐξοπλίσαντες λέμβον ἀνῆλθον ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τοῦ γαλλικοῦ σκάφους καὶ ἀφῄρεσαν 17 δέματα μὲ ὑφάσματα, δύο βαρέλια ἰνδικὸν (λουλάκι), ἓν βαρέλιον χρώματα βαφῆς, ἓν κιβώτιον μὲ σκούφους ἀξίας 15000 γροσίων. (M é r t z i o s, αὐτόθι σελ. 381).

τιῶν ἐκείνων, αἵτινες συνετέλεσαν κατά τινα τρόπον εἰς τὴν ἀναζωογόνησιν τῆς παλαιᾶς θαυμασίας ναυτικῆς παραδόσεως τῶν Ἑλλήνων καὶ τὸν ἐν συνεχείᾳ δημιουργηθέντα δεσμὸν Ἑλλήνων καὶ Ἄγγλων ναυτικῶν, ὡς οὗτος ἀργότερον διεμορφώθη.

Οἱ κατὰ θάλασσαν αὐτοὶ πόλεμοι τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας παρέσχον εἰς τοὺς Ἕλληνας ναυτικοὺς σπουδαίας εὐκαιρίας διὰ πειρατικὰς ἐνεργείας. Οἱ Ἕλληνες ναυτικοὶ τῆς Ὕδρας, τῶν Σπετσῶν, τῶν Ψαρῶν, τῆς Μάνης καὶ τοῦ Τσιρίγο, ἐπιβαίνοντες ἰσχυρῶν καὶ ταχυπλόων σκαφῶν ἀγγλικῆς κατασκευῆς, ἤσκουν τὴν πειρατείαν διὰ λογαριασμὸν τῶν Ἄγγλων, χωρὶς νὰ περιφρονοῦν καὶ τὰ ἀτομικά των συμφέροντα.[1] Οἱ Ἄγγλοι μάλιστα εἶχον ἱδρύσει εἰς τὸ Port Mahon τῆς Νήσου Μινόρκας (Ἱσπανία) σημαντικὴν ἑλληνικὴν παροικίαν, ἀποτελεσθεῖσαν ἀπὸ ἑλληνικὰς ναυτικὰς οἰκογενείας, μετερχομένας κατ' ἐπάγγελμα τὴν πειρατείαν, λίαν προσφιλῆ ἄλλως τε καὶ εἰς τοὺς Ἄγγλους.

Ὁ ἐν Θεσσαλονίκῃ Γάλλος πρόξενος Boismond καὶ ὁ ἐμπορικὸς πράκτωρ Fourgasse δι' ἐκθέσεών των πρὸς τὴν Γαλλικὴν Κυβέρνησιν περιέγραφον ὅτι, μόλις προσεβάλλετο ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας αὐτοὺς πειρατὰς κανὲν γαλλικὸν ἐμπορικὸν σκάφος, οἱ ἔμποροι Θεσσαλονίκης ἠρνοῦντο νὰ ῥιψοκινδυνεύσουν τὴν φόρτωσιν ἐμπορευμάτων. Οἱ Ἕλληνες αὐτοὶ πειραταί, γνῶσται τῶν παραλίων τῆς πατρίδος των, ἐχρησιμοποίουν τὰς ἀκτὰς τῶν νήσων καὶ τοὺς ἄλλους ἀσφαλεῖς ὅρμους ὡς τὰ καλύτερα καταφύγια καὶ ὁρμητήρια διὰ τὰς πειρατικάς των ἐπιδρομάς.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι οἱ Ἕλληνες πειραταὶ συνειργάσθησαν, ὡς θὰ ἱστορηθῇ ἐν συνεχείᾳ, καὶ μὲ ἄλλας Δυτικὰς Δυνάμεις, καὶ ἰδίως μὲ τὴν Ῥωσίαν, ἀλλ' ἡ Μεγάλη Βρεττανία εἶχε τὴν προτίμησιν καὶ τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν συνεργασίαν αὐτὴν κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΗ' αἰῶνος.

Οἱ Γάλλοι, ὑφιστάμενοι σοβαρὰς ζημίας ἐκ τῶν Ἀ γ γ λ ο ε λ λ ή ν ω ν αὐτῶν πειρατῶν, ἀνέθεσαν εἰς τὸ καταδρομικὸν Hirondelle καὶ τὴν φρεγάταν Chimère τὴν συστηματικὴν δίωξιν τῶν πειρατῶν, οἵτινες εἶχον καταστῆ μόνιμος μάστιξ τοῦ θαλασσίου ἐμπορίου καὶ τῶν μεταφορῶν.

Ἕλληνες πειραταὶ καὶ πρὸ τῶν ῥωσοτουρκικῶν πολέμων τῶν ἐτῶν 1768-1774 καὶ 1787-1792 συνειργάζοντο μὲ τοὺς Ῥώσους,[2] πολλοὶ δὲ ἐξ

[1] Ὁ Μανιάτης λαϊκὸς ποιητὴς τῆς ἐποχῆς Νηφᾶκος ἐστιχούργησε τὸ κατωτέρω χαρακτηριστικὸ διὰ τοὺς συμπατριώτας του πειρατὰς στιχούργημα :

Ἂν τύχῃ καὶ καμιὰ φορὰ καράβι νὰ ξεπέσῃ,
ἀπὸ ταῖς ἁμαρτίες του στὰ χέρια τους νὰ πέσῃ,
φραντζέζικο, σπανιόλικο, ἐγγλέζικο εἴτε ἄλλο,
μοσκόβικο ἢ τούρκικο, μικρὸ εἴτε μεγάλο,
καθένας τὸ μεροῦδι του νὰ πάρῃ, γυιέ μου, θέλει
καὶ τάβλαις τὸ μοιράζουσι καθόλου δὲν τοὺς μέλλει.

[2] S v o r o n o s, αὐτόθι σελ. 125 ἑξ. Π α ν τ. Κ ο ν τ ο γ ι ά ν ν η, Οἱ Ἕλ-

αὐτῶν ὑπηρέτουν εἰς ῥωσικὰ πολεμικὰ καὶ ἐμπορικὰ σκάφη. Βλέπομεν συνεπῶς μετὰ τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Ῥωσίαν ὡς δεύτερον κατὰ σειρὰν σημαντικὸν παράγοντα ἐνισχύσεως τῶν Ἑλλήνων ναυτικῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν Ἑλλήνων πειρατῶν διὰ λόγους καθαρῶς πολιτικῆς σκοπιμότητος.

Ὁλόκληρος ἡ περιοχὴ τῶν παραλίων τῆς Χαλκιδικῆς χερσονήσου καὶ τοῦ βορείου Αἰγαίου κατὰ τὸν ῥωσοτουρκικὸν πόλεμον εἶχει πλημμυρίσει ἀπὸ ἑλληνικὰ πειρατικά,[1] τὰ ὁποῖα ἔφθανον ἕως τὸν κόλπον τῆς Θεσσαλονίκης. Τὸ μεγαλύτερον μέρος αὐτῶν τῶν ἑλληνικῶν πειρατικῶν ἀπετελεῖτο ἀπὸ σκάφη Σφακιανῶν τῆς Κρήτης, τῆς Ὕδρας, τῶν Σπετσῶν καὶ τῶν Ψαρῶν. Εἰσχωρήσαντα εἰς τὸν κόλπον τῆς Κασσάνδρας (Τορωναῖος) ἐπετέθησαν ἐναντίον ἐμπορικοῦ σκάφους, τοῦ ὁποίου ἐπέβαινον Ἕλληνες καὶ Τοῦρκοι, ἐφόνευσαν τοὺς ἐπιβάτας καὶ διήρπασαν τὰ ἐμπορεύματα, ἀποτελούμενα κυρίως ἐκ μετάξης τῆς Ζαγορᾶς τοῦ Πηλίου. Αἱ πληροφορίαι τῶν προξένων τῆς Θεσσαλονίκης ἀναφέρουν ὅτι εἰς τὰ πειρατικὰ αὐτὰ κυβερνῆται καὶ πληρώματα ἦσαν μόνον Ἕλληνες.

Ὁ ἐν Θεσσαλονίκῃ πρόξενος Mure[2] εἰς σχετικὴν ἔκθεσίν του ἀναφέρει ὅτι τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ Μακεδὼν ἀρχιπειρατὴς (corsaire) Καραμόσχος[3] ἐπὶ κεφαλῆς πολλῶν πειρατικῶν σκαφῶν εἶχε λεηλατήσει ὁλόκληρον τὴν περιοχὴν καὶ εἶχεν αἰχμαλωτίσει ὅλα τὰ διαπλέοντα τὸν Θερμαϊκὸν ἐμπορικὰ σκάφη, πλὴν τῶν γαλλικῶν. Ἐναντίον τοῦ Καραμόσχου ἀπεστάλη ὁ ἀρχηγὸς τῆς μοίρας τῶν καταδιωκτικῶν Κιζὶλ Χισαρῆ Καπετάν, συναφθείσης δὲ ναυμαχίας εἰς τὰ παράλια τῆς Χαλκιδικῆς, ὁ Καραμόσχος ἡττήθη. Τινὰ ἐκ τῶν πειρατικῶν συνελήφθησαν, ἀποκεφαλισθέντων τῶν πειρατῶν, ἄλλα δὲ προσήραξαν εἰς τὰ ἀβαθῆ καὶ οἱ Ἕλληνες πειραταὶ μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ των κατέφυγον εἰς τὰ βουνὰ τῆς Κασσάνδρας. Ἐναντίον τοῦ Καραμόσχου ἀπεστάλησαν ἐκ Θεσσαλονίκης ἰσχυρὰ ἀποσπάσματα στρατοῦ ὑπὸ τὸν μουτεσελίμην τῆς πόλεως, ἀλλ' ὁ ἀμφίβιος αὐτὸς ἀρχιπειρατὴς ἐπέτυχε νὰ διαφύγῃ μὲ τοὺς ἄνδρας του καὶ ἐπιβὰς δύο σκαφῶν ἀπεμακρύνθη εἰς τὸ Αἰγαῖον, ὅπου ἀνασυνταχθεὶς ἀνέλαβε μετ' ὀλίγον νέας πειρατικὰς ἐπιχειρήσεις.

Πάντως ἡ πειρατικὴ αὕτη δρᾶσις τοῦ Καραμόσχου ἀνησύχησε τὴν τουρκικὴν διοίκησιν, δι' ἐκδοθέντος δὲ φιρμανίου διετάχθησαν ἅπαντες οἱ κάτοικοι τῆς χερσονήσου Κασσάνδρας καὶ τῶν ἄλλων περιοχῶν τῆς Χαλκιδι-

---

λῆνες κατὰ τὸν πρῶτον ἐπὶ Αἰκατερίνης Β' ῥωσοτουρκικὸν πόλεμον, σελ. 249 ἑξ. Σπ. Ἀργυροῦ, αὐτόθι σελ. 114 ἑξ.

[1] Μέρτζιος, αὐτόθι σελ. 415 ἑξ. Κοντογιάννης, αὐτόθι σελ. 253 ἑξ. Svoronos, αὐτόθι σελ. 132 ἑξ.

[2] Svoronos, αὐτόθι σελ. 132.

[3] Ἰ. Βασδραβέλλη, Ἀρματολοὶ καὶ κλέφτες εἰς τὴν Μακεδονίαν, σελ. 28, 102. Τοῦ αὐτοῦ, Ἱστορικὰ Ἀρχεῖα Μακεδονίας Α', σελ. 210. Οἱ Τοῦρκοι εἰς τὰ φιρμάνια τους ἀποκαλοῦν τοὺς πειρατὰς ἰσμπαντὶτ χαϊδοὺτ ἐσκιᾶ.

κῆς νὰ ὑπογράψουν ἱεροδικαστικὰ χοτζέτια, διὰ τῶν ὁποίων ἀνελάμβανον τὴν ὑποχρέωσιν νὰ καταδιώκουν καὶ νὰ συλλαμβάνουν τοὺς πειρατὰς ἐπὶ ποινῇ ἐξοντώσεως τῶν προέδρων τῶν ἑλληνικῶν χωρίων καὶ ἀποζημιώσεως ὅλων τῶν καταστροφῶν, ποὺ ἐπέφερον οἱ πειραταί. Ὁ ἴδιος Γάλλος πρόξενος εἰς ἄλλην ἔκθεσίν του ἀναφέρει ὅτι εἰς τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας ἐνεφανίσθη καὶ νέος κουρσάρος, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα δὲν ἀναγράφει. Αὐτὸς εἶχε καταρτίσει στόλον πειρατικόν, ἀποτελούμενον ἀπὸ 18-20 σκάφη καὶ ἓν παλαιὸν σκάφος ἐξωπλισμένον μὲ 70 πυροβόλα. Κατὰ γενομένην ναυμαχίαν [1] ἔτρεψεν εἰς φυγὴν δύο σουλτανικὰ γαλεότα καὶ ἠπείλει τὴν Θεσσαλονίκην. Παρ' ὅλον ὅτι εὑρίσκοντο ἐκεῖ 8.000 γενίτσαροι, αἱ ἀρχαὶ τῆς πόλεως ἔλαβον μέτρα ἐνισχύσεως τῆς φρουρᾶς, τρομοκρατηθεῖσαι ἐκ τῆς παρουσίας 1000 Ἑλλήνων πειρατῶν, οἵτινες ἀπετέλουν τὰ πληρώματα τῶν πειρατικῶν, τὰ ὁποῖα ἐκυβέρνα ὁ ἄγνωστος αὐτὸς Ἕλλην ἀρχιπειρατής.

Μετὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ ῥωσικοῦ στόλου εἰς τὰ ὕδατα τοῦ Αἰγαίου ὑπὸ τὸν ναύαρχον Ἀλέξη Ὀρλώφ, συνεκεντρώθησαν εἰς τὴν νῆσον Πάρον ὄχι μόνον πλεῖστοι Ἕλληνες ἐθελονταί, ἀλλὰ καὶ ὅλα τὰ ἑλληνικὰ πειρατικὰ σκάφη, ποὺ ἐλυμαίνοντο τὴν θάλασσαν αὐτήν, προκειμένου νὰ πολεμήσουν παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Ῥώσων κατὰ τῶν Τούρκων. Ἐκ τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ὅπου ἐμόναζε τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἀφίχθη εἰς τὴν Πάρον καὶ ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης Σεραφείμ, ὅστις εἰς θεαματικὴν λειτουργίαν, τὴν ὁποίαν ἐτέλεσεν, ηὐχήθη εἰς τοὺς Ῥώσους τὴν νίκην καὶ παρεκάλεσε νὰ μὴ συνάψουν εἰρήνην μὲ τοὺς Τούρκους, ἀλλὰ νὰ ἐξακολουθήσουν τὸν πόλεμον μέχρις ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ ῥωσικὸς στόλος ὁρμώμενος ἐκ τῆς Πάρου [2] ἐνήργει παντοειδεῖς πειρατικὰς ἐπιδρομὰς κατὰ τῶν παραλίων τῆς Μακεδονίας, διαρπάζων τρόφιμα καὶ αἰχμαλωτίζων τουρκικὰ καὶ ἄλλα ἐμπορικὰ σκάφη, τὰ ὁποῖα κατεκράτει ὡς λίαν πολέμου. Μεταξὺ τῶν ὑπὸ τοῦ Ὀρλὼφ λεηλατηθεισῶν περιοχῶν συμπεριλαμβάνεται καὶ ἡ Ἀμφίπολις παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Στρυμόνος, ἡ Καβάλα καὶ ἡ Θάσος, ἡ ὁποία περισσότερον πάσης ἄλλης περιοχῆς ἐδεινοπάθησεν. Ἀλλὰ καὶ οἱ Ἕλληνες πειραταί, οἱ ὁποῖοι καὶ πρὸ τῆς ἀφίξεως τῶν Ῥώσων ὑπῆρξαν ἡ μάστιξ τῶν νησιωτῶν,[3] ἐπωφεληθέντες τοῦ ῥωσοτουρκικοῦ πολέμου καὶ τῆς ἐπελθούσης κακοδιοικήσεως, ὑψοῦντες δὲ εἰς τὰ πειρατικὰ των ῥωσικὴν σημαίαν, ἐρήμωσαν τὰ παράλια παρ' οὐδενὸς κωλυθέντες. Οἱ φιλήσυχοι νησιῶται καὶ οἱ παραλιακοὶ ἑλληνικοὶ πληθυσμοὶ κατ' ἐπανάληψιν παρεπονέθησαν εἰς τὸ ῥωσικὸν ναυαρχεῖον διὰ τὴν τοιαύτην διαγωγὴν τῶν Σφακιανῶν, τῶν Μανιατῶν, τῶν Ψαριανῶν, Ὑδραίων καὶ Ἑπτανησίων πειρατῶν, ἀλλ' ἡ ῥωσικὴ ναυτικὴ διοίκησις τῆς Πάρου ἠρ-

[1] Svoronos, αὐτόθι σελ. 132.
[2] Ἀργυρός, αὐτόθι σελ. 114.
[3] Κοντογιάννης, αὐτόθι σελ. 249. Svoronos, αὐτόθι σελ. 132 ἑξ.

κεῖτο μόνον εἰς συστάσεις καὶ γραπτὰς ὁδηγίας καὶ οὐδὲν καταναγκαστικὸν μέτρον ἐλάμβανε κατὰ τῶν Ἑλλήνων πειρατῶν, ἐπιθυμοῦσα προφανῶς νὰ μὴ διακόψῃ τοὺς δεσμούς, ἀλλ' οὔτε καὶ νὰ ἀναστείλῃ τὴν δραστηριότητα τῶν τολμηρῶν καὶ ἐπιτηδείων Ἑλλήνων ναυτικῶν, οἵτινες τόσον ἐβοήθουν αὐτὴν εἰς τὰς κατὰ τῶν Τούρκων ἐπιχειρήσεις.[1]

Μεταξὺ τοῦ ἐπιτελείου τῶν ἀδελφῶν Ὀρλὼφ συγκατελέγετο καὶ ὁ ἐκ Μακεδονίας κουρσάρος Ῥίζος,[2] ἐκ τῶν ὑπασπιστῶν τοῦ Θεοδώρου Ὀρλώφ. Οὗτος, ἐξοπλίσας 7 πλοῖα μὲ ἑλληνικὰ πληρώματα, συνέλαβεν εἰς τὰ παράλια τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου 17 τουρκικὰ ἐμπορικὰ σκάφη, τὰ ὁποῖα ὡδήγησεν εἰς τὴν Πάρον, ἀκολούθως δὲ συμπράξας μετὰ τοῦ Κρητὸς Γαβαλᾶ καὶ ἡγούμενος 300 Κρητῶν, Μακεδόνων καὶ Ἠπειρωτῶν, ἐνήργησε πειρατικὴν ἐπιδρομὴν κατὰ τῆς Σιδῶνος. Καταλαβόντες ὀχυρὸν λόφον πρὸ τῆς πόλεως ἐπολέμησαν λυσσωδῶς, κατέσφαξαν ἑκατοντάδας Τούρκων, εἰσελθόντες δὲ ἀκολούθως εἰς τὴν πόλιν ἀπέκλεισαν τὴν τουρκικὴν δύναμιν εἰς τὸ φρούριον καὶ τελικῶς ἀπεχώρησαν ἀποκομίσαντες πλουσιωτάτην λείαν.

Ἐπειδὴ ἡ δραστηριότης τῶν ἑλληνικῶν πειρατικῶν διαρκῶς ηὐξάνετο[3] καὶ πρὸ παντὸς εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον, αἱ τουρκικαὶ ἀρχαὶ τῆς Θεσσαλονίκης, εὑρισκόμεναι εἰς ἀδυναμίαν ν' ἀντεπεξέλθουν κατὰ τῶν πειρατικῶν ἐνεργειῶν καὶ νὰ προστατεύσουν τοὺς παραλίους πληθυσμοὺς καὶ τὰς θαλασσίας συγκοινωνίας, ἀπετάθησαν εἰς τὸν Γάλλον πρόξενον, παρακαλέσαντες ὅπως θέσῃ εἰς τὴν διάθεσίν των ἓν γαλλικὸν σκάφος, τὸ ὁποῖον, ἐξοπλίζουσαι καταλλήλως, ν' ἀποστείλουν πρὸς δίωξιν τῶν ἑλληνικῶν πειρατικῶν. Ἀρνηθέντος τοῦ Γάλλου προξένου νὰ ἱκανοποιήσῃ τὸ τουρκικὸν αἴτημα, ὁ βαλῆς τῆς Θεσσαλονίκης ἀνεκάλυψε παλαιὸν σκάφος μεγάλης χωριτικότητος, ἐπεβίβασεν εἰς αὐτὸ 150 γενιτσάρους ἐξωπλισμένους μέχρις ὀδόντων καὶ τὸ οὕτως ἐξοπλισθὲν σκάφος ἀπέπλευσεν ἐκ τοῦ λιμένος διὰ πολεμικὰς περιπετείας ὑπὸ τὰ ἐνθουσιώδη χειροκροτήματα τοῦ συγκεντρωθέντος εἰς τὴν παραλίαν τουρκικοῦ ὄχλου.

Μετὰ διήμερον πλοῦν συνήντησε τρία πλοῖα, κατευθυνόμενα πρὸς Θεσσαλονίκην, τὰ ὁποῖα ἐξέλαβεν ὡς πειρατικὰ ἑλληνικά, ἐνῷ ἐπρόκειτο περὶ ἀλβανικῶν, μεταφερόντων τουρκοαλβανικὰ στρατεύματα πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς φρουρᾶς Θεσσαλονίκης. Ὁ ἀρχηγὸς τῶν ἐπιβαινόντων τοῦ σκάφους γενι-

---

[1] Ὡς προκύπτει ἐκ τῆς ἀπὸ 2 Ζὶλ Καντὲ 1185 (1771) ἱεροδικαστικῆς πράξεως τοῦ καδῆ Θεσσαλονίκης (Βασδραβέλλης, ἔνθ' ἀνωτ. Α', σελ. 277) ὁ Τοῦρκος κυβερνήτης σάϊκας Νταμὰτ Μουσταφᾶ ἐναυμάχησεν εἰς τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας μὲ 4 πειρατικὰς ψαριανὰς σακολέβας ὑπὸ ῥωσικὴν σημαίαν, αἵτινες ὑπεχρεώθησαν εἰς παράδοσιν μεταφερθεῖσαι εἰς Θεσσαλονίκην. Τὰ μικρὰ αὐτὰ πειρατικὰ ἦσαν ἐξωπλισμένα μὲ ἓν μικρὸν πυροβόλον ἕκαστον.

[2] Κοντογιάννης, αὐτόθι σελ. 285. Ἀργυρός, αὐτόθι σελ. 115.

[3] Μέρτζιος, αὐτόθι σελ. 415 ἑξ.

Ἐπίθεσις ἑλληνικῶν πειρατικῶν κατὰ ἐμπορικοῦ σκάφους.

τσάρων, ἀδαὴς τελείως τῶν κατὰ θάλασσαν ἀγώνων, διέταξε τοὺς ἐπιβαίνοντας ν' ἀνοίξουν πῦρ κατὰ τῶν ὑποτιθεμένων πειρατῶν, οἵτινες ὅμως μὲ τὴν σειράν των, ὑπολαβόντες καὶ αὐτοὶ τοὺς γενιτσάρους ὡς πειρατάς, ἤρχισαν βάλλοντες διὰ καταιγιστικῶν πυρῶν. Οἱ γενίτσαροι πανταχόθεν βαλλόμενοι καὶ τρομοκρατηθέντες, παρὰ τὴν ἐν τῇ ξηρᾷ ἐγνωσμένην μαχητικότητά των, ἔστρεψαν τὸ πηδάλιον πρὸς τὰς ἀκτὰς τῆς Κασσάνδρας, ἀλλὰ μὴ κατορθώσαντες νὰ προσεγγίσουν κανονικῶς καὶ ἐνῷ βροχὴ βλημάτων ἔπιπτε γύρω των ἔπεσαν εἰς τὴν θάλασσαν, ἵνα διασωθοῦν, ἀπολέσαντες τὸν ὁπλισμὸν καὶ ὅλα τὰ ἐφόδια. Τελικῶς ἀναγνωρίσαντες ἑκατέρωθεν τὴν πλάνην, ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, ἀποβιβασθέντες ὑπὸ τὴν γενικὴν θυμηδίαν καὶ ἀπογοήτευσιν τοῦ πλήθους, τερματισθείσης οὕτως ἀδόξως τῆς ἐκστρατείας ἐκείνης κατὰ τῶν Ἑλλήνων πειρατῶν.

Κατὰ τὸ διάστημα τοῦ Α' ῥωσοτουρκικοῦ πολέμου (1769 - 1774) ἔδρων εἰς τὸ Αἰγαῖον καὶ τὰς ἀκτὰς τῆς Θεσσαλονίκης καὶ πειρατικὰ ὑπὸ τὴν σημαίαν τῆς Ῥαγούζας[1] (Ντουμπρόβνικ), τὰ ὁποῖα παραλλήλως πρὸς τὴν ἄσκησιν τῆς πειρατείας διεξῆγον καὶ διαμετακομιστικὸν ἐμπόριον μετὰ τῆς Τουρκίας. Ὡς ἐκ τούτου ἦτο ἑπόμενον νὰ καταδιωχθοῦν ὑπὸ τῶν Ῥώσων. Παραλλήλως πρὸς τὴν δίωξιν τῶν πειρατικῶν αὐτῶν τῆς Ῥαγούζας, ὁ Ἀλέξης Ὀρλὼφ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1773, βλέπων τὴν συνεχιζομένην δήωσιν καὶ λεηλασίαν τῶν ἑλληνικῶν παραλίων καὶ τὴν ἀπογύμνωσιν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων πειρατῶν τῶν φίλα πρὸς τὴν ῥωσικὴν πολιτικὴν φρονούντων φιλησύχων Ἑλλήνων νησιωτῶν, ὡς καὶ τὰ ἀλλεπάλληλα καὶ σφοδρὰ παράπονά των διὰ τὴν ἀνοχὴν τῶν Ῥώσων, ἐξηναγκάσθη τελικῶς ἐκ τῶν πραγμάτων νὰ στραφῇ καὶ κατ' αὐτῶν. Ἀλλ' οἱ Ἕλληνες πειραταί, ἔμπειροι τῶν ἑλληνικῶν θαλασσῶν, καὶ διωκόμενοι ἀκόμη ἀπὸ τὸν ῥωσικὸν στόλον, κατώρθωνον εὐκόλως νὰ διαφεύγουν, παρὰ τὰς σκληρὰς τιμωρίας, τὰς ὁποίας ὑπέστησαν τινὲς ἐξ αὐτῶν. Ἐν πάσῃ περιπτώσει οἱ Ἕλληνες αὐτοὶ ναυτικοὶ ὑπὸ τὴν πειρατικήν των ἰδιότητα, χωρὶς νὰ ὑποστηριχθῇ ὅτι μόνον ἐκ μίσους πρὸς τὸν Τοῦρκον δυνάστην ἐμάχοντο κατὰ θάλασσαν, προπονηθέντες, ὡς ἀνωτέρω ἐξεθέσαμεν, ὑπὸ τῶν Ἄγγλων κουρσάρων ἀρχικῶς καὶ ἐν συνεχείᾳ ταχθέντες εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν Ῥώσων, μαχομένων κατὰ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ, τῶν Τούρκων, ἀνέπτυξαν τὴν ἔμφυτον εἰς αὐτοὺς ναυτικὴν ἰδιοφυΐαν, ἀπέβαλον τὴν ὑπὸ τὴν μακρὰν τουρκικὴν τυραννίαν κτηθεῖσαν φοβίαν καὶ ἀποτινάξαντες πολυετῆ λήθαργον ἀνέκτησαν τόλμην πολεμικὴν περὶ τὰ ναυτικὰ καὶ ἐμπειρίαν ἐξαίρετον.

Ὅπως οἱ λῃσταὶ τῶν ἑλληνικῶν βουνῶν κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν, πολλάκις μὴ φειδόμενοι καὶ τῶν ὁμοεθνῶν των[2], ἐξειλίχθησαν εἰς διασήμους

[1] Κοντογιάννης, αὐτόθι σελ. 219 ἑξ.

[2] Κ. Κούμα, Ἱστορία τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων, σελ. 542, 544. Βασδραβέλλη, Οἱ Μακεδόνες κ.λ.π. Β' ἔκδοσις, σελ. 3 ἑξ.

ἁρματολοὺς καὶ κλέφτες καὶ ἀνέπτυξαν εἰς ἐπίζηλον βαθμὸν τὰς πολεμικὰς παραδόσεις τῆς φυλῆς, δημιουργήσαντες εἰς τὰ ἀπρόσιτα ἑλληνικὰ βουνὰ σχολὰς στρατιωτικῆς παιδείας καὶ τακτικῆς, τοιουτοτρόπως καὶ οἱ Ἕλληνες ναυτικοί, καίπερ ἀσκοῦντες τὴν πειρατείαν πολλάκις κατὰ ὁμοεθνῶν των, ἐδημιούργησαν καὶ ἐστερέωσαν τὴν ναυτικὴν πολεμικὴν παράδοσιν. Ἀπολέσαντες κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν τὰ πάντα και τυραννούμενοι τόσον ὑπὸ τῆς τουρκικῆς διοικήσεως,[1] ὅσον καὶ ὑπὸ τῶν ποικιλωνύμων πειρατῶν, τῶν λυμαινομένων τὰς ἑλληνικὰς θαλάσσας, ἐστράφησαν καὶ αὐτοί, εὐκαιρίας τυχούσης, πρὸς τὴν πειρατείαν. Παρασυρόμενοι ἀπὸ τὴν γλυκύτητα τῶν παρανόμων κερδῶν καὶ ὑπηρετοῦντες ἄλλοτε ὑπὸ τοὺς Ἄγγλους καὶ ἄλλοτε ὑπὸ τοὺς Ῥώσους, διαπλέοντες δὲ μίαν τεταραγμένην ὑπὸ πολεμικῶν γεγονότων θάλασσαν καὶ τελείως ἀναρχουμένην, ἤρχισαν ν' ἀποκτοῦν πλοῖα ἰδιόκτητα, οἰκονομικὴν εὐρωστίαν καὶ ποιάν τινα ἀνεξαρτησίαν, παρὰ τὰς δοκιμασίας καὶ τοὺς κινδύνους, εἰς τοὺς ὁποίους ὑπεβάλλοντο ἐν τῇ ἀσκήσει τῆς πειρατείας. Καλλιεργοῦντες δὲ τὸ πολεμικὸν καὶ ῥιψοκίνδυνον πνεῦμα τῆς φυλῆς εἰς τοὺς θαλασσίους ἀγῶνας, ἐσχημάτισαν ἐκ τῶν παρανόμων κατὰ τὸ πλεῖστον κερδῶν σημαντικὰς περιουσίας, τὰς ὁποίας ὅμως δὲν ἐδίστασαν μετὰ πάροδον μιᾶς 50/ετίας, ὅταν ἤρχισεν ὁ ἀγὼν τῆς ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας, νὰ θέσουν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἀγωνιζομένου ἔθνους οἱ υἱοὶ τῶν παλαιῶν αὐτῶν πειρατῶν, ποὺ ὑπῆρξαν ἔνδοξοι ναυμάχοι τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸν ἀγῶνα τοῦ 1821.

V

Μετὰ τὴν συνθήκην τοῦ Κιουτσοὺκ Καϊναρτζῆ[2] (1774) ἡ Τουρκία ὑπεχρεώθη ὑπὸ τῆς Ῥωσίας νὰ παράσχῃ σημαντικὰ προνόμια ὑπὲρ τῶν διαβιούντων ὑπὸ τὸ τουρκικὸν καθεστὼς χριστιανικῶν ἐθνοτήτων. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἄρχεται κυρίως ἡ ὀργάνωσις ἐμπορικοῦ στόλου ὑπὸ Ἑλλήνων ναυτικῶν, οἵτινες, ναυπηγήσαντες σκάφη ἐκ τῶν κερδῶν θαλασσίων ἐπιχειρήσεων, ἐν πολλοῖς πειρατικῆς μορφῆς, ὕψωσαν σημαίαν ῥωσικήν. Ἐπειδὴ δὲ τὸ Αἰγαῖον καὶ γενικῶς ἡ Μεσόγειος θάλασσα ἔβριθε πειρατικῶν, οἱ Ἕλληνες πλοίαρχοι καὶ πλοιοκτῆται ἐξώπλισαν τὰ σκάφη των μὲ ἰσχυρὸν πυροβολικὸν καὶ ἄλλα ἀγχέμαχα ὅπλα, στρατολογήσαντες ὡς πληρώματα πεπειραμένους καὶ τολμηροὺς νησιώτας, παλαιοὺς πειρατὰς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, διὰ νὰ δύνανται νὰ μάχωνται κατὰ τῶν ξένων πειρατῶν καὶ εὐκαι-

---

[1] Ὁ κατὰ τὸ ἔτος 1852 ἀφιχθεὶς εἰς τὰ ἑλληνικὰ ὕδατα Ἀμερικανὸς ναύαρχος Rogers ἔλεγε τὰ ἑξῆς χαρακτηριστικὰ εἰς τὸν Γάλλον ναύαρχον τῆς Μεσογείου De Rigny, παραπονούμενον διὰ τὴν δρᾶσιν τῶν Ἑλλήνων πειρατῶν. «Ἡ πειρατεία ἦτο ἓν ἐκ τῶν μέσων, τὰ ὁποῖα εἶχον ἀπομείνει εἰς τοὺς Ἕλληνας· ἡ κοινὴ γνώμη θὰ τοὺς συγχωρήσῃ διὰ τοῦτο». Ἀ ρ γ υ ρ ό ς, αὐτόθι σελ. 154.

[2] S v o r o n o s, αὐτόθι σελ. 132.

ρίας διδομένης, παραλλήλως πρὸς τὸ θαλάσσιον ἐμπόριον καὶ τὰς μεταφορὰς ν' ἀσκοῦν καὶ τὴν ἐπικερδῆ πειρατείαν, ὅπως ἄλλως τε ἔπραττον καὶ σκάφη τῶν Δυτικῶν Δυνάμεων.

Ὁ ἐν Θεσσαλονίκῃ πρόξενος τῆς Γαλλίας Arassy[1] εἰς ἔκθεσίν του πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Γαλλίας ὑπὸ χρονολογίαν 8 Μαρτίου 1777 εἶχε καταγγείλει ὅτι οἱ Ῥῶσοι εἶχον ἐφοδιάσει διὰ πυροβολικοῦ τοὺς Ἕλληνας πειρατὰς τοῦ Αἰγαίου κατὰ τὸν Α' ῥωσοτουρκικὸν πόλεμον καὶ ὅτι ἡ γαλλικὴ φρεγάτα Chimère, προστατεύουσα τὰ γαλλικὰ ἐμπορικὰ σκάφη καὶ ἐνεργοῦσα ἐκκαθάρισιν τῆς θαλάσσης τοῦ Αἰγαίου ἀπὸ τοὺς πειρατάς, ἀφώπλισεν ἕνα Ἕλληνα ἐμποροπλοίαρχον, ὀνομαζόμενον Νικόλαον[2] υἱὸν τοῦ Λαζάρου, καταγόμενον ἀπὸ τὴν νῆσον Ὕδραν. Ὁ Ἕλλην ἐμποροπλοίαρχος, καίπερ θεωρούμενος παρὰ τῶν Γάλλων ὡς ὕποπτος πειρατείας, παραπονεθεὶς εἰς τὸν βαλῆν τῆς Θεσσαλονίκης ἐπέτυχε τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ὁπλισμοῦ του, διότι οἱ Τοῦρκοι ἔμποροι τῆς πόλεως καὶ οἱ φορτωταὶ εἶχον συμφέρον τὴν ἐποχὴν ἐκείνην νὰ εὑρίσκωνται εἰς ἀγαθὰς σχέσεις μὲ τοὺς τολμηροὺς Ἕλληνας ναυτικούς.

Κατὰ τὸ ἔτος 1779 Ἕλληνες πειραταὶ ἐκ Μακεδονίας, ἔχοντες ὡς ὁρμητήριον τὴν περιοχὴν τοῦ Πλαταμῶνος,[3] ἐλεηλάτησαν ἐμπορικὸν σκάφος, τοῦ ὁποίου ἐπέβαινον Ἕλληνες ἐμπορευόμενοι ἐνετικῆς ὑπηκοότητος. Οὗτοι ἅμα τῇ ἀφίξει των εἰς Θεσσαλονίκην κατήγγειλαν εἰς τὰς τουρκικὰς ἀρχὰς ὅτι οἱ Ἕλληνες πειραταὶ μετὰ τὴν διαρπαγὴν τῶν ἐμπορευμάτων των κατέφυγον εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Πλαταμῶνος. Ὁ καντῆς τοῦ Πλαταμῶνος ἐνήργησεν ἀνακρίσεις ἐπὶ τῆς ὑποβληθείσης καταγγελίας καί, ἀφοῦ ἐξήτασε διαφόρους δημογέροντας τῆς περιοχῆς, ἐσχημάτισε τὴν γνώμην, ὅτι οὗτοι, ἂν καὶ ἐγνώριζον τοὺς πειρατὰς καὶ τὸ μέρος, ὅπου εἶχον ἀποκομισθῆ καὶ ἀποκρυβῆ τὰ διαρπαγέντα ἐμπορεύματα, ἀπέφευγον νὰ μαρτυρήσουν. Τελικῶς ἐζήτησε τὴν ἔκδοσιν εἰδικοῦ φορολογικοῦ φιρμανίου (ταξὶλ φιρμάνι), ἵνα προβῇ εἰς περαιτέρω ἐνεργείας ἐπὶ τοῦ θέματος.

Ὁ διαδεχθεὶς τὸν Arassy νέος πρόξενος τῆς Γαλλίας ἐν Θεσσαλονίκῃ Cousinéry[4] εἰς σχετικὴν πρὸς τὴν κυβέρνησίν του ἔκθεσιν ἀνέφερεν ὅτι Ἕλληνες πειραταὶ ἔπαιξαν σπουδαῖον ῥόλον κατὰ τὸν Β' ῥωσοτουρκικὸν πόλεμον (1787 - 1792), συνεργασθέντες μετὰ τῶν Ῥώσων κατὰ τῶν Τούρκων, καὶ ὅτι περὶ τὰ 24 ἑλληνικὰ πειρατικὰ σκάφη περιεφέροντο εἰς τὰ παράλια

---

[1] Αὐτόθι, σελ. 133 ἑξ.

[2] Αὐτόθι, σελ. 134 ἑξ.

[3] Μέρτζιος, αὐτόθι, σελ. 425.

[4] Ε. Μ. Cousinery, Γάλλος διπλωμάτης, περιηγητὴς καὶ συγγραφεὺς τοῦ ἔργου Voyage dans la Macédoine, Paris 1831, ἔνθα πλεῖσται πληροφορίαι ἐνδιαφέρουσαι, ἱστορικαὶ καὶ ἀρχαιολογικαί, περὶ Μακεδονίας. Πρβλ. Svoronos, αὐτόθι σελ. 134.

τῆς Μακεδονίας καὶ τοῦ Αἰγαίου κατὰ τὸ ἔτος 1789. Εἰς ἄλλην ἔκθεσίν του ὁ ἴδιος πρόξενος διηγεῖται ὅτι εἰς τὸ Αἰγαῖον διεξήχθησαν ναυμαχίαι μεταξὺ τουρκικῶν πολεμικῶν σκαφῶν καὶ δύο πειρατικῶν στολίσκων ὑπὸ ῥωσικὴν σημαίαν, κυβερνωμένων τοῦ ἑνὸς ὑπὸ τοῦ Ἕλληνος κουρσάρου Λάμπρου Κατσώνη καὶ τοῦ ἄλλου ὑπὸ τοῦ Μαλτέζου κουρσάρου Lorenzo Gulielmo. Ὁ στολίσκος τοῦ Μαλτέζου, ἀποτελούμενος ἀπὸ 2 φρεγάτας, 2 παλάκρας[1] καὶ 2 πυρπολικά, ἐπετέθη κατὰ τουρκικῆς μοίρας, ἀποτελουμένης ἀπὸ 3 καραβέλας, 4 φρεγάτας ἀγγλικῆς κατασκευῆς, 4 chebecs[2] καὶ 2 γαλεόνια. Ἡ διεξαχθεῖσα ναυμαχία διήρκησε παρὰ τὴν καταφανῆ τουρκικὴν ὑπεροπλίαν ἐπὶ 4 ὥρας ἄνευ ἀποτελέσματος. Ὁ Gulielmo, πεπειραμένος καὶ ῥιψοκίνδυνος κουρσάρος, ἐπετέθη ἐκ νέου τὴν ἑπομένην κατὰ τοῦ τουρκικοῦ στόλου καὶ μετὰ πάροδον μιᾶς ὥρας τὸν ἠνάγκασε νὰ τραπῇ εἰς φυγήν.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ ἕτερος πειρατικὸς στόλος μὲ ἀρχηγὸν τὸν μόλις ἀπελευθερωθέντα ἐν Τεργέστῃ Ἕλληνα κουρσάρον Λάμπρον Κατσώνην,[3] ἀποτελούμενος ἀπὸ 18 σκάφη ὑπὸ σημαίαν ῥωσικήν, ἀφ' οὗ κατ' ἐπανάληψιν κατεναυμάχησε τὸν τουρκικὸν στόλον, ἐνέσπειρε τὸν τρόμον εἰς τὰ ἐμπορικὰ σκάφη καὶ ἰδίως εἰς τὰ γαλλικά, τὰ ὁποῖα τελικῶς ἠναγκάσθησαν νὰ διακόψουν τοὺς πλοῦς των πρὸς Θεσσαλονίκην[4].

---

[1] Παλάκρα, σκάφος μὲ κώπας καὶ ἱστία.

[2] Chebecs, σκάφη μὲ ἐπιμήκη πρῴραν καὶ πρύμνην. Ἄλλα πειρατικὰ σκάφη τῆς ἐποχῆς εἶναι αἱ γαλέραι, μεγάλα σκάφη μήκους 50 μέτρων καὶ πλάτους 5-6. Εἶχον πλήρωμα μέχρι 300 ἀνδρῶν. Ἐχρησιμοποίουν ὡς κωπηλάτας σκλάβους ἐκ πειρατικῶν ἐπιδρομῶν. Τὰ μπριγκαντίνια, σκάφη ἱστιοφόρα, ταχέα, ἐλαφρά, χωρητικότητος 150 τόννων μὲ πλήρωμα περίπου 60 ἀνδρῶν. Τὰ γαλεότα ἢ γαλεόνια, σκάφη μὲ 2 ἱστοὺς καὶ ἱστία τετράγωνα, χρησιμοποιοῦντα 20-30 κωπηλάτας. Αἱ φελοῦκαι, σκάφη μικρὰ καὶ χαμηλὰ μὲ ἱστία. Αἱ σακολέβαι, μικρὰ σκάφη, τρεχαντήρια, ψαροποῦλες.

[3] Διὰ τὸν διάσημον Ἕλληνα κουρσάρον Λάμπρον Κατσώνην, δράσαντα σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ εἰς τὸ βόρειον Αἰγαῖον, πολλὰ ἐγράφησαν. Εἰς τὸν Νέον Ἑλληνομνήμονα τ. 8/1911 ὁ καθηγητὴς Σπ. Λάμπρος ἐδημοσίευσε μικρὸν σημείωμα, προερχόμενον ἐκ τοῦ ἀρχείου τοῦ σκιαθίτου ἀγωνιστοῦ Γιαννιοῦ Γεωργάρα, συνταχθὲν ἀπὸ τὸν τότε ἐπίσκοπον Σκιάθου καὶ Σκοπέλου Ματθαῖον. Τοῦ χειρογράφου τούτου παραθέτομεν ἀπόσπασμα «...εἰς τὸ ἴδιον ἔτος αψκη (1728) ἐφάνη κάποιος Λάμπρος ἀπὸ χώραν Λιβαδείαν, ὁ ὁποῖος εὑρέθη ἀπὸ τὰ πρῶτα σεφέρια εἰς Ῥουσίαν καὶ εὐγῆκεν καὶ αὐτὸς, ἔκαμεν μὲ ἴδοιά του ἔξοδα ἕως δέκα καραβόπουλλα μὲ ῥούσικην μπατέραν, ἁρματώνωντάς τα μὲ μαζόματα νυσιοτῶν ἀνθρόπων, καὶ κατεκούρσευεν καὶ ἀφάνιζεν εἰς του Τοῦρκου τὰ νυσίᾳ. Καὶ ἔφθασεν καὶ εἰς τὰ νυσία τῆς ταπεινῆς μου ἐπισκοπῆς Σκιάθου καὶ ἐπῆρεν καράβια, ἀνθρόπους καὶ τοὺς εἶχεν μαζή του καὶ ἀφάνησεν τὴν Ἄσπρην θάλασαν καὶ τὰ νυσία μας καταπάτη. Ἐνενῆντα δύο: ἔγειναν ἀγάπη τῶν βασιλέων καὶ αὐτὸς πάλιν εὐγῆκεν καὶ ἐρίμαξεν ὡς κουρσάρης».

[4] Ὁ ἀφιχθεὶς εἰς Θεσσαλονίκην Γάλλος πρίγκιψ Roan, κυβερνήτης μιᾶς γαλλικῆς φρεγάτας, ἀνέφερεν ὅτι τὸν μῆνα Ἰούνιον τοῦ 1789 εὑρίσκοντο εἰς τὸ στόμιον τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου 19 πειρατικὰ σκάφη διαφόρου χωρητικότητος ὑπὸ ῥω-

Ὁ ἴδιος πρόξενος εἰς τὴν ἔκθεσίν του μνημονεύει καὶ ἄλλον πειρατὴν ἐκ Μακεδονίας, ὀνομαζόμενον Γκέκαν, δράσαντα κατὰ τὴν ἱστορουμένην περίοδον εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον [1]. Ἀρματολὸς τῆς Κατερίνης ἐπὶ πολὺ διά-

σικὴν σημαίαν καὶ ὑπὸ τὴν διοίκησιν Ἄγγλου (;) ἀξιωματικοῦ, ἀπειλοῦντος τοὺς Τούρκους μὲ ἀποβάσεις, διότι εἶχε συλληφθῆ εἰς Τεργέστην ὁ ταγματάρχης Λάμπρος Κατσώνης (Μ έ ρ τ ζ ι ο ς, αὐτόθι σ. 445 ἑξ.). Ὁ Roan συνέπραξε μὲ τὸν τουρκικὸν στόλον τὸ ἔτος 1792 κατὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Κορώνης, διότι ὁ Κατσώνης εἶχε κουρσεύσει κατ' ἐπανάληψιν γαλλικὰ ἐμπορικὰ σκάφη. Ἡ λαϊκὴ μοῦσα διέσωσεν εἰς τὴν Ἱερισσὸν τῆς Χαλκιδικῆς τὸ κατωτέρω κουρσάρικο τραγούδι, ἀναφερόμενον εἰς τὸν Λάμπρον Κατσώνην καὶ τὴν ναυμαχίαν τῆς Κορώνης (Χρονικὰ τῆς Χαλκιδικῆς τ. 1/1961, σελ. 109).

Μνιὰ προυσταγὴ μεγάλη, προυστάζ' οὐ βασιλιᾶς
νὰ κατιβῇ γι' ἀρμάδα κι' οὐ καπιτὰν πασιᾶς.
Μὶ τοὺ Θιοῦ τοὺ λόγου κὶ μὶ τοὺ βασιλιᾶ
γι' ἀρμάδα ν ἰκατέφκη στὰ Δώδικα Νησιά.
Βγαίνουν στοὺν Κάβου - Ντόρου
καράβια φουβιρά.
Σὰν τά εἶδιν οὐ Λάμπρους βαρὶ ἀναστέναξι
κι' οὔλα τὰ παληκάρια στὴν πρύμη τά 'μασι.
Μιλὲτ οὐ Παύλους κράζει κι' οὐ Μυτιληνιὸς
μὶ τοὺ σπαθὶ στὰ χέρια σαλτάρει σὰν ἀϊτός.
Γιὰ ἰλᾶτι Μπαρμπαρέζοι, γιὰ 'λᾶτι, βρὲ σκυλιά,
νὰ διῆς πῶς πολεμοῦνε, πῶς κόβουν τὰ σπαθιά.
Τρεῖς ὥρις μὶ ρουλόγι ἐπολεμούσανε,
τοὺν δόλιου τοὺν Μπραΐμη τοὺν ἀφανίσανε,
ἀπ' τὰ πουλλὰ κανόνια κι' ἀποὺ τοὺν ταραγμό,
τοῦ Λάμπρου ἡ φιγάδα καλάρισε νιρό.

Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐναυάγησεν εἰς ἀκτὰς τῆς Κασσάνδρας, πιθανῶς διωκόμενον ἀπὸ πειρατάς, τὸ ἑνετικὸν ἐμπορικὸν σκάφος τοῦ πλοιάρχου Filetti, περιέχον πολλὰ χρήματα καὶ ἐμπορεύματα. Οἱ κάτοικοι τῆς Κασσάνδρας, ἔχοντες ὡς ἀρχηγὸν ἕνα ὀνόματι Πανταζῆν, διήρπασαν τὸ περιεχόμενον τοῦ πλοίου, οὗτινος ἡ ἀξία ὑπελογίσθη εἰς 30000 πιάστρα. Ὁ Πανταζῆς παρὰ τὰς καταγγελίας τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ βαΐλου τῆς Βενετίας, δωροδοκήσας ἰσχυροὺς Τούρκους, δὲν ἐδιώχθη (Μ έ ρ τ ζ ι ο ς, αὐτόθι σελ. 460).

[1] S v o r o n o s, αὐτόθι σελ. 135. Ὁ Γάλλος πρόξενος ἀναγράφει Γκίκας προφανῶς ἐκ παραδρομῆς. Καθ' ὅλας ὅμως τὰς ἐνδείξεις πρόκειται περὶ τοῦ ἀρματολοῦ τῆς Κατερίνης Γκέκα, δράσαντος μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1760-1790. Ὁ Γκέκας ὑπῆρξε πρωτοπαλλήκαρον τοῦ διασήμου ἀρχικλέφτη τοῦ Ὀλύμπου Πάνου Ζήδρου. Κατέλιπε καλὰς ἀναμνήσεις μεταξὺ τῶν κλεφτῶν τῆς ἐποχῆς τόσον διὰ τὴν ἀνδρείαν, ὅσον καὶ διὰ τὸν χαρακτῆρα του. Ἐφονεύθη ἢ ἀπέθανεν εἰς Πάργαν ἢ Πρέβεζαν τὸ ἔτος 1790 (Κ α σ ο μ ο ύ λ η ς, Α', 11, 22, 40, 64). Ὁ λαογράφος καθηγητὴς Δ. Πετρόπουλος ἔθεσε προθύμως εἰς τὴν διάθεσίν μου, καὶ τὸν εὐχαριστῶ, τὸ κατωτέρω ἀνέκδοτον τραγούδι τοῦ Γκέκα, τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται εἰς τὴν συλλογὴν Π. Κ ο υ μ α ν ο ύ δ η (χειρ. Λαογρ. ἀρχείου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ἀριθ. 410). Τὸ τραγούδι δὲν εἶναι ἀξιόλογον, ἐν τούτοις ἀναφέρει πρόσωπα καὶ τεκμηριώνει

στημα ὁ Γκέκας, ἐξώπλισε μέγα σκάφος, ἐπεβίβασε παλαιοὺς κλέφτες καὶ ἄλλους θαλασσινοὺς τῆς περιοχῆς, συνέλαβε καὶ ἐλεηλάτησε τουρκικὸν ἐμπορικὸν σκάφος πλῆρες σίτου. Κατόπιν τοῦ πειρατικοῦ αὐτοῦ κρούσματος, τὰ γαλλικὰ ἐμπορικὰ σκάφη διετάχθησαν νὰ μὴ διαπλέουν τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον ἄνευ συνοδείας, ὁ δὲ πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας ἐν Κωνσταντινουπόλει Choiseul Gouffier ἀπέστειλεν ἐναντίον τοῦ πειρατικοῦ τοῦ Γκέκα ἓν γαλλικὸν βρίκιον, ἐξωπλισμένον μὲ 8 πυροβόλα. Διωκόμενος ὁ Γκέκας ὑπὸ τοῦ γαλλικοῦ πολεμικοῦ, ἠναγκάσθη νὰ πυροπλήσῃ τὸ σκάφος του, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ παραιτηθῇ καὶ περαιτέρω πειρατικῶν ἐπιχειρήσεων. Ἐν τούτοις τὸ γαλλικὸν βρίκιον τὸν ἐξηνάγκασεν ἐντὸς ὀλίγου ν' ἀπελευθερώσῃ τὰ παρ' αὐτοῦ αἰχμαλωτισθέντα πλοῖα Ἑλλήνων πλοιοκτητῶν, βλέπων δὲ ἀδύνατον τὴν περαιτέρω θαλασσίαν δρᾶσιν του κατέφυγεν ἐκ νέου εἰς τὰ βουνὰ τῆς Μακεδονίας ὡς παλαιὸς κλέφτης.

Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ Γκέκα ὁ κόλπος τῆς Θεσσαλονίκης[1] καὶ αἱ ἀκταὶ τῆς Χαλκιδικῆς ἐντὸς ὀλίγου ἐπλημμύρισαν ἀπὸ Ἕλληνας πειρατάς, οἵτινες διέθετον μικρὰ σκάφη. Ἐνῷ δὲ προηγουμένως προσέβαλλον μόνον ἀκάτια, ἤρχισαν ἐν συνεχείᾳ νὰ ἐπιτίθενται καὶ ἐναντίον μεγαλυτέρων σκαφῶν, μόλις δὲ διέφυγεν ἓν δανικὸν ἐμπορικόν, ἀναπτύξαν μεγάλην ταχύτητα.

Ἐκ τῆς μελέτης τῶν ἐγγράφων τῶν τουρκικῶν ἀρχείων Θεσσαλονίκης[2] δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἡ πειρατικὴ αὐτὴ δραστηριότης, τὴν ὁποίαν μνημονεύουν καὶ τὰ ἀρχεῖα τῆς Ἑνετικῆς Γερουσίας[3], συμπίπτει χρο-

---

κατά τινα τρόπον ἱστορικὰ γεγονότα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

«Ὁ Γκέκας ἐκατέβαινε μέσα στὰ δυὸ πλατάνια,
μὲ τὰ πουλιὰ κουβέντιαζε καὶ μὲ τὰ χελιδόνια.
«Τάχα πουλιὰ νὰ ἰατρευθῶ· τάχα πουλιὰ νὰ γιάνω;
—Σὰ θέλῃς, Γκέκα μ', ἰατρειά, σὰ θέλῃς, Γκέκα, νὰ γιάνῃς,
πᾶρε ψηλὰ τὸν Ὄλυμπο, ψηλὰ τὰ κλεφτοβούνια.
Ἐκεῖ μοιράζουν τὰ χωριά, τὰ δώδεκα τζεφλίκια.
*Τζάρας παίρνει τὴ Ράψανη, Γιάννης τὸ Μαραθῶνα (;)**
Γκέκα μου, πάρ' τὸν Ὄλυμπο μὲ τὰ πολλὰ τζεφλίκια.
—Δὲν θέλω ἐγὼ τὸν Ὄλυμπο μὲ τὰ πολλὰ τζεφλίκια,
μόν' θέλω γὼ τὴ θάλασσα μὲ τὰ πολλὰ καΐκια,
νὰ παίρνω Τούρκους σκλάβους μου καὶ Τουρκοποῦλες σκλάβες,
νὰ φέρν' ἁμάξι τὸ φλωρὶ κι' ἁμάξι τὸ λογάρι,
νὰ μοῦ γεμώζουν τὴν ποδιὰ ὅλο μαργαριτάρι».

[1] Μέρτζιος, αὐτόθι σελ. 464 ἑξ.

[2] Ἰ. Βασδραβέλλη, ἔνθ' ἀνωτ. Α' 347. Τοῦ αὐτοῦ, Ἀρματολοὶ καὶ κλέφτες εἰς τὴν Μακεδονίαν, σελ. 109.

[3] Μέρτζιος, ἀνωτ. σελ. 464.

---

* Ἐκ παραδρομῆς; Νομίζω ἐννοεῖ τὸν Πλαταμῶνα.

νολογικῶς μὲ τὴν δρᾶσιν τοῦ πειρατικοῦ στολίσκου τῶν ἀρματολῶν τοῦ Ὀλύμπου Νικοτσάρα καὶ τῶν ἀδελφῶν Λαζαίων.

Κατὰ τὸ ἔτος 1795 ὁ Ἀλῆ Τεπελενλῆ πασᾶς, ἐπόπτης τῶν ντερβενίων (ντερβεντὰτ ναζὴρ) τῆς Ῥούμελης, εἶχεν ἀναλάβει συστηματικὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν ἀρματολῶν καὶ κλεφτῶν τῆς Μακεδονίας. Ὁ ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων ἀρματολῶν τῆς ἐποχῆς Νικοτσάρας (Νίκος - Τσάρας) μετὰ τῶν τεσσάρων ἀδελφῶν Λαζαίων, ἀρματολῶν τοῦ Ὀλύμπου, ἀφ' οὗ μετέφεραν δι' ἀσφάλειαν τὰς οἰκογενείας των εἰς τὴν Χαλκιδικὴν καὶ τὰς Βορείους Σποράδας[1] (Σκίαθον καὶ Σκόπελον), ἀπεφάσισαν ν' ἀρχίσουν ἀμφίβιον ἀγῶνα κατὰ τῶν Τούρκων καὶ τῶν Ἀλβανῶν ντερβεναγάδων. Ὁ Νικοτσάρας, τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς 100 περίπου τολμηρῶν κλεφτῶν, ἐνήργησεν ἐπιδρομὴν εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Παγασητικοῦ, συνέλαβεν ὅσα πλοιάρια εὗρεν ἐκεῖ καὶ δι' αὐτῶν ἤρχισε ν' ἀσκῇ τὴν πειρατείαν εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Χαλκιδικῆς καὶ τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον. Οἱ Τοῦρκοι προέβησαν εἰς τὴν δίωξίν των, ἀλλ' οἱ αὐτοσχέδιοι αὐτοὶ πειραταί, καλύπτοντες τὰ πλοιάριά των μὲ πρασίνους κλάδους δένδρων, κατώρθωνον νὰ ἐξαπατοῦν τοὺς Τούρκους καὶ νὰ διαφεύγουν τὴν δίωξιν, ἀποβιβαζόμενοι δὲ εἰς τὴν ξηρὰν νὰ συνεχίζουν τὸ ἔργον των. Τουρκικὸν φιρμάνιον ὑπὸ χρονολογίαν 14 Ὀκτωβρίου 1795[2] διαλαμβάνει τὰ ἑξῆς ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου[3] «...διεπιστώθη ὅτι εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Ῥούμελης[4] δὲν ὑπάρχουν συστηματικοὶ πειραταί, ἀλλ' ἀπὸ τριετίας εἰς τὰ παράλια ταῦτα οἱ ληστὰι τῆς ξηρᾶς, ἄλλοτε μὲν ληστεύουν εἰς τὴν ξηρὰν καὶ ἄλλοτε εἰς τὴν θάλασσαν, ἔνθα ἐπιβαίνοντες τῶν πλοιαρίων τῶν ἁλιέων, τὰ ὁποῖα εὑρίσκουν, ἐπιδίδονται εἰς τὴν πειρατείαν...».

Ὁ Σουλτάνος ἠναγκάσθη νὰ λάβῃ αὐστηρὰ μέτρα κατὰ τῶν πειρατῶν αὐτῶν, διότι ἡ συνεχιζομένη δρᾶσίς των εἶχε διασαλεύσει σοβαρῶς τὴν τάξιν εἰς τὴν θαλασσίαν περιοχὴν τοῦ Θερμαϊκοῦ καὶ τῆς Χαλκιδικῆς. Διέταξε τόσον τὸν μουτεσαρίφην Ἰωαννίνων Ἀλῆ Τεπελενλῆ πασᾶν, ὅσον καὶ τὸν ἀρχιναύαρχον Χατζῆ Χουσεῖν νὰ ἐκκαθαρίσουν ῥιζικῶς τὴν κατάστασιν, ἐξοντώνοντες τοὺς πειρατὰς καὶ καταστρέφοντες τὰ ὁρμητήριά των. Ὁ Τοῦρκος ναύαρχος ἀπέστειλεν ἐναντίον τῶν πειρατῶν μοῖραν ἀπὸ ταχύπλοα κα-

---

[1] Ἐδῶ ἔχει τὴν θέσιν του τὸ διασωθὲν ὑπόλειμμα δημοτικοῦ τραγουδιοῦ.

Στὴ Σκιάθο καὶ τὴ Σκόπελο ποτὲ κατῆς δὲν κρένει,
τ' εἶναι λημέρι τοῦ Σταθᾶ, βίγλα τοῦ Νικοτσάρα.
(Βλαχογιάννης ἐν Κασομούλη Α', 47)

[2] Βασδραβέλλη, Ἀρματολοὶ σελ. 31 καὶ 109. Ὁ Κασομούλης (Α', 47) μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ὁ Νικοτσάρας μὲ τοὺς Λαζαίους εἶχον 700 πολεμιστάς.

[3] Αὐτόθι σελ. 109.

[4] Ρούμ-ιλί· Λέξις τουρκικὴ σύνθετος, σημαίνουσα χώρα τῶν Ρωμιῶν. Οἱ Τοῦρκοι μὲ τὴν λέξιν αὐτὴν ἐχαρακτήριζον ὅλην τὴν περιοχὴν τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου μέχρι τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου. Τὴν Πελοπόννησον ὠνόμαζον Μόρα.

ταδιωκτικὰ (κιρλαγκίτς),[1] τὰ ὁποῖα κατώρθωσαν νὰ συλλάβουν τὰ πειρατικὰ πλοιάρια, κενὰ ὅμως πειρατῶν, διότι οἱ ἐπιβαίνοντες, ἀντιληφθέντες ἐγκαίρως τὸν κίνδυνον, διέφυγον εἰς τὸν Ὄλυμπον, πλὴν πέντε, οἵτινες συλληφθέντες ἀπεκεφαλίσθησαν ἐπὶ τόπου, τῶν κεφαλῶν των ἀποσταλεισῶν εἰς τὸν Σουλτάνον κατὰ μακάβριον τουρκικὸν ἔθιμον. Ἀπὸ ἓν χρονικὸν τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει σερβικῆς μονῆς τοῦ Χελανδαρίου πληροφορούμεθα ὅτι κατὰ τὸ ἔτος 1800 Φράγκοι πειραταὶ ἐνήργησαν ἀπόβασιν εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος προτιθέμενοι νὰ προβοῦν εἰς διαρπαγὰς καὶ λεηλασίας[2], ἀλλ' ἐπελθούσης πυκνοτάτης ὁμίχλης, οἱ ἀποβιβασθέντες ἐκ παρεξηγήσεως ἀλληλοεξοντώθησαν, ὑπολαβόντες πυροβολισμούς τινας ὡς ἀντίστασιν τῶν μοναχῶν, πλὴν τριῶν, οἵτινες, ἐκπλαγέντες ἐκ τῆς μὴ ἀναμενομένης ἐξελίξεως τῆς ἀποπείρας, ἐζήτησαν νὰ ἐγκατασταθοῦν ἐκεῖ ὡς μοναχοί, ἀποδώσαντες τὸ ἀπροσδόκητον ἀποτέλεσμα τῆς ἐπιδρομῆς εἰς θαῦμα.

Κατὰ τὸ ἔτος 1807 ἡ Ῥωσία εὑρίσκετο καὶ πάλιν εἰς ἐμπόλεμον κατάστασιν πρὸς τὴν Τουρκίαν. Ὁ Ῥῶσος ναύαρχος Δημήτριος Σενιάβιν ἔπλευσεν ἐκ τῆς Βαλτικῆς εἰς τὸ Αἰγαῖον μὲ ἰσχυρὸν στόλον καί, ἀφ' οὗ κατεναυμάχησε τὸν τουρκικὸν στόλον παρὰ τὴν Τένεδον[3], ἐζήτησε κατὰ παλαιὰν ῥωσικὴν παράδοσιν τὴν συμπαράστασιν τῶν Ἑλλήνων ἀρματολῶν, κλεφτῶν καὶ τῶν ναυτικῶν ἐν γένει, ὑποσχεθεὶς πλεῖστα ἀνταλλάγματα ὑπὸ τῆς Ῥωσίας[4]. Εἰς τὴν νῆσον Σκίαθον[5] ἐγένετο συγκέντρωσις ἐπιφανῶν Ἑλ-

---

[1] Κιρλαγκίτς· Λέξις τουρκική, σημαίνει χελιδών. Οὕτω ὠνομάζοντο τὰ καταδιωκτικὰ ἕνεκα τῆς ταχύτητός των.

[2] Σ π. Ἀ ρ γ υ ρ ο ῦ, αὐτόθι σελ. 150. Κ. Κ α ι ρ ο φ ύ λ α, Οἱ κουρσάροι στὴν Ἑλλάδα, σελ. 139 ἑξ.

[3] Μ. Λ ά σ κ α ρ η, Ἕλληνες καὶ Σέρβοι κατὰ τοὺς ἀπελευθερωτικούς των ἀγῶνας, σελ. 39 ἑξ.

[4] Τ. Κ α ν δ η λ ώ ρ ο υ, Ὁ ἀρματολισμὸς τῆς Πελοποννήσου, σελ. 353, ὅπου καὶ ἡ σχετικὴ προκήρυξις τοῦ Σενιάβιν.

[5] Ν. Κ α σ ο μ ο ύ λ η, αὐτόθι Α', σελ. 62. Δ. Κ α μ π ο ύ ρ ο γ λ ο υ, Ἀρματολοὶ καὶ κλέφτες, σελ. 102. Κ. Π α π α ρ ρ η γ ο π ο ύ λ ο υ, Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, τ. 5/1925, σελ. 220 ἑξ. Ἰ. Θ ε ο φ α ν ί δ ο υ, Ἀρχεῖον Κολοκοτρώνη, τ. Α', σελ. 34. Παρατίθεται ἐνταῦθα ἓν δημοτικὸν (κλέφτικο) τραγούδι τοῦ Νικοτσάρα (Ν. Γ. Π ο λ ί τ ο υ, Ἐκλογαὶ ἀπὸ τὰ τραγούδια τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, Β' ἔκδοσις 1925, ἀρ. 66). Ἀφορᾷ μὲν τὸ τραγούδι τὴν ἐν ἔτει 1807 ἐξόρμησιν τοῦ Νικοτσάρα πρὸς Ζίχναν καὶ Νευροκόπι, ἀλλὰ τεκμηριώνει τρόπον τινὰ τοὺς ἀμφιβίους ἀγῶνας τοῦ διασήμου αὐτοῦ ἀρματολοῦ.

Τρία κομμάτια σύννεφα σ' τὸν Ἔλυμπο, σ' τὴ ῥάχη,
τόνα βαστάει τὴ δροσιά, τἄλλο βαρὺ χαλάζι,
τὸ τρίτο τὸ μαυρότερο τὴ θάλασσ' ἀγναντεύει.
«Πάψε, γιαλέ μου, τὸ θυμό, πάψε τὰ κύματά σου,
νὰ βγοῦν τὰ κλεφτοκάραβα, πᾶχουν τοὺς κλέφταις μέσα,
νὰ βγῆ κι' ὁ Νῖκος μιὰ βολὰ ψηλὰ σ' τ' Ἀργυροποῦλι».

λήνων πολεμιστῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων συγκατελέγετο καὶ ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, ἀφιχθεὶς ἐκ Ζακύνθου, ὅπου ὑπηρέτει ὡς ταγματάρχης ὑπὸ τοὺς Ἄγγλους. Ἐκεῖ ἀπεφασίσθη ἡ ἔναρξις νέου πειρατικοῦ ἀγῶνος κατὰ τῶν Τούρκων καὶ κατηρτίσθησαν πειρατικοὶ στολίσκοι μὲ ἀρχηγοὺς ἀρματολοὺς τῶν προεπαναστατικῶν χρόνων, τὸν Γιάννη Σταθᾶν ἀπὸ τὸν Βάλτον, τὸν Νικοτσάραν, Μπλαχάβαν, Λαζαίους, Τζαχίλαν καὶ Καζαβέρνην ἀπὸ τὸν Ὄλυμπον, τὸν Βασίλην Ρομφέην ἀπὸ τὴν Νάουσαν, Μπιζιώταν καὶ Σῦρον ἀπὸ τὰ χωριὰ τῶν Χασίων καὶ ἄλλους δευτερεύοντας. Εἰς τὰ πειρατικὰ σκάφη ἐδόθησαν τὰ ὀνόματα Ἄσπρη Θάλασσα (Αἰγαῖον), Κασσάνδρα, Ὄλυμπος, Νάουσα, Μοριᾶς, Σκίαθος, Βάλτος. Ἀρχηγὸς τῶν πειρατικῶν ἐξελέγη ὁ Σταθᾶς μὲ ὑπαρχηγὸν τὸν Νικοτσάραν. Διὰ πρώτην φορὰν κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν ὑψώθη ἑλληνικὴ σημαία ἐπὶ σκαφῶν, κυανῆ μετὰ λευκοῦ σταυροῦ εἰς τὸ μέσον. Τὰ διακριτικὰ καὶ τὰ ἐξαρτήματα τῶν πειρατικῶν σκαφῶν ἦσαν κατάμαυρα, ὅπως καὶ αἱ στολαὶ τῶν πληρωμάτων [1].

Κατ' ἀρχὰς οἱ πειρατικοὶ αὐτοὶ στολίσκοι διενήργησαν ἀποβάσεις εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Θερμαϊκοῦ καὶ τὴν χερσόνησον τῆς Κασσάνδρας, ἐλεηλάτησαν τὰ τουρκικὰ χωρία καὶ τὰ ἀγροκτήματα, ἔσφαξαν τοὺς κατοίκους, ἐρήμωσαν δὲ καὶ ἐπυρπόλησαν τὰ πάντα. Τρομοκρατία ἐπεκράτησεν εἰς τὴν περιοχὴν ἐκείνην καὶ πρωτοφανεῖς βιαιότητες διεπράχθησαν εἰς τὴν Κασσάνδραν καὶ τὸ Βόρειον Αἰγαῖον.

Οἱ Τοῦρκοι πρὸ τῶν μεγάλων αὐτῶν καταστροφῶν καὶ δηώσεων, αἵ-

---

Ὅσαις μαννούλαις τ' ἄκουσαν, ὅλαις κινοῦν καὶ πάνε.
«Νῖκο μ', τὸ ποῦ εἶν' οἱ ἄντρες μας, τὸ ποῦ 'ναι τὰ παιδιά μας;
—Οἱ ἄντρες σας δὲν εἶν' ἐδῶ, νοὐδὲ καὶ τὰ παιδιά σας,
πάησαν πέρα σ' τὸ Χάντακα. σ' τὸ ἔρημο τὸ Πράβι,
πὰν νὰ τροχίσουν τὰ σπαθιά, νὰ πλύνουν τὰ τουφέκια.»

[1] Ἡ λαϊκὴ μοῦσα διέσωσε τὸ κατωτέρω τραγούδι, ποὺ χαρακτηρίζει πρόσωπα καὶ γεγονότα τῆς ἱστορουμένης ἐποχῆς (Παπαρρηγόπουλος, Ε'/1925, σελ. 220. Βλέπε καὶ Fauriel 1, 14. Ζαμπ. 14, 23. Πολίτης, 82, 67)·

«Μαῦρο καράβι ἀρμένιζε στὰ μέρη τῆς Κασσάνδρας,
εἶχε παννιὰ κατάμαυρα καὶ τ' οὐρανοῦ παντιέρα.
Ἐμπρὸς κορβέτα μ' ἄλικο μπαϊράκι τοῦ ἐβγῆκε.
«Μάϊνα, φωνάζει, τὰ παννιά, ρίξ τα, τοῦ λέγει, κάτω.
—Δὲν τὰ μαϊνάρω τὰ παννιὰ κ' οὐδὲ τὰ ρίχνω κάτω.
Μὴ μὲ θαρρῆτε νιόνυμφη, νὰ βγῶ νὰ προσκυνήσω.
Ἐγώ 'μαι ὁ Γιάννης τοῦ Σταθᾶ, γαμπρὸς τοῦ Μπουκουβάλα.
Τράκο, λεβέντες, ρίξετε στὴν πλώρη τὸ καράβι
τῶν Τούρκων αἷμα χύσετε, ἄπιστους μὴν ψηφᾶτε.»
Οἱ Τοῦρκοι βόλτα ἔριξαν κ' ἐγύρισαν τὴν πλώρη,
Πρῶτος ὁ Γιάννης πέταξε μὲ τὸ σπαθὶ στὸ χέρι,
στὰ μπούνια τρέχουν αἵματα, θάλασσα κοκκινίζει,
ἀλλάχ, ἀλλὰχ οἱ ἄπιστοι κράζουν καὶ προσκυνοῦνε.»

τινες ἐπροξενήθησαν, ἀπέστειλαν ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων πειρατῶν ναυτικὴν μοῖραν, ἀποτελεσθεῖσαν ἀπὸ δύο φρεγάτας, δύο πλοῖα μὲ ὅλμους καί τινα μύστικα[1], ἡ ὁποία ἔπλευσε πρὸς τὴν Σκίαθον, ἔνθα καὶ τὸ ὁρμητήριον τῶν πειρατικῶν στολίσκων. Οἱ πειραταί, ἂν καὶ εὑρεθέντες εἰς μειονεκτικὴν θέσιν πρὸ τῆς τουρκικῆς ὑπεροπλίας, ἐν τούτοις ἤρξαντο τοῦ ἀγῶνος, σπεύσαντες ταυτοχρόνως νὰ ζητήσουν καὶ τὴν συνδρομὴν μιᾶς ἀγγλικῆς φρεγάτας, ὀνομαζομένης Sea Horse (θαλάσσιος ἵππος), διοικουμένης ὑπὸ τοῦ πλοιάρχου John Stuart καὶ ναυλοχούσης παρὰ τὴν Σῦρον. Ἡ Ἀγγλία τότε διετέλει εἰς ἐμπόλεμον κατάστασιν πρὸς τὴν Τουρκίαν. Ἡ ἀρξαμένη ναυμαχία διήρκεσεν ἐπὶ διήμερον, τὴν 5ην καὶ 6ην Ἰουλίου 1807, ἡ δὲ συμβολὴ τῆς ἀγγλικῆς φρεγάτας ὑπῆρξεν ἀποτελεσματική. Ὁ Ἄγγλος πλοίαρχος ἐπολέμησεν ἡρωϊκῶς, οἱ Ἕλληνες πειραταὶ ἐπιτιθέμενοι πανταχόθεν ἐπέφερον ἀναστάτωσιν εἰς τὰ τουρκικὰ πολεμικά. Τελικῶς ἡ τουρκικὴ ναυαρχὶς «Bendere Tjaffer», ὑποστᾶσα σοβαρωτάτας βλάβας, ἠναγκάσθη νὰ παραδοθῇ, ὁ δὲ ὑπόλοιπος τουρκικὸς στόλος ἐγκαταλείψας τὴν ναυμαχίαν ἀπεμακρύνθη πρὸς τὰ στενὰ τῶν Δαρδανελλίων διωκόμενος.

Ἐκ τῶν τελευταίων ἀμφιβίων πειρατῶν τῆς Μακεδονίας κατὰ τὴν προεπαναστατικὴν περίοδον, δράσας εἰς τὸ Βόρειον Αἰγαῖον, ἀναφέρεται ὁ Λιόλιος Λάζος τῆς ἁρματολικῆς οἰκογενείας τῶν Λαζαίων τοῦ Ὀλύμπου (Λειβάδι). Οὗτος, καταδιωκόμενος ἀπὸ τοὺς Ἀλβανοὺς ντερβεναγᾶδες τοῦ Μουχτὰρ πασᾶ, υἱοῦ τοῦ Ἀλῆ Τεπελενλῆ, ὑπεχώρησεν εἰς τὸν Πλαταμῶνα καὶ ἐπιβὰς ἐπὶ τῶν ἀναμενόντων πλοιαρίων καὶ εἰς ἀπόστασιν βολῆς ἀπὸ τῶν Ἀλβανῶν κατέφυγεν εἰς τὰς Βορείους Σποράδας[2], σύνηθες καταφύγιον τῶν διωκομένων ἁρματολῶν καὶ κλεφτῶν τῆς Μακεδονίας.

Ἐπὶ μίαν διετίαν ὁ Λάζος μὲ τοὺς ἀδελφούς του, ὡς καὶ ἄλλοι ἁρματολοὶ τῆς Μακεδονίας, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Γιάννης Φαρμάκης, ἐξοπλίσαντες λέμβους, ἐπεδόθησαν εἰς τὴν πειρατείαν, ἀναμένοντες ἄνευ ἐλπίδος τὴν προέλασιν τῶν ῥωσικῶν στρατευμάτων πρὸς νότον μετὰ τὴν ὑπ' αὐτῶν κατάληψιν τῆς Σούμλας ἐν Βουλγαρίᾳ.

Ὡς προκύπτει ἐκ σχετικοῦ φιρμανίου τοῦ τουρκικοῦ ἀρχείου Θεσσαλονίκης[3], οἱ Τοῦρκοι ἀπέστειλαν ἐναντίον τῶν πειρατῶν αὐτῶν τὸν Χαλὴλ μπέην ἐπὶ κεφαλῆς πολεμικῶν σκαφῶν, καθὼς καὶ τὸν Χατζῆ Χουσεΐν, ἀρχηγὸν τῶν σαλίων Θεσσαλονίκης. Οὗτοι, καταδιώκοντες τοὺς πειρατάς, ἐπέτυχον νὰ τοὺς ἀποκλείσουν εἰς τὴν νῆσον Σπετσοπούλαν. Ἐκεῖ φαίνεται ὅτι ἐπῆλθε συμβιβασμὸς μεταξὺ τοῦ Τούρκου διοικητοῦ τῆς ναυτικῆς μοίρας καὶ τῶν Ἑλλήνων πειρατῶν, μεσολαβήσει δὲ τοῦ Τούρκου ἀρχιναυάρχου βεζίρη Χα-

---

[1] Κασομούλης, Α', σελ. 62 ἑξ. Ὁ Παπαρρηγόπουλος, αὐτόθι σελ. 220, γράφει 1 φρεγάταν καὶ 2 δρόμωνας.

[2] Κασομούλης, Α', σελ. 71.

[3] Βασδραβέλλη, Ἀρματολοὶ καὶ κλέφτες, σελ. 42, 111.

τζῆ Ἀλῆ, ἐπετράπη εἰς τοὺς ἑξακοσίους περίπου ἀποκλεισθέντας καὶ εἰς τοὺς εὑρισκομένους εἰς τὰς Βορείους Σποράδας συντρόφους των μετὰ τῶν γυναικοπαίδων ὁ ἐπαναπατρισμὸς εἰς τὰς ἑστίας των μὲ τὴν ὑπόσχεσιν, ὅτι θὰ διῆγον ἐφεξῆς ἡσύχως. Τὰ πειρατικὰ πλοιάρια παρεδόθησαν εἰς τοὺς Τούρκους, μεταφερθέντα εἰς τὸν ναύσταθμον τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Μετὰ τὴν ῥωσοτουρκικὴν συνθήκην τοῦ 1812 καὶ τὴν καταστολὴν τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Σέρβων οἱ Μακεδόνες ἀρματολοὶ ἤρχισαν ν' ἀπογοητεύωνται. Μέρος ἐξ αὐτῶν συνδιηλλάγη μὲ τὸν Ἰσμαὴλ μπέην τῶν Σερρῶν, ἄλλοι δὲ μὲ τὸν Ἀλῆ πασᾶν Τεπελενλῆν. Μεταξὺ τῶν συνδιαλλαγέντων ἦτο καὶ ὁ Λιόλιος Λάζος, ὅστις μετέβη εἰς τὰ Ἰωάννινα[1] ὡς ἐκπρόσωπος τῶν ἀρματολῶν τοῦ Ὀλύμπου, ἵνα κατορθώσῃ καὶ ἐπιτύχῃ τὴν διατήρησιν τοῦ ἀρματολικίου του. Ἀλλ' ὁ ἕτερος υἱὸς τοῦ Τεπελενλῆ, Βελῆ πασᾶς, μένεα πνέων κατὰ τῶν ἀτιθάσσων ἀρματολῶν καὶ κλεφτῶν τοῦ Ὀλύμπου, ἐκστρατεύσας κατὰ τὴν νύκτα, περιεκύκλωσεν αἰφνιδιαστικῶς τὸ χωρίον Μηλιά, ὅπου εὑρίσκετο ὁλόκληρος ἡ οἰκογένεια τῶν Λαζαίων καὶ κατέσφαξε τὸν Δῆμον Λάζον καί τινας συντρόφους του, προβαλόντας ἔνοπλον ἀντίστασιν. Ταυτοχρόνως ὁ πατήρ του Τεπελενλῆς, ἀπὸ συμφώνου προφανῶς, κατεκρεούργει εἰς τὰ Ἰωάννινα τὸν ἕτερον τῶν ἀδελφῶν Κώσταν Λάζον, τοῦ Λιόλιου ἐπιτυχόντος νὰ δραπετεύσῃ μέ τινας συντρόφους του. Κατορθώσας μετὰ πολλὰς περιπετείας ν' ἀφιχθῇ εἰς τὸν Ὄλυμπον καὶ ἀποφασισμένος νὰ προβῇ εἰς ἀντεκδικήσεις κατὰ τῶν Τούρκων διὰ τὰς σφαγὰς τῆς οἰκογενείας του, κατέφυγεν ἐκ νέου εἰς τὴν πειρατείαν. Καταρτίσας μικρὸν στολίσκον ἐπανήρχισε τὴν δρᾶσιν του εἰς τὸ Βόρειον Αἰγαῖον, ἀλλὰ καταδιωχθεὶς ἀπὸ τὸν στολίσκον τοῦ Ὀμὲρ πασᾶ τῆς Καρύστου, διέπραξε τὸ λάθος νὰ καταφύγῃ εἰς τὸν λιμένα τῆς Πάρου. Ἐκεῖ ἐπολιορκήθη στενῶς ἀπὸ τοὺς Τούρκους καὶ μετὰ τριήμερον αἱματηρὸν ἀγῶνα ἠναγκάσθη νὰ παραδοθῇ[2]. Ἐκ τῶν πειρατῶν ἄλλοι μὲν ἐσφάγησαν, ἄλλοι ἀνεσκολοπίσθησαν, ὁ δὲ ἀτυχὴς ἀρχηγός, μεταφερθεὶς εἰς τὸ Σταυροδρόμι τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐκρεμάσθη. Μετὰ πολλοῦ κόπου κατώρθωσεν ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης νὰ διασωθοῦν οἱ δύο ἀνήλικοι υἱοί του.

VI

Εἰς τὸν νάρθηκα τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονῆς τοῦ Βατοπεδίου[3] διασῴζονται τὰ ὑπολείμματα παλαιᾶς τοιχογραφίας, παριστώσης μοναχούς, μαχομένους κατὰ πειρατῶν. Διὰ τὴν τοιχογραφίαν αὐτὴν παλαιότεροι ἱστοριογράφοι ἔγραψαν ὅτι παρὰ τοῖς ἁγιορείταις ὑπῆρχε παράδοσις, συμ-

[1] Κασομούλης, αὐτόθι Α', σελ. 74. Colocotronis, La Macédoine et l' Hellénisme, σελ. 331.

[2] Κασομούλης, αὐτόθι σελ. 63 ἑξ.

[3] Ἀργυρός, αὐτόθι σελ. 150 ἑξ.

φώνως πρὸς τὴν ὁποίαν κατὰ τὸ ἔτος 1822, διαρκούσης τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, Τοῦρκοι πειραταί, ἀποβιβασθέντες κατά τινα σκοτεινὴν νύκτα καὶ ἀποκρυβέντες εἰς τὰ πέριξ, ἀνέμενον τὴν αὐγήν, ὅτε καὶ θὰ ἤνοιγεν ἡ κεντρικὴ πύλη, ἵνα ἐπιτεθοῦν καὶ λεηλατήσουν τὴν μονήν[1].

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ἐν Μακεδονίᾳ δὲν ἐσημειώθησαν πειρατικὰ κρούσματα ἐξ ὅσων ἔχομεν ὑπ' ὄψιν μας. Εἰς τὸ ἀρχεῖον τῆς σερβικῆς μονῆς Χελανδαρίου ἀνευρέθησαν δύο συμφωνητικά[2], συναφθέντα μεταξὺ τῆς Ἱερᾶς Συνάξεως τοῦ Ἁγίου Ὄρους καὶ τῶν ἐκ Σκοπέλου πλοιάρχων Ζαχαρίου Δημητρίου καὶ Κωνσταντίνου Γεωργίου, ὡς καὶ τοῦ Καπετὰν Γεωργίου Καμπούρη, διὰ τῶν ὁποίων οἱ πλοίαρχοι τῶν ἐξωπλισμένων διὰ 4 πυροβόλων σκαφῶν ἀνέλαβον ἔναντι πληρωμῆς τὴν διαφύ-

[1] Καὶ οἱ μὲν παλαιότεροι ἱστοριογράφοι, ἄγνωστον πόθεν ἀντλήσαντες τὰς πληροφορίας, διηγοῦνται ὅτι τὴν πρωΐαν τῆς ἀποβάσεως τῶν πειρατῶν ὁ ἡγούμενος προσευχόμενος εἰς τὴν ἐκκλησίαν κατὰ τὸ ἑωθινόν, ἤκουσε φωνήν, προερχομένην ἐκ τῆς θέσεως, ἔνθα εὑρίσκετο ἡ εἰκὼν τῆς Παναγίας, ἥτις καὶ ὑπεδείκνυε νὰ μὴ ἀνοιγῇ ἡ Πύλη, ἀλλ' οἱ μοναχοὶ ἐξοπλιζόμενοι ν' ἀμυνθοῦν κατὰ τῶν πειρατῶν. Οἱ πειραταί, ἀποκρουσθέντες ἐπιτυχῶς, ἠναγκάσθησαν ν' ἀναχωρήσουν ἄπρακτοι. Ἀνεξαρτήτως ὅμως τῆς λίαν ἀμφιβόλου ταύτης παραδόσεως, οὐδαμόθεν ἐπιβεβαιουμένης, οὔτε παρὰ τῶν σημερινῶν μοναχῶν, ὡς κατωτέρω γράφω, ἔχω σοβαρὰν ἀμφιβολίαν ἂν ἓν τοιοῦτον γεγονὸς δύναται ν' ἀναχθῇ εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821. Ἐξ ὅσων ἐδημοσίευσα εἰς ἄλλην μου ἐργασίαν (Οἱ Μακεδόνες εἰς τοὺς ἀγῶνες τῆς Ἀνεξαρτησίας, σελ. 98 ἑξ.) κατὰ τὸ ἔτος 1822, μετὰ τὴν καταστολὴν τῆς ἐν Χαλκιδικῇ καὶ Ἁγίῳ Ὄρει ἐπαναστάσεως, οἱ μοναχοί, ὅσοι δὲν εἶχον ἀναχωρήσει ἐκ τῶν μονῶν, εἶχον ἀφοπλισθῆ ὑπὸ τουρκικῶν στρατευμάτων ὡς ἐκ τῆς ἀθρόας συμμετοχῆς των εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς Ἀνεξαρτησίας, ὁ δὲ τουρκικὸς στρατός, καταλαβὼν τὰς μονάς, παρέμεινεν ἐκεῖ ἐπὶ μίαν ὁλόκληρον ἑπταετίαν, ὥστε ν' ἀποκλείηται Τοῦρκοι, μάλιστα πειραταί, νὰ προβοῦν εἰς πειρατικὰς ἐπιχειρήσεις εἰς περιοχὴν ἰσχυρότατα φυλασσομένην παρὰ τῶν ὁμοεθνῶν των. Ἐν τούτοις, ἐπιθυμῶν νὰ ἐρευνήσω προσωπικῶς τὴν ἀναγραφεῖσαν ταύτην παράδοσιν, ἀπετάθην εἰς τὸν φίλον γέροντα ἱστοριοδίφην Ἀλέξανδρον Λαυριώτην, ἀρχιγραμματέα τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ὡς καὶ εἰς τὸν προηγούμενον τῆς μνησθείσης μονῆς Βατοπεδίου, καὶ αὐτὸν ἱστοριοδίφην, Θεόφιλον Βατοπεδινόν, ἐκ τῶν παρασχεθεισῶν δὲ ὑπ' ἀμφοτέρων πληροφοριῶν συνήγαγον ὅτι ἡ κατεστραμμένη τοιχογραφία εἶχεν ὡς θέμα Θαῦμα τῆς Θεοτόκου τῆς Παραμυθίας, λαβὸν χώραν καθ' ὑπάρχουσαν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει παράδοσιν, σκοτεινὴν καὶ αὐτὴν καὶ μὴ δυναμένην νὰ ἐλεγχθῇ, περὶ τὰ τέλη τοῦ Ι' αἰῶνος. Τὸ θαῦμα ἔγκειται εἰς τὴν διάσωσιν πρίγκιπός τινος τοῦ Βυζαντίου, διασωθέντος ἀπὸ ἀπόπειραν αἰχμαλωσίας ὑπὸ πειρατῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἡ τοιχογραφία εὑρίσκετο εἰς τὸν νάρθηκα, παραπλεύρως τῆς εἰκόνος τῆς Θεοτόκου Παραμυθίας. Ἀπὸ τὴν παλαιὰν αὐτὴν τοιχογραφίαν διεσώθη μόνον ἡ χρονολογία(;), διότι κατὰ τὸ ἔτος 1870 ἢ 1880 οἱ Βατοπεδινοὶ πατέρες, πάλιν καθ' ὑπάρχουσαν παράδοσιν, ἐπανεζωγράφησαν τὴν παλαιὰν τοιχογραφίαν, τῆς ὁποίας ἴχνη μόνον διασῴζονται. Σήμερον εἰς τὸν νάρθηκα διακρίνονται εὐχερῶς αἱ χρονολογίαι ΑΨΔ (1704) καὶ ΑΩΜΓ (1843), οἱ δὲ πατέρες οὐδεμίαν περὶ πειρατείας τὸ ἔτος 1822 παράδοσιν διέσωσαν ἀπὸ προκατόχους των.

[2] Δελτίον Ἱστορ. καὶ Ἐθνολ. Ἑταιρείας, τ. 14/1960 σελ. 466 ἔγγρ. 32, 34.

λαξιν τοῦ Πρόβλακα (διῶρυξ Ξέρξου) καὶ τῶν ἐν γένει ἀκτῶν τῆς Χερσονήσου τοῦ Ἄθω κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν. Οἱ πλοίαρχοι διετήρησαν τὸ δικαίωμα νὰ ἀσκοῦν τὴν πειρατείαν (κόρσο) κατὰ τῶν Τούρκων μόνον ἐλευθέρως καὶ νὰ κρατοῦν δι' ἴδιον ὄφελος τὰ ἀποκερδαινόμενα.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν μονὴν Διονυσίου διεσώθη χειρόγραφον,[1] κατὰ τὸ ὁποῖον, ὅταν τὴν 23 Δεκεμβρίου 1821, κατασταλείσης τῆς ἐν Χαλκιδικῇ ἐπαναστάσεως, οἱ Διονυσιάται πατέρες ἐγκατέλειψαν τὴν μονὴν ἐπιβαίνοντες πλοίου διὰ τὴν Νότιον Ἑλλάδα, πλησίον τῆς νησῖδος Ἀμμουλιανῆς ἐδέχθησαν τὴν ἐπίθεσιν ἑλληνικοῦ πειρατικοῦ ἐκ Ψαρῶν, τὸ ὁποῖον ἔβαλεν ἐναντίον των 4 βολὰς πυροβόλου. Οἱ μοναχοὶ ἐν τούτοις ἐπέτυχον νὰ διασωθοῦν εἰς τὸν λιμένα τῆς Συκιᾶς.

Μετὰ τὴν καταστολὴν τῆς ἐν Μακεδονίᾳ ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ἓν μέρος τῶν ὑπολειφθέντων πολεμιστῶν αὐτῆς μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των κατέφυγον εἰς τὰς Βορείους Σποράδας. Τὸ πλῆθος αὐτὸ τῶν προσφύγων εὑρίσκετο εἰς ἀθλίαν κατάστασιν ἀπὸ ἀπόψεως διατροφῆς, συντηρήσεως καὶ περιθάλψεως, ἡ δὲ Κυβέρνησις τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος ἦτο τελείως ἀνίσχυρος νὰ πράξῃ τι διὰ τοὺς ἐξαναγκασθέντας νὰ ἐκπατρισθοῦν ἀγωνιστὰς καὶ τὰ ἐλάχιστα τρόφιμα τῆς Σκοπέλου καὶ Σκιάθου εἶχον ἐξαντληθῆ. Ἐπὶ κεφαλῆς τῶν προσφυγόντων Μακεδόνων ἀγωνιστῶν κατὰ τὸ ἔτος 1823 εὑρίσκετο ὁ ἀρματολὸς τῆς Καστανιᾶς Βεροίας Διαμαντῆς, ὁ Μῆτρος Λιακόπουλος Ὀλύμπιος καὶ ὁ Τσάμης Καρατάσιος, υἱὸς τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἐν Ναούσῃ ἐπαναστάσεως[2]. Ὠθούμενοι ὑπὸ τῆς πείνης καὶ τῶν παντοειδῶν στερήσεων ἐξώπλισαν διάφορα πειρατικὰ πλοιάρια καὶ μνήμονες τῆς παλαιᾶς πειρατικῆς δράσεως τῶν προγόνων των συνεκρότησαν δύο πειρατικοὺς στολίσκους, ἀποφασισμένοι νὰ δράσουν κατὰ τῶν Τούρκων, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐξοικονομήσουν τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα.

Ὁ πρῶτος ἐκ τῶν στολίσκων, δράσας κατ' ἐμπορικῶν σκαφῶν, διαπλεόντων τὸν Θερμαϊκόν, κατώρθωσε νὰ αἰχμαλωτίσῃ γαλλικὸν σκάφος,[3] πλῆρες τροφίμων καὶ πυρομαχικῶν, τὸ ὁποῖον καὶ διήρπασεν. Ὁ δεύτερος στολίσκος διενήργησεν ἀποβάσεις εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Χαλκιδικῆς χερσονήσου καὶ προέβη εἰς διαρπαγὰς καὶ λεηλασίας, τὸ γεγονὸς ὅμως αὐτὸ ἠνάγκασε τὸν βαλῆν τῆς Θεσσαλονίκης Ἰμπραχὴμ Πασᾶν νὰ ἐκστρατεύσῃ αὐτοπροσώπως κατὰ τῶν

---

[1] Ἀ ρ χ ι μ α ν δ ρ ί τ ο υ Γ α β ρ ι ή λ, Ἡ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει Ἱερὰ Μονὴ Ἁγίου Διονυσίου. Ἀθῆναι 1959, σελ. 183.

[2] Χ ρ. Π ε ρ ρ α ι β ο ῦ, Ἀπομνημονεύματα πολεμικὰ διαφόρων μαχῶν κ.λ.π. τ. Β', σελ. 22 ἑξ. Ἀ π. Β α κ α λ ο π ο ύ λ ο υ, Οἱ πρόσφυγες κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821, σελ. 34 ἑξ., Β α σ δ ρ α β έ λ λ η, Οἱ Μακεδόνες κ.λ.π. σελ. 162 ἑξ.

[3] M. L a s c a r i s, La Revolution grècque vu de Salonique. Rapports de consuls e.t.c. Περιοδικὸν Balcania VI/1943. Ι. Β α σ δ ρ α β έ λ λ η, Ἡ Θεσσαλονίκη κατὰ τὸν ἀγῶνα τῆς ἀνεξαρτησίας, σελ. 33.

πειρατῶν καὶ μετὰ αἱματηρὸν ἀγῶνα νὰ τοὺς ἀπωθήσῃ πρὸς τὴν θάλασσαν.

Τὴν ἰδίαν ἐποχὴν οἱ Θεσσαλομακεδόνες πειραταὶ Καλαμιδέοι ἀπεβιβάσθησαν μαζὶ μὲ 300 συντρόφους των πλησίον τοῦ χωρίου Θεολόγος τῆς νήσου Θάσου, ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν [1]. Παρ' ὅλα ταῦτα καὶ τὴν καταστροφήν, ποὺ ἐπροξένησαν εἰς τὰς κυψέλας τῶν φιλησύχων Θασίων, οὗτοι τοὺς ἐφωδίασαν μὲ τρόφιμα. Μετά τι διάστημα ἕτερος πειρατής, ὀνόματι Καπετὰν Μήτσας, ἐπὶ κεφαλῆς 150 ἀνδρῶν, ὡς καὶ ὁ Μῆτρος Λιακόπουλος, ἀπεβιβάσθησαν εἰς τὴν Θάσον. Δὲν ἔχομεν πληροφορίας ἐπὶ τῶν λεπτομερειῶν τῆς πειρατείας ταύτης. Κατὰ τὸ ἔτος 1823 Ψαριανοὶ πειραταὶ ἀπεβίβασαν εἰς τὴν Θάσον 800 ἐνόπλους Ρουμελιώτας, οἵτινες ἐλεηλάτησαν τὰ χωρία, διήρπασαν τρόφιμα, ὡς καὶ τὰ φορτία ἐλαίου 8 τουρκικῶν σκαφῶν, ἅτινα συνέλαβον ἐκεῖ [2].

Αἱ πειρατικαὶ ὅμως αὐταὶ ἐπιδρομαὶ ἐντὸς τοῦ Θερμαϊκοῦ καὶ εἰς τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας εἶχον τρομοκρατήσει τοὺς Τούρκους τῆς Θεσσαλονίκης, διότι εἶχε διαδοθῆ ὅτι πολλοὶ ἐκ τῶν πειρατῶν αὐτῶν καὶ ἄλλοι Ἕλληνες ἐπαναστάται εἶχον εἰσχωρήσει εἰς τὴν πόλιν πρὸς δημιουργίαν ταραχῶν. Αἱ διαδόσεις αὗται ἐνετάθησαν ἔτι περισσότερον κατὰ μῆνα Φεβρουάριον τοῦ 1834, ὅταν ἐνηργήθη νέα μεγαλυτέρα πειρατικὴ ἐπιδρομὴ κατὰ τῶν παραλίων τῆς Χαλκιδικῆς Χερσονήσου. Ὡς ὁρμητήριον τὴν φορὰν αὐτὴν ἐχρησιμοποιήθη ἡ γνώριμος περιοχὴ τοῦ Πλαταμῶνος [3], λίαν ἐνδεδειγμένη διὰ παρομοίας ἐνεργείας. Αἱ πλησίον εὑρισκόμεναι ἐκβολαὶ τοῦ Πηνειοῦ καὶ ἡ πέριξ δρεινὴ καὶ δασώδης περιοχὴ τοῦ Ὀλύμπου καὶ τῆς Ὄσσης (Κισσάβου) ηὐνόουν ἀνέκαθεν τὴν ἀνάπτυξιν τῆς λῃστείας καὶ τῆς πειρατείας, οἱ δὲ πληθυσμοὶ τῶν μερῶν αὐτῶν ἦσαν ἄριστα ἐξησκημένοι εἰς τὴν πολεμικὴν τέχνην καὶ τὰς διαρπαγὰς ἐξ ἀνάγκης.

Ἡ ἀπόβασις τῶν συγκεντρωθέντων ἀμφιβίων αὐτῶν πολεμιστῶν τῆς Μακεδονίας εἰς τὰ παράλια τῆς Χαλκιδικῆς εἶχεν ὡς σκοπὸν τὴν δημιουργίαν περισπασμῶν εἰς τὴν τουρκικὴν στρατιωτικὴν ἡγεσίαν, ἀσχολουμένην μὲ τὴν καταστολὴν τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ὡς καὶ τὴν διαρπαγὴν τροφίμων. Φαίνεται ὅμως ὅτι, ὡς ἐκ τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν διαρπαγέντων ζώντων ζῴων καὶ τῆς μεταφορᾶς των εἰς τὰ πειρατικὰ πλοῖα, διετέθη ἱκανὸς ἀριθμὸς ἀνδρῶν καὶ κατηναλώθη πολὺς χρόνος. Ὡς ἐκ τούτου οἱ ὑπολειφθέντες διὰ τὴν ὑποστήριξιν τῆς διαρπαγῆς πειραταὶ δὲν κατώρθωσαν ν' ἀντισταθοῦν ἐπιτυχῶς κατὰ τῶν ἀφιχθεισῶν τουρκικῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων καὶ μετὰ αἱματηρὰν σύγκρουσιν ἠναγκάσθησαν ν' ἀποσυρθοῦν εἰς τὰ πλοιάρια σχόν-

---

[1] Π α ν. Κ ο ν τ ο γ ι ά ν ν η, Οἱ πειραταὶ καὶ ἡ Θάσος. 39,42 ἑξ.

[2] Κ ο ν τ ο γ ι ά ν ν η ς, αὐτόθι σ. 43. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1825, διαρκούσης τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, ἡ Θάσος ἐταλαιπωρήθη ἀπὸ ψαριανὰ πειρατικά, παρ' ὅλον ποὺ ὁ ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν Μινίστρος τῆς Ἑλλάδος διὰ προκηρύξεώς του συνίστα εἰς ὅλους τοὺς Ἕλληνας τὴν καταπολέμησιν τῆς πειρατείας.

[3] Β α σ δ ρ α β έ λ λ η, Οἱ Μακεδόνες κ.λ.π. Παράρτ. ἔγγρ. 101.

τες ἀπωλείας. Ἕνδεκα κεφαλαὶ Ἑλλήνων πειρατῶν [1] καὶ μερικὰ δέματα ὧν ἐκομίσθησαν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην. Ἀλλὰ καὶ αἱ τουρκικαὶ ἀπώλειαι ὑπῆρξαν σημαντικαί, διότι ὁ ἰατρὸς τοῦ Ἰμπραχὶμ πασᾶ ἀνεχώρησε κρυφίως εἰς τὴν Χαλκιδικὴν πρὸς περίθαλψιν τῶν τραυματιῶν τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ.

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν φαίνεται ὅτι ἐταλαιπωρήθη ἐκ νέου ἡ Θάσος ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας πειρατὰς καὶ ἡ παραλιακὴ πολίχνη Μαρώνεια, 108 κάτοικοι τῆς ὁποίας αἰχμαλωτισθέντες ὑπὸ τῶν πειρατῶν κατέβαλον ὡς λύτρα 500.000 γρόσια [2].

Καὶ οἱ μὲν βορειοελλαδίται πειραταὶ ἐπανέκαμψαν μετ' ὀλίγον εἰς Βορείους Σποράδας καὶ ἐξηκολούθησαν τὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν Τούρκων εἰς τὰ διάφορα πολεμικὰ μέτωπα τῆς ἀγωνιζομένης Ἑλλάδος, τινὲς ὅμως ἐξ αὐτῶν, εἰθισμένοι εἰς τὴν λῃστείαν καὶ τὴν πειρατείαν [3], ἑνωθέντες μέ τινας Ψαριανοὺς καὶ Ἑπτανησίους, ἠρνήθησαν νὰ ὑπακούσουν εἰς τὰς διαταγὰς τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐξηκολούθησαν τὴν πειρατείαν πρὸς ἴδιον ὄφελος. Μεταξὺ τῶν ἐκ Μακεδονίας καταγομένων πειρατῶν ἦσαν καὶ οἱ πρῴην συμπολεμισταὶ τοῦ Καρατάσου καὶ τοῦ Διαμαντῆ Κωνσταντῖνος Μπίνος καὶ Ἀποστολάρας, Ὀλύμπιοι, οἵτινες ἐλεηλάτησαν τὴν νῆσον Ἴμβρον, προξενήσαντες πολλὰ δεινὰ εἰς τοὺς δυστυχεῖς κατοίκους. Διασωθὲν δημοτικὸν τραγοῦδι τῆς ἐποχῆς (τὸ τραγώδιον τῆς Ἴμβρου) ἐξιστορεῖ χαρακτηριστικὰ τὴν πειρατικὴν αὐτὴν ἐπιδρομήν [4]. Ἐναντίον τῶν ἀνυποτάκτων αὐτῶν στοιχείων, τῶν

---

[1] Lascaris, Balcania σ. 167.

[2] Μ. Μελιρρύτου, Περιγραφὴ ἱστορικὴ καὶ γεωγραφικὴ τῆς θεοσώστου ἐπαρχίας Μαρωνείας. Κωνσταντινούπολις 1871, σ. 24.

[3] Ἀ. Μάμουκα, Τὰ κατὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος κ.λ.π. τ. ΙΑ', σ. 628. Σ. Τρικούπη, Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, τ. Δ', σελ. 46. Κ. Καρολίδου, Σύγχρονος Ἱστορία τῶν Ἑλλήνων, τ. Α', σελ. 188.

[4] Τὸ τραγώδιον τῆς Ἴμβρου (Ἑλλην. Φιλ. Σύλ. Κωνσταντινουπόλεως, τ. Η' 1873-74, σελ. 546).

Πάνω στὸν βράχο κάθουμαι τὴ θάλασσα κοιτάζω,
γλέπω καράβια στὸ γιαλό, φεργάδες κὶ ἀρμενίζουν,
λέγω'ναι κλέφτες τὸ φορτιό, λέγω Ἀρβανιτάδες.
Δὲν ἔνι κλέφτες τὸ φορτιό, δὲν ἔν' Ἀρβανιτάδες,
μόν' εἶν' ὁ Μπίνος κ' ἔρχεται, κὶ αὐτὸς ὁ Ἀποστολάρας,
κ' ἔνι κὶ ὁ καπετὰν Ζορμπᾶς μὲ δώδεκα χιλιάδες.
Πατοῦν τὴν Νίμπρο τρὰ χωρά, παίρν' ἀπ' τὰ δυὸ κορίτζα,
παίρν' ἀπ' τὸ Κάστρο ἔμμορφες, κὶ ἀπ' τὸ γλυκὺ σουλτάνες,
κὶ ἀπ' τὴν καῦμένη Παναγιὰ δὲν μπόρησαν νὰ πάρουν.
Μόνον τὴν κατακούρσεψαν, τὴν ἔκαμαν λειβάδι.
Τροῦμπα - μαρίνα ἔπαιξε καὶ μάζεψε τ' ἀσκέρι·
«Μπίνο, γιὰ δός μας ἄδεια μέσ' τὰ βουνὰ νὰ βγοῦμε,
τῆς Παναγιᾶς τὲς ἔμμορφες ὅλες νὰ τὲς εὕροῦμε,
σὰν αἶγες καὶ σὰν πρόβατα ἐδῶ νὰ μαζευτοῦνε.
—Πῆρε βοριᾶς, θὰ φύγωμε....».

λυμαινομένων τὰς ἑλληνικὰς θαλάσσας, ἀπέστειλεν ἡ Κυβέρνησις τὸν ναύαρχον Μιαούλην, ὅστις ἀφ' οὗ κατετρόπωσε τοὺς Ψαριανοὺς πειρατὰς παρὰ τὴν Χίον καὶ τοὺς Ἑπτανησίους παρὰ τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον, συλλαβὼν ἢ καταβυθίσας πλεῖστα πειρατικὰ πλοῖα, ἐστράφη τελικῶς κατὰ τῶν Μακεδόνων. Πλησίον τῆς Σκοπέλου καὶ τῆς Σκιάθου ἐπέτυχε νὰ ἐξουδετερώσῃ καὶ νὰ συλλάβῃ 36 πλοιάρια πειρατικά, ἐκ τῶν ὁποίων 6, τὰ πλέον ταχύπλοα, ἐνέταξεν εἰς τὸν στόλον του.

Μετὰ πάροδον ἐτῶν τινων, κατὰ τὰ ἔτη 1834 καὶ 1835, ὅταν πλέον εἶχον ἀποκατασταθῆ αἱ διπλωματικαὶ σχέσεις τοῦ νεοπαγοῦς Ἑλληνικοῦ κράτους πρὸς τοὺς Τούρκους, ἐνεφανίσθησαν ἐκ νέου εἰς τὸν κόλπον τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τὰ παράλια τῆς Χαλκιδικῆς ἑλληνικὰ πειρατικά, ἔχοντα ὡς ὁρμητήριον τὴν νῆσον Σκόπελον. Μεταξὺ τῶν πειρατῶν αὐτῶν εὑρίσκετο καὶ ὁ παλαιὸς ἀγωνιστὴς τοῦ Βερμίου Καραμῆτσος, κυβερνήτης πειρατικοῦ σκάφους, ἔχοντος πλήρωμα 50 ἀνδρῶν. Ἀφοῦ ἐλεηλάτησε τὰ παράλια τῆς Χαλκιδικῆς, διωκόμενος ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ἀπεβιβάσθη μὲ τοὺς ἄνδρας του εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀξιοῦ παρὰ τὴν Καρίτσαν καὶ ὤδευσε πρὸς τὸν Ὄλυμπον [1]. Καταδιωχθεὶς ὅμως ἀπὸ ἀποσπάσματα τουρκικοῦ στρατοῦ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Καχραμὰν μπέη τοῦ Πλαταμῶνος, συνεκρούσθη μετ' αὐτῶν εἰς τὴν Λεφτοκαρυὰν τοῦ Ὀλύμπου. Κατὰ τὴν σύγκρουσιν ἐφονεύθη ὁ Καραμῆτσος καί τινες ὀπαδοί του, ἐτραυματίσθησαν πέντε ἕως ἓξ καὶ οἱ ἄλλοι διέφυγον εἰς τὸν Ὄλυμπον. Ἡ κεφαλὴ τοῦ Καραμήτσου ἀπεστάλη εἰς τὸν Ἐμὶν πασᾶν, μουτεσαρίφην τῶν Τρικκάλων, ἵνα ἐκτεθῇ εἰς κοινὴν θέαν [2].

Ἐπειδὴ ὅμως τὰ πειρατικὰ κρούσματα ἐξηκολούθουν, ὁ βαλὴς τῆς Θεσσαλονίκης ἐζήτησε ἀπὸ τὸν Ἕλληνα [3] πρόξενον Βαλλιάνον, τὴν ἀποστολὴν ἑλληνικοῦ στόλου πρὸς καταδίωξιν τῶν πειρατῶν καὶ ἐκκαθάρισιν τῆς θαλάσσης τοῦ Βορείου Αἰγαίου ἀπὸ τὰ κρούσματα τῆς πειρατείας. Ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἀπέστειλε πρὸς καταδίωξιν τῶν πειρατῶν τὰς κανονιοφόρους Κόχραν 44 μὲ κυβερνήτην τὸν ὑποπλοίαρχον Μπούφην καὶ Κριεζὴν μὲ κυβερνήτην τὸν σημαιοφόρον Τετενέν, ἐξωπλισμένας ἀμφοτέρας μὲ 3 πυροβόλα καὶ μὲ πλήρωμα 32 ἀνδρῶν ἑκάστην. Ταυτοχρόνως κατὰ τῶν πειρατῶν ἀπεστάλη ἐκ Σμύρνης ἡ αὐστριακὴ κορβέτα Cesarea [4]. Καὶ τὸ μὲν αὐστριακὸν πο-

---

Ὁ μνημονευόμενος εἰς τὸ τραγούδι Γεώργιος Ζορμπᾶς ἦτο Ἀθηναῖος ἀγωνιστής, ἰδιοκτήτης μύστικου. Ἀργότερον ἤσκησε τὴν πειρατείαν. Συνελήφθη ἀπὸ τὸν αὐστριακὸν στόλον, τὸ δὲ μύστικον κατεστράφη.

[1] Βασδραβέλλη, Ἱστορικὰ Ἀρχεῖα Β', σελ. 328.

[2] Ὁ Π. Κοντογιάννης (ἀνωτ. σελ. 45), ἔχων ἐσφαλμένας πληροφορίας, γράφει ὅτι ὁ Καραμῆτσος συνελήφθη κατὰ μῆνα Μάϊον τοῦ 1835 καὶ ἀπεκεφαλίσθη εἰς τὴν Λάρισαν.

[3] Ἀργυρός, αὐτόθι σελ. 160 ἑξ.

[4] Κοντογιάννης, αὐτόθι σελ. 46.

λεμικὸν δὲν ἐπέτυχε νὰ συναντήσῃ τοὺς πειρατάς, οἱ κυβερνῆται ὅμως τῶν ἑλληνικῶν σκαφῶν, παλαιοὶ ναυτικοὶ μὲ ἐξησκημένα πληρώματα, κατώρθωσαν ἐντὸς διετίας ν' ἀπαλλάξουν τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας καὶ γενικῶς τοῦ Βορείου Αἰγαίου ἀπὸ τὰ πειρατικὰ κρούσματα.

Οἱ Ἕλληνες ὅμως πειραταὶ δὲν ἀπεφάσισαν νὰ ἡσυχάσουν παρὰ τὰ ληφθέντα παρὰ τῆς Κυβερνήσεως σκληρὰ μέτρα διώξεως τῆς πειρατείας. Μετὰ πάροδον διετίας ἑλληνικὰ πειρατικά, ἔχοντα ὡς ὁρμητήριον τὰ Δαιμονήσια τῆς Σκιάθου, ἐνήργησαν ἀπόβασιν εἰς τὴν δυστυχῆ καὶ τυραννουμένην νῆσον Θάσον, ἐπυρπόλησαν τὰς 12 οἰκίας τοῦ παραλίου χωρίου Λιμὴν καὶ ἐτρομοκράτησαν τὸ Βόρειον Αἰγαῖον[1]. Πρὸ τοῦ δημιουργηθέντος νέου θορύβου, τὸν ὁποῖον ἤγειρεν ὁ τύπος τῆς ἐποχῆς, ὁ ἀντιπολιτευόμενος τὴν Κυβέρνησιν, καὶ τῶν ἐντόνων διαμαρτυριῶν τοῦ βαλῆ τῆς Θεσσαλονίκης, ἠναγκάσθη ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις νὰ λάβῃ σύντονα καὶ δραστικὰ μέτρα κατὰ τῆς πειρατείας.

Πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ ἀνέθεσεν εἰς τὸν λίαν πεπειραμένον τῶν θαλασσίων ἀγώνων ναύαρχον Κωνσταντῖνον Κανάρην ν' ἀναλάβῃ συστηματικὴν ἐκκαθαριστικὴν ἐπιχείρησιν κατὰ τῶν πειρατῶν, ἀπαλλάσσων τὰς θαλάσσας ἀπὸ τὴν μάστιγα ταύτην τοῦ θαλασσίου ἐμπορίου καὶ τῶν μεταφορῶν. Ὁ Κανάρης, ἐπιβὰς τοῦ κοττέρου Γλαῦκος καὶ συνοδευόμενος ἀπὸ δύο κανονιοφόρους, ἔπλευσε πρὸς τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας.

Περιπολῶν μεταξὺ τῆς Χαλκιδικῆς χερσονήσου, τοῦ ἀκρωτηρίου τοῦ Ἄθω καὶ τῆς νήσου Σκιάθου, συνέλαβε τὴν 6ην Μαΐου τοῦ ἔτους 1839 πλησίον τῆς νησῖδος Πιπέρι τὸν ἀρχιπειρατὴν Κώσταν Νάτζκαν ἀπὸ τὴν Συκιάν(;) τῆς Χαλκιδικῆς μαζὶ μὲ τὸ πλοιάριόν του καὶ τοὺς δύο συντρόφους του. Ὁ Νάτζκας ἦτο τραυματισμένος καὶ εἶχεν ἀποκρυβῆ εἰς δάσος τῆς νησῖδος, ὅπου κυκλωθεὶς παρεδόθη. Τὴν 8ην Μαΐου εἰς τὴν ἰδίαν περίπου περιοχὴν ἐνεφανίσθη ἄλλο πειρατικὸν μὲ ἀρχηγοὺς τὸν Γ. Μακρήν, Ι. Καμαρούλην καὶ ἑπτὰ πειρατάς, τὸ ὁποῖον, ἂν καὶ προέβαλεν ἀντίστασιν, ὑπεχρεώθη ἐντὸς ὀλίγου εἰς παράδοσιν.

Τὴν 11ην Μαΐου ὁ Κανάρης προχωρῶν εἰς τὴν ἐκκαθάρισιν τῶν πειρατῶν ἀφίχθη εἰς τὸ Ἁγιώνυμον Ὄρος. Οἱ πειραταί, ἀφ' οὗ ἐξησφάλισαν τοὺς ἐκ προηγουμένων συμπλοκῶν τραυματισθέντας συντρόφους των εἰς τὴν νησῖδα Πιπέρι, νομίζοντες ὅτι διέφυγον τὴν καταδίωξιν τοῦ Κανάρη, κατέπλευσαν εἰς τὸν πλησίον τῆς Σκήτης Καυσοκαλυβίων ὅρμον, ἔνθα ἀποβιβασθέντες ἐτρομοκράτησαν τοὺς μοναχούς, οἵτινες δὲν ἐτόλμων νὰ ἐξέλθουν τῶν μονῶν. Ἀγνοοῦντες ὅμως ὅτι ὁ Κανάρης εἶχε καταπλεύσει μὲ τὰ καταδιωκτικά του ἐκεῖ, δὲν ἀντελήφθησαν ἐγκαίρως ἐνέδραν, τὴν ὁποίαν ἔστησαν 50 ἄνδρες τοῦ ναυάρχου. Κατὰ τὴν διεξαχθεῖσαν μάχην οἱ κυκλωθέντες πειρα-

[1] Αὐτόθι, σελ. 48.

ταὶ ὑπέστησαν πανωλεθρίαν, ἀπώλεσαν τὰ 3/4 τῆς δυνάμεώς των καὶ μόλις διεσώθησαν 12 ἐξ αὐτῶν μετὰ 2 τολμηρῶν ἀρχηγῶν, ἐπιβάντες τοῦ πειρατικοῦ των σκάφους. Ἀλλὰ δὲν κατώρθωσαν τελικῶς νὰ διασωθοῦν, διότι ὁ Κανάρης, διώκων τὸ σκάφος, τοὺς ὑπεχρέωσε νὰ τὸ ἐγκαταλείψουν καὶ ἀποβιβασθέντες ἐκ νέου εἰς τὴν ξηρὰν εἰσεχώρησαν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Χερσονήσου τοῦ Ἄθω. Ἐπὶ τοῦ ἐγκαταλειφθέντος πειρατικοῦ ἀνευρέθησαν 12 αἰχμάλωτοι Ἕλληνες, καταγόμενοι ἐκ Ζαγορᾶς τοῦ Πηλίου, καὶ ἕνας Τοῦρκος, ἀπαχθέντες ὑπὸ τῶν πειρατῶν καὶ οἵτινες ἐπρόκειτο ν' ἀπελευθερωθοῦν διὰ τῆς καταβολῆς λύτρων.

Οἱ εἰς τὴν ξηρὰν καταφυγόντες πειραταὶ κατεδιώχθησαν ὑπὸ ἀποσπάσματος τοῦ Κανάρη, ἐξοπλισθέντων Ἁγιορειτῶν, καὶ τῆς ἐκ 18 Ἀλβανῶν φυλάκων φρουρᾶς τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Ταυτοχρόνως ἐλήφθη πρόνοια νὰ φυλαχθῇ ὁ Πρόβλακας πλησίον τῆς Ἱερισσοῦ, ἵνα ἀποκλεισθῇ ἡ διαφυγὴ τῶν πειρατῶν, εἰδοποιήθη δὲ καὶ ὁ βαλὴς τῆς Θεσσαλονίκης ν' ἀποστείλῃ ἀποσπάσματα στρατιωτικά. Οἱ πειραταί, ἂν καὶ ἀνδρεῖοι καὶ ἐξησκημένοι εἰς τὰς συγκρούσεις, πανταχόθεν καταδιωκόμενοι, ἐνέπεσαν εἰς νέαν ἐνέδραν παρά τινα πηγήν, στηθεῖσαν ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν φυλάκων, ἔνθα ἔσχον νέας ἀπωλείας. Αἱ κεφαλαὶ τῶν φονευθέντων ἀπεστάλησαν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην καὶ ἐξετέθησαν εἰς δημοσίαν θέαν. Ταυτοχρόνως οἱ Ἁγιορεῖται εἶχον ἐπιτύχει νὰ ἐξοντώσουν ἄλλους τρεῖς πειρατάς, τὸν Κ. Βενέτην καὶ τοὺς ἀδελφοὺς Κανελλιώτη.

Μετὰ τὰς τελευταίας ἀπωλείας παρέμειναν μόνον 4 πειραταὶ μεθ' ἑνὸς ἀρχηγοῦ, οἵτινες παρ' ὅλην τὴν ἀπηνῆ καταδίωξιν κατώρθωνον νὰ μάχωνται λυσσωδῶς καὶ τελικῶς νὰ διαφεύγουν. Κατόπιν πολλῶν διαπραγματεύσεων ἐπῆλθε συμφωνία μετὰ τῶν τουρκικῶν ἀποσπασμάτων διώξεως, καθ' ἣν οἱ παραδοθέντες ἀφέθησαν ἐλεύθεροι καὶ ἀτιμώρητοι. Μάλιστα ὁ βαλὴς τῆς Θεσσαλονίκης ἐκτιμῶν τὴν ἐπιδειχθεῖσαν ἀνδρείαν των προσεφέρθη νὰ τοὺς προσλάβῃ ὡς σωματοφύλακας. Περιφερόμενοι εἰς τὴν Μεγίστην Λαύραν καὶ τὰς Καρυὰς ἐπ' ἀρκετὸν διάστημα καὶ διαιτώμενοι εἰς τὰς διαφόρους μονάς, ἐν τέλει ἀφίχθησαν κατὰ τὴν γενομένην συμφωνίαν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, ἀγνοουμένης τῆς περαιτέρω τύχης των.

Κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ ὁ καταδιωκτικὸς στολίσκος τοῦ Κανάρη, τερματίσας ἐπιτυχῶς τὴν δίωξιν τῶν πειρατῶν, τὴν 1 Ἰουνίου 1839 κατέπλευσεν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, γενόμενος ἐνθουσιωδῶς δεκτὸς ἀπὸ τὰς τουρκικὰς ἀρχὰς καὶ τὸν Ἕλληνα πρόξενον Βαλλιάνον. Διὰ τῶν πολεμικῶν τοῦ Κανάρη μετεφέρθησαν καὶ 15 πειραταί, οἱ συλληφθέντες κατὰ τὰς ἐκκαθαριστικὰς ἐπιχειρήσεις εἰς τὰ παράλια τοῦ Βορείου Αἰγαίου, ὡς καὶ οἱ ἀπελευθερωθέντες αἰχμάλωτοι.

Καὶ τότε μὲν τὰ πειρατικὰ κρούσματα εἰς τὰ μακεδονικὰ παράλια ἐξέλιπον, ἀλλὰ κατὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον τοῦ 1854, ὅταν ἐπανεστάτησεν ἡ

Χαλκιδικὴ Χερσόνησος[1] ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ συνταγματάρχου Τσιάμη Καρατάσου, ἐνεφανίσθησαν πειρατικά τινα ἑλληνικά, ἔχοντα ὡς ὁρμητήριον τὴν νῆσον Θάσον καὶ ἀπειλοῦντα τὰ τουρκικὰ ἐμπορικὰ σκάφη. Οἱ Θάσιοι αὐτὴν τὴν φορὰν ἐκ μίσους πρὸς τοὺς Τούρκους καὶ ἐνθουσιασμένοι ἀπὸ τὰς πρώτας ῥωσικὰς ἐπιτυχίας εἰς τὴν βόρειον Βαλκανικήν, προοιωνιζούσας, κατὰ τὴν τότε ἐπικρατοῦσαν γνώμην τῶν ἑλληνικῶν κύκλων, τὴν μελλοντικὴν τῶν Ἑλλήνων ἀπελευθέρωσιν, συνέδραμον καὶ ἐνίσχυσαν τοὺς Ἕλληνας πειρατάς. Τερματισθέντος ὅμως μετὰ ὀκτάμηνον τοῦ πολέμου ἐκείνου, ὡς καὶ τῆς ἐν Χαλκιδικῇ ἐπαναστατικῆς ἐξεγέρσεως, οἱ πειραταὶ διελύθησαν, μὴ παρουσιασθέντος ἔκτοτε κρούσματος εἰς τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας.

VII

Ἐκ τῶν ἱστορηθέντων εἰς τὴν παροῦσαν πραγματείαν δυνάμεθα νὰ καταλήξωμεν εἰς τὰ ἑξῆς συμπεράσματα:

1. Κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τῆς Τουρκοκρατίας εἰς τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας ἔδρασαν διάφοροι πειραταὶ τῆς Δύσεως, μεταξὺ τῶν ὁποίων κυρίως διακρίνομεν τὰς πειρατικὰς ἐνεργείας τῶν στόλων τῆς Ἑνετικῆς Δημοκρατίας. Αἱ ἐνέργειαι αὐταί, ὑπαγορευόμεναι ἐκ τῶν συνθηκῶν τῆς ἐποχῆς, καθ' ἃς δὲν ὑπῆρχεν οὔτε γραπτὸν διεθνὲς δίκαιον οὔτε καὶ ἐθιμικοὶ κανόνες διεθνοῦς συμπεριφορᾶς, ἀλλ' ἐφηρμόζετο τὸ πρωτόγονον δίκαιον τοῦ ἰσχυροτέρου, ἦσαν διτταί. Ἦσαν ἐνέργειαι στρατιωτικῆς μορφῆς καὶ ἀντεκδικήσεων καὶ ἐνέργειαι καθαρῶς πειρατικαί. Τοιαύτας ἐνεργείας μικτὰς ἐνίοτε διεπίστωσεν ὁ ἀναγνώστης εἰς τὸ β' κεφάλαιον τῆς παρούσης μικρᾶς πραγματείας. Τὰ ἐλατήρια τῶν πειρατικῶν ἐπιδρομῶν τῶν Ἑνετῶν δυνάμεθα ν' ἀναγάγωμεν εἰς οἰκονομικοὺς λόγους, ἀπορρέοντας ἐκ τῆς ἐπισήμου πολιτικῆς τῶν συγκροουμένων στρατιωτικῶν δυνάμεων, Ἑνετίας καὶ Τουρκίας, καθόσον τὰ διαρπαζόμενα ἀπετέλουν περιουσίαν, τρόπον τινὰ λείαν πολέμου τοῦ ἐπισήμου Κράτους. Οἱ συλλαμβανόμενοι αἰχμάλωτοι ἢ ἀντηλλάσσοντο ἀργότερον ἀμοιβαίως ἢ κατέβαλλον λύτρα ἢ ὑπηρέτουν εἰς τὰ κάτεργα ὡς κωπηλάται κ.λ.π. Τὸν αὐτὸν χαρακτῆρα εἶχον καὶ αἱ πειρατικαὶ ἐνέργειαι τῶν στόλων τῶν σταυροφόρων τοῦ Πάπα καί τινων Ἱπποτῶν τῆς Δύσεως εἰς τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας. Τὸ ἀντίθετον ὅμως συνέβαινε μὲ τὰς πειρατικὰς ἐπιδρομὰς ἰδιωτικῶν πειρατικῶν στόλων Γενουατῶν, Πορτογάλλων, ἰδίως δὲ Τούρκων, Βερβερίνων, Μαλτέζων, Ἀλβανῶν κ.λ.π. Ἀποκλειστικὸς σκοπὸς τὰ παράνομα κέρδη ἐκ τῆς λεηλασίας, τῆς διαρπαγῆς, τῆς συλλήψεως αἰχμαλώτων, προοριζομένων διὰ τὰ διάφορα σκλαβοπάζαρα τῶν ἀκτῶν τῆς Μεσογείου καὶ τῆς Ἀνατολῆς. Ἡ ἀγωνία τῶν παραλιακῶν πληθυσμῶν καὶ τῶν νήσων κα-

---

[1] Αὐτόθι, σελ. 58. Βασδραβέλλη, Ἡ ἐπανάστασις τῆς Χαλκιδικῆς κατὰ τὸ ἔτος 1854 «Μακεδονικά», τ. Ε', 1961.

τὰ τὴν ἱστορουμένην ἐποχὴν ὑπερέβαινε πᾶσαν ὑπομονὴν ἀνθρώπου, τὰ δὲ δεινά, τὰ ὁποῖα ὑφίσταντο, δὲν ἔχουν ἀνάλογον παράδειγμα εἰς τὴν ἱστορίαν. Ἡ σκληρότης τῶν πειρατῶν τῆς κατηγορίας ταύτης δὲν ἐγνώριζεν ὅρια, ἡ δὲ εὐσπλαγχνία καὶ εἷς ἀκόμη ὑποτυπώδης ἀνθρωπισμὸς ἦσαν ἄγνωστα.

2. Ἕλληνας πειρατὰς συναντῶμεν εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Μακεδονίας ἀπὸ τοῦ ἔτους 1740 καὶ μετέπειτα, δυνάμεθα δὲ νὰ κατατάξωμεν αὐτοὺς εἰς δύο κατηγορίας. Τοὺς ὑπηρετοῦντας ὑπὸ ξένην σημαίαν ἢ εὑρισκομένους ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν πειρατῶν τῶν Δυτικῶν δυνάμεων καὶ τοὺς ἀσκοῦντας τὴν πειρατείαν δι' ἴδιον ὄφελος. Οἱ τῆς πρώτης κατηγορίας, κυρίως Ἑπτανήσιοι, ἀλλὰ καὶ Κρῆτες καὶ Αἰγαιοπελαγῖται, ὑπηρετοῦντες κατὰ πειρατικὸν τρόπον ἐμπολέμους στόλους δυτικῶν κρατῶν, ἐλάμβανον διαταγὰς παρὰ τῶν ἐπισήμων στολάρχων, αἵτινες ἦσαν ἀνάλογοι μὲ τὴν ἀσκουμένην πολιτικὴν τῶν κρατῶν τούτων, χωρὶς νὰ παραλείπουν νὰ ἐνεργοῦν ἐνίοτε καὶ δι' ἴδιον ὄφελος. Τοιοῦτον παράδειγμα διεπιστώσαμεν κατὰ τὰ λεγόμενα Ὀρλωφικά, ὁπότε οἱ Ψαριανοί, Σφακιανοὶ καὶ ἄλλοι τινὲς πειραταὶ παραλλήλως πρὸς τὰς ὑπηρεσίας, τὰς ὁποίας προσέφερον εἰς τοὺς Ῥώσους, ἐμπολέμους πρὸς τοὺς Τούρκους, ἐλεηλάτησαν κατ' ἐπανάληψιν τὰς ἀκτὰς τῆς Μακεδονίας. Ἡ δευτέρα κατηγορία περιελάμβανεν Ἕλληνας πειρατάς, ὠργανωμένους εἰς πειρατικοὺς στολίσκους ἢ μεμονωμένως δρῶντας, οἱ ὁποῖοι ἐλῃστευον ἐμπορικὰ πλοῖα καὶ κατοίκους τῶν νήσων καὶ παραλιακῶν περιοχῶν. Οἱ πειραταὶ αὐτοὶ ὑπῆρξαν σκληροὶ καὶ ἀδυσώπητοι καὶ κατετυράννησαν ἐπὶ πολλὰ ἔτη τόσον τὰς θαλασσίας μεταφοράς, ὅσον καὶ τοὺς πληθυσμούς. Εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν ἔρχονται, ὅπως ἔγραψα ἀνωτέρω, οἱ Μανιάται καὶ ἀκολουθοῦν οἱ Σφακιανοὶ καὶ οἱ Ψαριανοί.

3. Μακεδόνας πειρατάς, συστηματικῶς ὠργανωμένους καὶ ἀσκοῦντας κατ' ἐπάγγελμα τὴν πειρατείαν, δὲν διεπιστώσαμεν τόσον κατὰ τοὺς προεπαναστατικούς, ὅσον καὶ κατὰ τοὺς ἐπαναστατικοὺς χρόνους. Ἀσήμαντοι ἐξαιρέσεις δὲν δύνανται νὰ μεταβάλουν τὸν κανόνα. Ὁ Καραμόσχος, ὁ Γκέγκας, ὁ Νικοτσάρας, οἱ Λαζᾶοι, ὁ Καραμῆτσος καὶ ἄλλοι τινές, ἦσαν ἀρματολοὶ ἢ κλέφτες τῶν μακεδονικῶν βουνῶν. Κύριον μέλημα αὐτῶν ἦτο νὰ μάχωνται κατὰ τῶν Τούρκων ἀπὸ τὰ ὀρεινά των κρυσφύγετα, ὡς ἔπραττον καὶ οἱ συνάδελφοί των τῶν ἄλλων ὀρεινῶν περιοχῶν τῆς Ἑλλάδος. Ληστοπειρατείας διέπραττον εἰς ὅλως ἐκτάκτους περιστάσεις καὶ ἐξ ἀνάγκης. Τοῦτο συνέβαινε, ὁσάκις ἐδιώκοντο συστηματικῶς ἀπὸ τὰ τουρκικὰ ἀποσπάσματα καὶ τοὺς Ἀλβανοὺς ντερβεναγᾶδες καὶ ἠναγκάζοντο νὰ καταφεύγουν εἰς τὰς νήσους τῶν Βορείων Σποράδων καὶ τὴν Χαλκιδικὴν Χερσόνησον.

Γενικῶς εἰπεῖν, ἡ πανθομολογουμένη μαχητικότης τῶν Ἑλλήνων τῆς Μακεδονίας κατὰ τοὺς ἱστορουμένους χρόνους διεφαίνετο εἰς τὰ ὄρη καὶ τὰς ἐγγὺς περιοχάς, ὡς ἔγραψα καὶ ἀλλαχοῦ [5]. Ἀλλὰ καὶ ἡ ὅλη ἱστορία τοῦ ναυτικοῦ τῆς Ἑλλάδος δὲν ἔχει νὰ παρουσιάσῃ Μακεδόνας, διαπρέψαντας εἰς τὸ

θαλάσσιον ἐμπόριον, τὰς κατὰ θάλασσαν μεταφορὰς καὶ τὸ πολεμικὸν ναυτικόν. Τοῦτο ἦτο προνόμιον ἐκ παραδόσεως τῶν νησιωτῶν καὶ ἰδίως τῶν Ὑδραίων, Σπετσιωτῶν καὶ ἄλλων, οἱ ὁποῖοι καὶ ὡς ἐμποροπλοίαρχοι καὶ ὡς ναυμάχοι διέπρεψαν κατὰ τὴν ἐποχήν, περὶ ἣν ἀσχολούμεθα.

4. Ἀπὸ ἐνενήκοντα καὶ πλέον ἐτῶν ἡ πειρατεία ἐξέλιπεν ὁλοσχερῶς ἀπὸ τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας καὶ τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα. Αἱ πρῶται ἑλληνικαὶ προσωριναὶ ἐπαναστατικαὶ κυβερνήσεις προῆλθον εἰς τὴν λῆψιν σημαντικῶν κατασταλτικῶν μέτρων κατὰ τῆς πειρατείας. Αἱ τρεῖς ναυτικαὶ νῆσοι, Ὕδρα, Σπέτσαι καὶ Ψαρά, ἐξέδωσαν τὸ ἀπὸ 30 Μαρτίου 1821 ψήφισμα, εἰς τὸ ὁποῖον ἀναφέρονται κυρώσεις κατὰ τῶν μετερχομένων τὴν πειρατείαν, τὸ ὁποῖον ἀπεδέχθη καὶ τὸ Μινιστέριον τῶν ναυτικῶν, τὸ συνελθὸν ἐν Κορίνθῳ τὴν 6 Μαρτίου 1822. Ἡ ἐν Ἐπιδαύρῳ συγκροτηθεῖσα Α΄ Ἐθνικὴ τῶν Ἑλλήνων συνέλευσις κατήρτισε καὶ δικαστήριον, «Θαλάσσιον κριτήριον», διὰ τὴν διανομὴν τῆς πολεμικῆς λείας καὶ τὴν δίωξιν τῆς πειρατείας, ἡ δὲ ἄφιξις τοῦ Καποδιστρίου προσέδωσε διὰ σειρᾶς ληφθέντων μέτρων μεγαλύτερον κῦρος εἰς τὸ δικαστήριον τοῦτο. Ἐπὶ βασιλείας Ὄθωνος ἐξεδόθη τὸ ἀπὸ 27 Μαρτίου 1835 βασιλ. διάταγμα περὶ «πειρατείας», τὸ ὁποῖον διελάμβανε τὰ ἑξῆς χαρακτηριστικά: «Ἕκαστον ἐμπορικὸν πλοῖον ἢ πλοιάριον ἐρχόμενον ἀπὸ Τρίκκερα, Βόλον καὶ ἐν γένει ἀπὸ τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας, καὶ ἄνευ κατεπειγούσης καὶ ἀποδεδειγμένης ἀνάγκης προσορμίζεται ἢ ῥίπτει ἄγκυραν εἰς ἕνα τῶν λιμένων τῆς Εὐβοίας, εἰς τὸν κόλπον τῆς Ἀταλάντης καὶ Λαμίας ἢ εἰς τὰς Σποράδας, εἰς τόπους καὶ μέρη, ὅπου δὲν ὑπάρχει διωρισμένη ἀρχή, θεωρεῖται ὡς ὕποπτον πειρατείας, θέλει καταλαμβάνεσθαι ἀπὸ τὰ Βασιλικὰ πλοῖα τῆς μοίρας ἐκείνης καὶ διευθύνεσθαι εἰς τὰ ἀνήκοντα ἐγκληματικὰ δικαστήρια». Ὡς ἐξετέθη εἰς τὴν παροῦσαν ἐργασίαν, καὶ μετὰ τὴν ἵδρυσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου πειραταί τινες, εἰθισμένοι εἰς τὴν ληστείαν, δὲν ἠθέλησαν νὰ συμμορφωθοῦν μὲ τὰς θεσπισθείσας ὑπὸ τοῦ Κράτους διατάξεις περὶ διώξεως τῆς πειρατείας καὶ ἐξηκολούθησαν τὰς παρανομίας των μὲ ὁρμητήρια τὰς Βορείους Σποράδας, ἀκτάς τινας τῆς Μακεδονίας κ.λ.π. Τὴν 30 Μαρτίου 1845 ἐξεδόθη ἄλλος νόμος πληρέστερος, ὅστις διὰ τῶν ἄρθρων 6 - 10 ἐθέσπισεν αὐστηροτάτας κατὰ τῆς πειρατείας ποινάς, μάλιστα δὲ ἐπέσειε καὶ τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου κατὰ τῶν ἀρχηγῶν τῶν πειρατῶν.

Σήμερον ἡ πειρατεία κατὰ τὸ ἰσχῦον δίκαιον, ὡς ἐνεργουμένη διὰ τῆς ἐπιπτώσεως κατὰ προσώπων, μὲ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὴν βιαίαν ἀφαίρεσιν ξένης περιουσίας, δὲν διαφέρει ἐννοιολογικῶς τῆς ληστείας, εἰ μὴ καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν τόπον τελέσεως τῆς ἐγκληματικῆς πράξεως. Ἀντιθέτως πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν ἑλληνικὸν δίκαιον τὸ δημόσιον διεθνὲς δίκαιον πειρατείαν χαρακτηρίζει πᾶσαν λεηλασίαν ἢ κλοπὴν μὴ ἐχθρικοῦ πλοίου, διαπραττομένην δι' ὅπλων εἰς θάλασσαν ἀνοικτὴν (πέραν αἰγιαλίτιδος ζώνης) κατὰ προσώπων ἢ περιουσιακῶν ἀγαθῶν ἀλλοδαπῶν, ἀσχέτως ἂν ἡ πρᾶξις τελεῖται εἰς εἰ-

ρηνικὰς ἢ ἐμπολέμους περιόδους. Οἱ πειραταὶ σήμερον θεωροῦνται πλάσματι διεθνῶν κανόνων δικαίου ὡς στερούμενοι ἐθνικότητος, ὡς μὴ δυνάμενοι νὰ ποιῶνται χρῆσιν σημαίας. Θεωροῦνται ἐχθροὶ ὅλων τῶν κρατῶν καὶ διώκονται διεθνῶς.

Ἐν τέλει μεταξὺ πειρατείας καὶ καταδρομῶν οὐδεμία δύναται νὰ γίνῃ συνταύτισις, διότι οἱ καταδρομεῖς, ἀποτελοῦντες συντεταγμένας στρατιωτικὰς δυνάμεις ἐμπολέμου κράτους, ἐνεργοῦν κατ᾽ ἐξουσιοδότησιν τοῦ κράτους, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκουν.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑ

Περὶ τὸ τέλος τῆς ἐκτυπώσεως τῆς παρούσης μελέτης ἐκυκλοφόρησεν ὁ εἰς μνήμην τοῦ ἀποβιώσαντος Κωνσταντίνου Ἀμάντου, καθηγητοῦ καὶ ἀκαδημαϊκοῦ, ἐκδοθεὶς τόμος. Εἰς τὸν τόμον αὐτὸν ὁ ἐν Βενετίᾳ διαμένων ἱστοριοδίφης κ. Κωνστ. Μέρτζιος δημοσιεύει πληροφορίας, προερχομένας ἐκ τῶν Ἀρχείων τῆς Βενετίας ὑπὸ τὸν τίτλον «Συμπλήρωμα εἰς Μνημεῖα Μακεδονικῆς Ἱστορίας».

Μεταξὺ τῶν ποικίλης φύσεως πληροφοριῶν αὐτῶν ὑπάρχουν καί τινες, ἀφορῶσαι τὴν πειρατείαν εἰς τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας (σελ. 55, 56, 64).

Συμφώνως πρὸς τὰ δημοσιευόμενα, τὴν 27ην Μαρτίου 1758 ὁ εἰς Ἀλεξάνδρειαν μετατιθέμενος πασᾶς τῆς Θεσσαλονίκης ἀπέπλευσεν ἐκ τῆς πρωτευούσης τῆς Μακεδονίας, ἐπιβαίνων καραβέλλας, ἀλλὰ κατὰ τὸν πλοῦν του συνήντησε πλησίον τοῦ ἀκρωτηρίου Καραμπουρνοῦ μέγα πειρατικὸν σκάφος ὑπὸ κυβερνήτην τὸν ἐκ Κύπρου Ἀνδρέαν, τὸ ὁποῖον καὶ ὑπεχρέωσεν εἰς παράδοσιν. Ὁ πλοίαρχος καί τινες ναῦται ἐπιβάντες λέμβου κατώρθωσαν νὰ διασωθοῦν.

Τὴν 12ην Ἀπριλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους κατέπλευσεν εἰς τὸν λιμένα τῆς Θεσσαλονίκης ἓν πειρατικὸν μπαρμπαρέζικον, ἐξωπλισμένον μὲ 18 πυροβόλα καὶ ἔχον πλήρωμα συγκείμενον ἐξ 150 πειρατῶν. Ἡ ἄφιξις τοῦ πειρατικοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν λιμένα τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἡ διάδοσις, ὅτι εἰς τὸ κύτος τοῦ σκάφους εὑρίσκοντο αἰχμάλωτοι Βενετοὶ καὶ δέματα ἐκ μετάξης, τὰ ὁποῖα τὸ πειρατικὸν εἶχε λαφυραγωγήσει ἀπὸ ἓν ἐμπορικὸν σκάφος τῆς Κεφαλληνίας εἰς τὸν λιμένα τοῦ Μεσολογγίου, ἐνέσπειραν τὸν φόβον εἰς τὴν Θεσσαλονίκην. Τὰ ἐμπορικὰ σκάφη ἠρνοῦντο ν᾽ ἀποπλεύσουν ἐκ τοῦ λιμένος, φοβούμενα τὴν ἐπίθεσιν τοῦ ἰσχυρῶς ἐξωπλισμένου πειρατικοῦ, οἱ δὲ πρόξενοι τῶν ξένων κρατῶν διὰ παραστάσεών των ἠξίωσαν ἀπὸ τὸν βαλὴν τὴν ἐκδίωξιν τῶν πειρατῶν τοῦ λιμένος. Ὁ βαλὴς ἀφελῶς ἰσχυρίσθη ὅτι δὲν εἶχε τὰς ἀπαιτουμένας ἐνόπλους δυνάμεις διὰ νὰ ἐκδιώξῃ τοὺς πειρατάς, τὴν ἑπομένην ὅμως τὸ πειρατικὸν ἀπέπλευσεν ἐκ τοῦ λιμένος, ἀπομακρυνθὲν πρὸς τὰς Σποράδας νήσους.

Μετά τινας ἡμέρας συνήντησε πλοῖον τοῦ Μεσολογγίου, τὸ ὁποῖον μετέφερεν 700 βαρέλια οἴνου ἐκ Σκοπέλου εἰς Βενετίαν. Τὸ πλοῖον ἐλαφυραγωγήθη, κατὰ τὴν γενομένην ὅμως ἔρευναν ὑπὸ τῶν πειρατῶν ἀνευρέθη καὶ μία σημαία τῆς Ἑνετικῆς Δημοκρατίας.

Οἱ πλοίαρχοι τοῦ Μεσολογγίου, ὡς ἀναφέρουν αἱ πληροφορίαι, εἶχον εἰς τὰ πλοῖα των σημαίας διαφόρων κρατῶν, τὰς ὁποίας ἐχρησιμοποίουν ἀναλόγως τῶν περιστάσεων διὰ ν' ἀποφεύγουν κατὰ τὴν ἄσκησιν τοῦ θαλασσίου ἐμπορίου ἐπικινδύνους περιπετείας μὲ στόλους ἢ πειρατικά. Ἐξ ἄλλου, τὰ μεσολογγίτικα σκάφη, τὰ ταξειδεύοντα μὲ τουρκικὴν σημαίαν, δὲν ἠνωχλοῦντο ἀπὸ Μπαρμπαρέζους πειρατάς, ἐν ᾧ τοὺς Μαλτέζους εἶχον κατορθώσει νὰ ἐξουδετερώσουν, καταβάλλοντα κατ' ἔτος ἐπιχορήγησιν ὑπὸ τύπον ἀναγκαστικῆς φορολογίας.

Ι. Κ. ΒΑΣΔΡΑΒΕΛΛΗΣ